

ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วม
ของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

2558

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเขินแบบมีส่วนร่วม
ของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

**PEOPLE PARTICIPATION OF DISTRICT RESOURCES
MANAGEMENT OF KLONGKHERN SUB - DISTRICT
COMMUNITY ORGANIZATION COUNCIL T. KLONGKHERN ,
A . MAUNG - SAMUTSONGKHRAM , SAMUTSONGKHRAM
PROVINCE**

BY

NANTHIYA SRITHEP

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTERGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2015

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	ศึกษาระบบการจัดการทรัพยากร ตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
ผู้วิจัย	นันทิยา ศรีเทพ
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร. อุษา เทียนทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. ศิวัช บุญเกิด

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....	ประธานกรรมการ (ศาสตราจารย์ ดร. จรรยา สุวรรณชาติ)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) (ดร. ศรีปริญญา รูปกระจ่าง)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) (ดร. อุษา เทียนทอง)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) (ดร. ศิวัช บุญเกิด)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา) (ดร. สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา) (ดร. ทวิช บุญธีรณี)
ลงชื่อ.....	เลขานุการ (อาจารย์ บุญมาก ปุราสะเก)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากร ตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
ชื่อผู้เขียน	นันทยา ศรีเทพ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2558
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.อุษา เทียนทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.ศิวัช บุญเกิด

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรที่นำมาสู่การจัดการแก้ปัญหา ร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน กระบวนการวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการจัดกิจกรรมตามแผนงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพโดยการหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง ถอดเป็นองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินมีการตัดสินใจร่วมกันเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรลำคลองและลำประโดงของตำบล โดยกระบวนการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้ที่ร่วมกันและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรตำบล นำไปสู่การตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรที่จะจัดการร่วมกัน และวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล และจัดกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้ โดยเป็นกระบวนการจัดการตามวัตถุประสงค์แบบมีส่วนร่วม โดยมีแกนนำชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการจัดการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะควรให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วม นำให้กับชุมชนเพื่อไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และควรมีการจัดกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในแผนการจัดการทรัพยากรตำบลต่อจากนี้ สามารถนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนี้ไปเป็นแนวทางการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

Abstract

Thesis Title	People Participation of District Resources Management of Klongkern Sub-District Community Organization Council T. Klongkern A. Maung-Samutsongkram, Samutsongkram Province
Researcher	Nanthiya Srithep
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2015
Principal Thesis Advisor	Dr. Usa Theanthong
Associate Thesis Advisor	Dr. Siwat Boonkerd

The purpose of this research was to study decision-making process in selecting resource issues for problem management with participation of Klongkern Sub-District Community Organization Council; action planning process of participatory resource problem management; and activity implementation according to Klongkern Sub-District Community Organization Council's action plan. The data were collected by a participant observation form and an informal interview form. The qualitative data analysis was employed to examine relationship among the variables and to capture knowledge regarding the research purpose.

The study results showed that 1) Klongkern Sub-District Community Organization Council had participated in decision making to select resource problems of canals and ditches in the area. The learning process from community data analysis as well as empathy and realization of resource importance were the reason in selecting the issue for participatory resource problem management. 2) Klongkern Sub-District Community Organization Council had made an action plan for resource problem management and had implemented activities according to the plan. The important elements of the plan were setting clear goals and having leaders

The study suggests that the learning process creation of relevant people to certain problems and methods to encourage participation in various processes should be should be

focused for sustainable development. This research report should be taken as a guideline for implementing further projects or activities of Tambon natural resources management

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ “ ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ” ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วย ความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก ดร.อุษา เทียนทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ และประธาน สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ เกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน และการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน แนวคิด ทฤษฎีที่ศึกษา และ หลักการวิจัยแบบปฏิบัติการ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนช่วย ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง และขอขอบพระคุณ ดร.ศิวัช บุญเกิด อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม วิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นประโยชน์ใน การศึกษา และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องงานวิจัย

ขอขอบพระคุณ ดร.ทวิช บุญธีรศรีมิ ที่ได้ให้ความรู้ทางด้านทฤษฎีและให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ด้านวิชาการต่างๆ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่ตำบลคลองเงิน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม ที่ได้ให้ ความร่วมมือและให้ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาใน พื้นที่ และอำนวยความสะดวกให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาจนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ อาจารย์เบญจรัตน์ ศรีเทพ และคุณแม่อินดี ศรีเทพ และสมาชิก ในครอบครัวศรีเทพ ที่เป็นกำลังใจตลอดมา อีกทั้งยังให้ข้อเสนอแนะและแนวคิดที่เป็นประโยชน์ ต่อผู้วิจัยเสมอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สำเร็จได้ด้วยดีถ้าปราศจากการสนับสนุนจากบุคคลที่กล่าวมา เหล่านี้ และสุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการจะ ทำการศึกษาเพื่ออ้างอิง หรือใช้เป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรชุมชนแบบมีส่วนร่วมต่อไป

นันทิยา ศรีเทพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	2
คำถามวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
คำสัญญาและนิยามศัพท์.....	4
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
สภาพองค์กรชุมชน.....	6
การจัดการ.....	11
การมีส่วนร่วม.....	14
การจัดการความรู้.....	22
เครือข่าย.....	31
การตัดสินใจ.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม.....	38
กรอบความคิดในการวิจัย.....	41
4 ผลการวิจัย	
กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา	43
พื้นที่ศึกษา.....	43
เครื่องมือวิจัย.....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
ระยะเวลาแผนการศึกษาวิจัย.....	46
การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการวิจัย.....	47
สภาพองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน	55
ศึกษากระบวนการตัดสินใจ เลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน นำไปสู่การจัดการแก้ปัญหาาร่วมกันกับสภาพองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน.....	59
ศึกษากระบวนการวางแผนงานปฏิบัติการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากร และการปฏิบัติการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดงตำบลคลองเงิน....	67
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	82
อภิปรายผล.....	86
ข้อเสนอแนะ.....	91
บรรณานุกรม.....	93
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. เครื่องมือเก็บข้อมูล.....	96
ภาคผนวก ข. ข้อมูลกลุ่มองค์กรและคณะกรรมการสภาพองค์กรชุมชน.....	98
ประวัติผู้วิจัย.....	102

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ระยะเวลาแผนงานการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากร.....	46
4.1 ข้อมูลจำนวนประชากรตำบลคลองเงิน	49
4.2 รายชื่อลำคลองในตำบลคลองเงิน	52

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กระบวนการทางการจัดการ.....	11
2.2 กระบวนการจัดการด้วยวัตถุประสงค์.....	12
2.3 แบบจำลองแสดงส่วนประกอบของผู้นำ.....	13
2.4 กระบวนการมีส่วนร่วม.....	16
2.5 ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน.....	19
2.6 ตัวแบบการสร้างความเข้มแข็งของประชาชน.....	20
2.7 แสดงการจัดการความรู้เด่นชัดและความรู้ซ่อนเร้น.....	23
2.8 แสดงระดับขั้นของข้อมูลความรู้.....	24
2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	42
4.1 แผนที่ตำบลคลองเงิน.....	48
4.2 ภาพถ่ายดาวเทียมตำบลคลองเงิน.....	50
4.3 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลคลองเงิน.....	51
4.4 การทำเวทีวางแผนจัดการทรัพยากรตำบล.....	62
4.5 การเก็บข้อมูลครัวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบล.....	63
4.6 การวิเคราะห์ข้อมูลของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน.....	65
4.7 การวางแผนเก็บข้อมูลทรัพยากรลำคลองลำประโดง.....	67
4.8 เก็บข้อมูลทรัพยากรลำคลองตำบลคลองเงินทางเรือ.....	68
4.9 เวทีสะท้อนข้อมูลทรัพยากรลำคลองและลำประโดง.....	70
4.10 การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งและวางแผนกิจกรรม.....	72
4.11 กิจกรรมลงแขกกลางคลอง คลองโคก หมู่ 5.....	75
4.12 กิจกรรมลงแขกกลางคลอง คลองมะนาวหวาน หมู่ 6.....	77
4.13 กิจกรรมลงแขกกลางคลอง คลองผู้ใหญ่อยู่ร่วม หมู่ 2.....	79
5.1 การวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากร.....	86
5.2 กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล.....	87
5.3 กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล.....	89

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดในภาคกลางตั้งอยู่บริเวณปากอ่าวไทย และเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เล็กที่สุดในประเทศไทย คือ 416.7 ตารางกิโลเมตร ทั้งยังมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดเป็นอันดับสองของประเทศด้วย โดยมีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทยยาวประมาณ 23 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มโดยพื้นที่ฝั่งตะวันตกจะสูงกว่าฝั่งตะวันออกเล็กน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์มีความหลากหลาย มีระบบนิเวศน์สามน้ำ อันได้แก่ น้ำเค็ม น้ำกร่อย น้ำจืด และมีแม่น้ำ ลำคลองหลายสายที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์จากการทับถมของโคลนตะกอน ในท้องร่องเป็นปึกจากธรรมชาติเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารได้ว่าจังหวัดสมุทรสงคราม มีทรัพยากรอันมีคุณค่าและเป็นทุนสำคัญของประชากรในจังหวัด ซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรม วิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดจึงมีความสัมพันธ์กับสภาพดินและน้ำ โดยเฉพาะระบบเกษตรแบบสวนยกร่อง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการทำสวนของชาวสมุทรสงครามมาตั้งแต่อดีต

ตำบลคลองเงิน เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ที่มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เหมือนกับพื้นที่ในตำบลต่างๆ ในจังหวัดที่เหมาะสมกับการทำสวน ชาวบ้านในตำบลคลองเงิน ส่วนมากจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการทำสวนมะพร้าว ทำน้ำตาลมะพร้าว ขายมะพร้าวเป็นผลทั้งมะพร้าวแห้งและมะพร้าวอ่อน สวนกล้วย และสวนเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

ในด้านการพัฒนาตำบลคลองเงิน มีประวัติการพัฒนาความเข้มแข็งของตำบลมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2543 เนื่องจากมีผู้ขับเคลื่อนประชาคมคนรักแม่กลองอยู่ในตำบล นำกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของแกนนำจากหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน และจากกลุ่มต่างๆมาร่วมเรียนรู้ข้อมูลของตำบล วางแผนแม่บทของตำบล จนเกิดสภาผู้นำตำบล มีเวทีพบกันทุกวันที่ 19 ของทุกเดือน เพื่อร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆของตำบลเรื่อยมาจนวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2551 จึงได้จัดแจ้งจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ. 2551 และมีการดำเนินงานทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้

การจัดการตนเองของกลุ่มตนเอง และเกิดกลุ่มของประชาชนเพิ่มขึ้น จนเป็นตำบลที่ได้รับการกล่าวถึงในความเป็นตำบลเข้มแข็ง มีแหล่งเรียนรู้ มีประชาชนและกลุ่มองค์กรจากจังหวัดต่างๆเข้ามาดูงานและเรียนรู้อยู่เสมอ

ปีพ.ศ.2557 ตำบลคลองเงิน ได้รับการเลือกจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พ.อ.ช.) ให้เป็นตำบลต้นแบบในโครงการจัดการทรัพยากรของชุมชน ซึ่งเป็นภารกิจตามมาตรา 21 ข้อ 2 ว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติ ซึ่งคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินจะต้องมีการนำโครงการดังกล่าวมาร่วมกันวางแผนการดำเนินงานตัดสินใจว่าจะจัดการทุนอะไรของตำบล และเมื่อตัดสินใจแล้วมีกระบวนการจัดการทุนอย่างไร

สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินได้ตัดสินใจเสนอโครงการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่วิเคราะห์ปัญหา วางแผนกิจกรรม จนกระทั่งการปฏิบัติกิจกรรมตามแผน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน ขอสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน ซึ่งประกอบด้วยสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินที่มาจากทั้ง 9 หมู่บ้านจำนวน 39 คน โดยผู้วิจัยขอเข้ามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรตำบลตั้งแต่การเริ่มต้นศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรที่จะจัดการ การวางแผนงาน จนถึงการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินมีวัตถุประสงค์ในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน ที่นำมาสู่การจัดการแก้ปัญหาพร้อมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน
2. เพื่อศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วม

คำถามวิจัย

สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน มีวิธีการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นการจัดการทรัพยากรของตำบล การวางแผนปฏิบัติการจัดการ และการทำกิจกรรมตามแผนงาน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของ สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินมีขอบเขตในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่ง ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านนางตะเคียน หมู่ 2 บ้านปากกลัด หมู่ 3 บ้านคลองเงิน หมู่ 4 บ้านคลองเงิน หมู่ 5 บ้านดาวโด่ง หมู่ 6 บ้านวัดใหม่ หมู่ 7 บ้านสวนท่ง หมู่ 8 บ้านคลองเงิน และ หมู่ 9 บ้านสวนท่ง

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 39 คน และสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลที่เป็นที่ปรึกษา สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน จำนวน 5 คน โดยศึกษาคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนจาก หมู่บ้านที่มาร่วมเวทีแต่ละเวที

ระยะเวลาที่ศึกษา

กันยายน พ.ศ.2557 ถึง สิงหาคม พ.ศ.2558

ขอบเขตเนื้อหา

เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของ สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยศึกษา กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากร ที่นำมาสู่การจัดการแก้ปัญหา ร่วมกับ สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน กระบวนการวางแผนปฏิบัติงาน และการจัดกิจกรรมตาม แผนงานที่วางไว้ของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากร ตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินมีดังต่อไปนี้

1. เกิดเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านและมาร่วมกันในระดับตำบล
2. กรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินมีทักษะในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของชุมชนเพิ่มขึ้น
3. มีแผนงานการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมของตำบลคลองเงินต่อเนื่อง
4. แนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่อื่นๆ

คำสำคัญและนิยามศัพท์

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน มีคำสำคัญและนิยามศัพท์ดังต่อไปนี้

ทรัพยากรตำบลคลองเงิน

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินนี้ หมายถึง ลำคลอง ลำประโดง และสภาพริมลำคลองลำประโดง ซึ่งรวมถึงดินและพืชพันธุ์ต้นไม้ในสวนริมลำคลองและลำประโดง ในพื้นที่ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

การจัดการทรัพยากร

หมายถึง การดำเนินการเพื่อวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน วางแผนปฏิบัติงานและทำกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้ เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงินที่เกิดขึ้นและป้องกันปัญหาที่จะเกิดเพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองเงินและเพื่อยืดอายุการใช้งานทรัพยากรตำบลคลองเงินให้ยาวนานที่สุด

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

หมายถึง การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน ด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดกระบวนการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหา ทรัพยากรตำบล ร่วมวางแผน และร่วมทำกิจกรรมตามแผนงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

สภาองค์กรชุมชนตำบล

หมายถึง เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่น และเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่น และตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ.2551

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล

หมายถึง บุคคลที่รับการแต่งตั้งตามมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ซึ่งประกอบด้วยมาจากตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ในตำบล ตัวแทนสถาบันในตำบล ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ ตามพรบ.สภาองค์กรชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบล

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พ.อ.ช.)

หมายถึง องค์กรมหาชนภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) พ.ศ. 2543 มีภารกิจในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่ องค์กรชุมชนและ เครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการ และหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรตำบลคลองเงิน มีดังนี้

1. สภาองค์กรชุมชน
2. การจัดการ
3. การมีส่วนร่วม
4. การจัดการความรู้
5. เครือข่าย
6. การตัดสินใจ
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาองค์กรชุมชน

ความหมายของสภาองค์กรชุมชน ตาม พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 คือเวทีพูดคุย ให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันคิดว่าเราต้องการอะไร จะพัฒนาต่อไปอย่างไร เพื่อให้ชีวิตดีขึ้น หรือมีปัญหาอะไร แล้วจะแก้ไขแบบไหน เพราะรู้ปัญหา ความต้องการ และทางแก้เป็นอย่างดี จากนั้นก็ทำออกมาเป็นแผนพัฒนาของเราเอง อาศัยความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ เท่ากับว่าเราทุกคนมีส่วนในการกำหนดอนาคตของหมู่บ้านและชีวิตเราเอง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2551 ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จุดกำเนิด “สภาองค์กรชุมชน” ให้เป็นจริง เริ่มประมาณปลายปี พ.ศ. 2549 โดยเครือข่ายองค์กรชุมชนทั่วประเทศได้ร่วมกันจัดเวทีปฏิรูปสังคมและการเมืองขึ้นทุกภาค จนได้ข้อเสนอในการปฏิรูปสังคมและการเมืองหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ “การจัดให้มีสภาองค์กรชุมชน” เพื่อเป็นเวทีของประชาชนในการเดินไปสู่การจัดการชีวิตและชุมชนของตนเอง หลังจากนั้นมีการก่อตั้ง “องค์กรอิสระภาคประชาชน” ภายใต้ชื่ออย่างเป็นทางการ “สมัชชาองค์กรชุมชนแห่งประเทศไทย” หรือ สอท. โดยมีภารกิจ คือ ขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน และเป็นเวทีให้ภาคประชาชนได้ขับเคลื่อนงานต่างๆอย่างเป็นอิสระจากหน่วยงานสนับสนุนที่มักมีเงื่อนไขต่างๆมากมาย

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2550 มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นทั่วประเทศต่อร่าง พ.ร.บ.สภาองค์การชุมชนท้องถิ่น แล้วจึงนำความคิดเห็นเสนอต่อที่ประชุม ซึ่งมีอาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อต้นเดือนมีนาคม 2550 หลังจากนั้น นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ได้นำร่าง พ.ร.บ.สภาองค์การชุมชนท้องถิ่นเสนอให้หน่วยงานต่างๆ ให้ข้อคิดเห็น แล้วนำเข้าสู่คณะกรรมการกฤษฎีกาปรับปรุงร่าง และนายกรัฐมนตรีได้ให้ออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ก่อนเนื่องจากยังมีผู้คัดค้าน ต่อมาครม.ชุดใหม่ได้เสนอร่าง พ.ร.บ.สภาองค์การชุมชนให้ที่ประชุม สนช. พิจารณารับหลักการ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2550 ซึ่งมีผู้อภิปรายสนับสนุน 10 ท่าน คัดค้าน 1 ท่าน ที่ประชุมมีมติเห็นด้วย 61 เสียง ไม่เห็นด้วย 31 เสียง และมีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ 22 ท่าน ไปพิจารณารายละเอียด ซึ่งในช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน 2550 คณะกรรมาธิการวิสามัญ โดย นายวัลลภ ตังคณานุกาญจน์ เป็นประธานได้พิจารณาเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง 11 ครั้ง และนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) พิจารณาวาระที่สอง และลงมติวาระที่สามในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550 ซึ่งที่ประชุม สนช. มีมติเห็นสมควรให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายอย่าง เอกฉันท์ 83 เสียง (สภาองค์การชุมชน , 2552 , หน้า 2 อ้างถึงใน อุษาทิพนธ์)

พระราชบัญญัติสภาองค์การชุมชน

พระราชบัญญัติสภาองค์การชุมชนได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ เรียกว่า พระราชบัญญัติสภาองค์การชุมชน พ.ศ. 2551 ในวันที่ 31 มกราคม 2551 ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์การชุมชน

1. มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้
2. เป็นกฎหมายรับรองให้เวทีการปรึกษาหารือของชุมชนมีสถานะที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย เป็นสภาองค์การชุมชนที่มีภารกิจ แต่ไม่มีอำนาจ
3. เป็นกฎหมายส่งเสริมให้มีสภาองค์การชุมชนเกิดขึ้นตามความพร้อมและเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชน และไม่บังคับให้ต้องจัดตั้งพร้อมกัน
4. เมื่อมีกฎหมายสภาองค์การชุมชน ชุมชนยังคงทำงานด้วยใจ คงความอิสระ ไม่ถูกรอบรับ สร้างการยอมรับด้วยการกระทำและผลงาน ไม่ใช่อำนาจกฎหมายมาบังคับ
5. ให้ความสำคัญกับสภาองค์การชุมชนตำบล และส่งเสริมการเชื่อมโยงสภาองค์การชุมชนตำบล ในระดับจังหวัดและระดับชาติ

วัตถุประสงค์พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน

1. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน
2. เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น
3. มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ
4. มีบทบาทในการสร้างระบอบประชาธิปไตยและระบบธรรมาภิบาล

การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล

ขั้นตอนแรก คือ ในตำบลต้องมีผู้นำจากหมู่บ้านรวมเป็นเครือข่ายผู้นำของตำบล ทำความเข้าใจ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนตำบลร่วมกัน แล้วผู้นำแต่ละหมู่บ้านชักชวนตัวแทนกลุ่มทุกกลุ่มในหมู่บ้าน มาพูดคุยทำความเข้าใจเรื่องสภาองค์กรชุมชน เสมือนการจำลองสภาหมู่บ้าน แล้วให้รับรองกลุ่มต่างๆ ของหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด

จากนั้นให้ผู้แทนกลุ่มที่รับรองแล้วไปจดแจ้งการจัดตั้งชุมชน (กลุ่ม) กับผู้ใหญ่บ้าน ส่วนกลุ่มที่มีสมาชิกมาจากหลายหมู่บ้านในตำบล เรียกว่า เป็นกลุ่มเครือข่ายตำบล กลุ่มเครือข่ายตำบลเช่นนี้ ต้องไปจดแจ้งกับกำนัน หากตำบลใดกำนันไม่รับจดแจ้ง ก็ให้จดแจ้งกับนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น(อบต.), นายกเทศมนตรี ส่วนในกรุงเทพมหานครก็จดแจ้งกับผู้อำนวยการเขต เมื่อไปจดแจ้งแล้ว ผู้รับจดแจ้งจะออกไปรับจดแจ้งให้แล้วให้ผู้แทนทุกกลุ่มในหมู่บ้านที่จดแจ้งแล้วมาหารือเพื่อคัดเลือกตัวแทนให้ได้หมู่บ้านละ 4 คน ส่วนกลุ่มเครือข่ายตำบลให้คัดเลือกตัวแทนกลุ่มละ 2 คน เพื่อไปประชุมหารือกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยปรึกษากันว่าตำบล (เขต/เทศบาล) ของเรา พร้อมจะมี “สภาองค์กรชุมชน” แล้วหรือไม่ ซึ่งจะต้องมีตัวแทนไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของจำนวนผู้แทนจากกลุ่มต่างๆ ในตำบลทั้งหมดที่จดแจ้งแล้ว และถ้าหากตกลงกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ก็ต้องมีความเห็นสอดคล้องกันไม่ น้อยกว่าร้อยละหกสิบของผู้แทนกลุ่มทุกประเภทในตำบลที่จดแจ้งแล้ว จากนั้นจึงร่วมกันกำหนดจำนวนสมาชิกสภา และคัดเลือกสมาชิกสภา ทั้งที่มาจากผู้แทนกลุ่ม และสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นคนที่ชุมชนให้การยอมรับ เคารพนับถือ จำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของสมาชิกที่มาจากตัวแทนชุมชน

ขั้นตอนต่อมาคือ การส่งตัวแทนไปจดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลกับกำนัน หากตำบลใดกำนันไม่รับจดแจ้งก็ให้จดแจ้งกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือผู้อำนวยการเขต โดยผู้รับจดแจ้งจะออกไปรับจดแจ้งให้ และแจ้งให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทราบ

คุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล

สภาองค์กรชุมชนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน และสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระคราวละ 4 ปี ซึ่งสมาชิกทั้งสองประเภท ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ หรือมีชื่อในทะเบียนบ้านในหมู่บ้านในตำบลนั้น เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีจนถึงวันคัดเลือก
2. ไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิก / ผู้บริหาร อปท. ผู้มีตำแหน่ง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง หนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก
3. ไม่เคยสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส., ส.ว., สมาชิกหรือผู้บริหาร อปท. หรือเข้ารับ การสรรหาเป็น ส.ว. หนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก
4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

นอกจากนี้ เมื่อเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้วต้อง

1. ไม่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภา อปท. หรือผู้บริหาร อปท.
2. ไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและศีลธรรมอันดี
3. ไม่สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส., ส.ว., สมาชิกสภา อปท. หรือผู้บริหาร อปท. หรือ เข้ารับการสรรหาเป็น ส.ว. และถ้าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลที่พ้นวาระไม่ครบปี ไปสมัครรับ เลือกตั้ง ส.ส., ส.ว., อปท. จะห้ามเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชน 1 ปี นับแต่วันสมัคร

เมื่อมีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้ว การประชุมของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลต้องเลือกผู้แทนคณะกรรมการไปเข้าประชุมใน ระดับจังหวัด 2 คน ผู้แทนจากทุกตำบลที่จัดตั้งมา เข้าร่วมประชุมแล้วเลือกตัวแทนไปเข้าประชุม ระดับชาติ 2 คน และคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล ต้องเรียนรู้ถึงภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบลจาก พ.ร.บ. เพื่อร่วมกันดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อ ชุมชน

ภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบล

พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน มาตรา 21 ให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจดังนี้

1. ส่งส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชน และของชาติ

3. เผยแพร่และให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่สมาชิกองค์กรชุมชน ตลอดทั้งการร่วมมือกัน ในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

4. เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือกันของประชาชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการต้องนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย

7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และสมาชิก องค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

8. ประสานและร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น

9. รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบล อันเนื่องจากการดำเนินงานใดๆขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ โดยรายงานต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

10. วางกติกาในการดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล

11. จัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมถึงสถานการณ์ด้านต่างๆที่ เกิดขึ้นในตำบลเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ

12. เสนอรายชื่อผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อไปร่วมประชุมในระดับจังหวัด ของสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวนสองคน

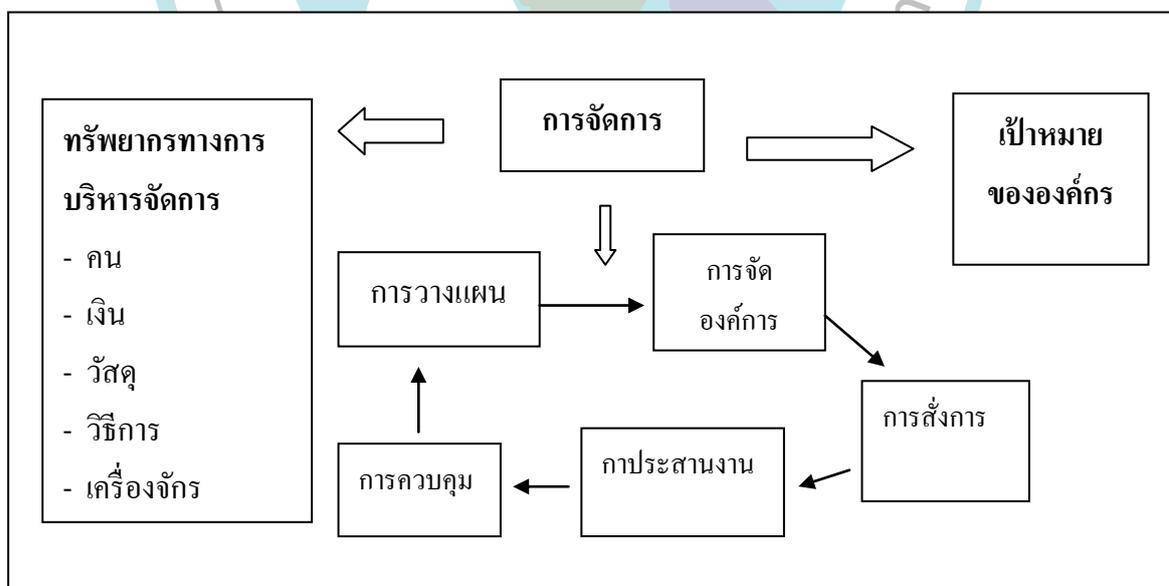
จากภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบล ตาม พ.ร.บ.นี้ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นกลุ่มคนจำนวนมากที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนฐานล่าง มากที่สุดในโครงสร้างองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. ผลที่เกิดจากการดำเนินการตามภารกิจ ของแต่ละตำบล จะได้รับการนำมาผลักดันให้เป็นแผนของระดับจังหวัดและระดับชาติใน การประชุมสภาฯ ในระดับจังหวัดและระดับชาติตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. มาตราที่ 27

จากการศึกษาความหมายและบทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชน เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น

โดยคนในชุมชนท้องถิ่น และเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น ร่วมกับสถาบันต่างๆในท้องถิ่น และ ส่วนราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง ตามภารกิจหน้าที่ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามรัฐธรรมนูญ เป็นการเสริมสร้างองค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง เพื่อให้มีสถานภาพที่ชัดเจนในการดำเนินงาน พัฒนาชุมชนท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกองค์กร ชุมชน ใช้ความรู้และภูมิปัญญามาสู่การปฏิบัติอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่าง ยั่งยืน

2. การจัดการ

การจัดการ เป็นความสามารถในการจัดระเบียบ จัดสรรทรัพยากรต่างๆขององค์กร และการใช้งานบุคคลอื่นๆ เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่สภาองค์กรชุมชนตำบลลงเงิน จะดำเนินการกับสิ่งต่างๆเพื่อให้บรรลุความสำเร็จหรือ ได้ผลตามที่ต้องการให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ และเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องมีการรู้จักใช้วิธีการจัดการด้วยความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เพื่อนำองค์กรหรือกลุ่ม ไปสู่เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ภาพที่ 2.1 กระบวนการทางการจัดการ

เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) ได้สรุปเป็นทฤษฎีว่า การที่จะทำให้อาชีพหนึ่งของคุณต้องอยู่ในสถานะที่ต้องใช้คนจำนวนมากๆ ในการทำงาน หัวใจของการบริหารจัดการเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายนั้น มีองค์ประกอบด้วยกัน 5 ปัจจัย ซึ่งเรียกว่า POCCC ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

นอกจากนี้ หลายองค์การมีการนำกระบวนการจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (Management By Objectives) หรือ MBO ไปใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน เป็นการจัดการที่เปิดโอกาสให้ผู้นำและพนักงานหรือสมาชิกร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ เพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการทำงานของแต่ละคน เพื่อให้การปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันกับความต้องการขององค์การ การจัดการโดยวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดเป้าหมาย
2. วางแผนปฏิบัติงาน
3. ปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ
4. ประเมินผลการปฏิบัติงาน

ภาพที่ 2.2 กระบวนการจัดการด้วยวัตถุประสงค์

ในกระบวนการจัดการนั้น จะมีผู้จัดการหรือผู้นำ (Leader) ทำการติดตามตรวจสอบ ทบทวนและสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานหรือสมาชิกว่าประสบความสำเร็จ

ตามเป้าหมายของกลุ่ม และอาจมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายหรือปรับปรุงการปฏิบัติงานหากมีความจำเป็น ผู้รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 , หน้า 31) กล่าวไว้ว่า ผู้นำเป็นผู้มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้นำ คือบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่างๆเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

โดยปกติผู้ที่อยู่ในฐานะผู้นำในระดับต่างๆขององค์กร จะมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะกำหนดแนวทาง และสร้างความร่วมมือกันในการทำงานระหว่างสมาชิก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายรวมขององค์กร ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการยอมรับจากสมาชิกให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม โดยจะเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาประสานงานและดำเนินงานของกลุ่มซึ่งมักจะเกิดจากความยินยอมของสมาชิกมากกว่าการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ โดยจะต้องแสดงภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งจะหมายถึง กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลและใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่นหรือผู้ตามเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายในสถานการณ์ต่างๆ จึงสามารถสรุปลักษณะของภาวะผู้นำได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ความเป็นผู้นำต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น
2. กระบวนการของความเป็นผู้นำจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจการจัดสรรและใช้อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างผู้นำและสมาชิกของกลุ่มเพื่อให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมตามที่ผู้นำต้องการหรือคาดหวัง
3. ผู้นำสามารถใช้อิทธิพลกับผู้ตาม มีอำนาจในการสั่งการให้ผู้ตามปฏิบัติงานทำให้งานดังกล่าวดำเนินการถึงเป้าหมายที่ต้องการได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 2.3 แบบจำลองแสดงส่วนประกอบของผู้นำ

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการ สรุปได้ว่ากระบวนการจัดการโดยวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมาย วางแผนปฏิบัติงาน ปฏิบัติงาน เป็นผลสำเร็จ และประเมินผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้นำ เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรหรือกลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรม โดยผู้นำเป็นผู้ซึ่งมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะทำให้บุคลากรขององค์กรหรือกลุ่มองค์กรปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความหมายหลากหลายแตกต่างกันไป ดังนี้

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 139) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมมือรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 183-186) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุร้ายให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่า มีอย่างน้อย 3 ประการ คือประชาชนต้องมีอิสรภาพ สามารถและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า 24-25) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่า สมาชิกในชุมชนนั้นๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหของประชาชนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (Erwin, 1976, p.138, อ้างอิงในโสภิตา สุรินทะ, 2554, หน้า 40)

สหประชาชาติ (United Nations, 1978, หน้า 4) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการต่างๆ คือ

1. กระบวนการตัดสินใจเพื่อการกำหนดเป้าหมายทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากรในการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย

2. กระบวนการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่างๆ โดยสมัครใจ เป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคน ระหว่างกลุ่ม อันเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่ม อาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546, หน้า 114) ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการรวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น และนอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา วางแผนตัดสินใจ การบริหารจัดการติดตามประเมินผลรวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการที่ประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่า สิ่งที่มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนอง และทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2531, หน้า 10)

แนวคิดของการมีส่วนร่วม

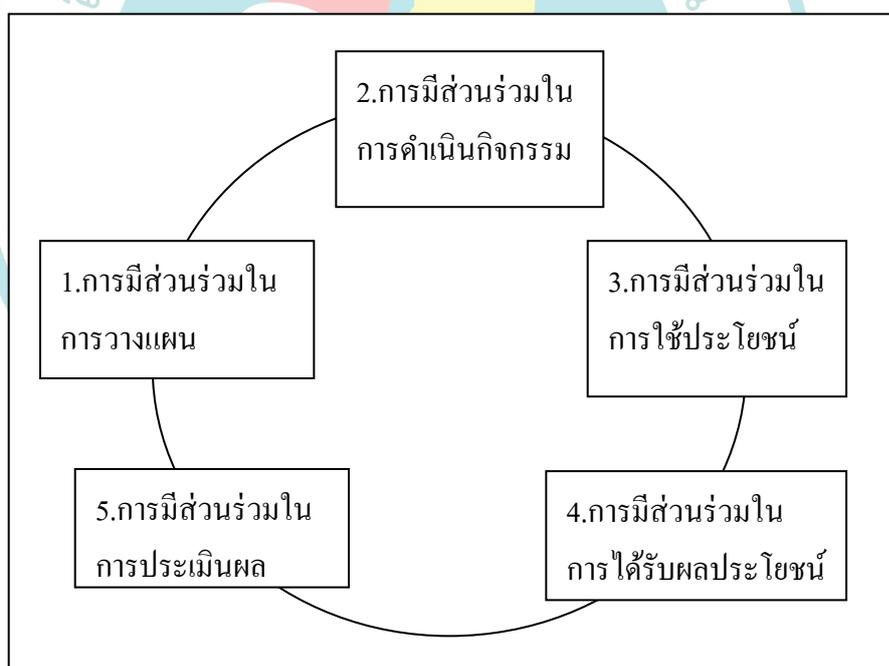
หากพิจารณาเกี่ยวกับมุมมองของบุคคลต่างๆที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่มีขอบเขตกว้างขวาง และสะท้อนให้เห็นความเชื่อของบุคคลอันหลากหลาย

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาล ที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

ทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 พ.ศ.2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

สถาบันวิจัยสังคม และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545) ได้จัดประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอิงพัฒนาการของโครงการพัฒนาเป็นเกณฑ์ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วยภารกิจสำคัญ 5 ประการ ดังรายละเอียดในแผนภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 กระบวนการมีส่วนร่วม

ที่มา: สถาบันวิจัยสังคม และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545)

ภารกิจที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Participation in Planning)

อันได้แก่ การที่ประชาชนมีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนโครงการ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา กำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดเป้าหมาย และแนวทางในการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผลโครงการ

ภารกิจที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in Implementation)

อันได้แก่ การสนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ และการประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ

ภารกิจที่ 3 การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in Utilization)

อันได้แก่ การนำเอากิจกรรมต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะด้านการเพิ่มระดับการพึ่งตนเอง และการควบคุมทางสังคม

ภารกิจที่ 4 การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Participation in Benefit-Sharing)

อันได้แก่ การแจกจ่ายประโยชน์ต่างๆ ในการพัฒนาอย่างยุติธรรม

ภารกิจที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)

อันได้แก่ การให้ประชาชนได้รับทราบสภาพปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขในลำดับต่อไป

รูปแบบการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการต่างๆ รวมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการ สามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมออกได้เป็น 5 รูปแบบ (ปาริชาติ และคณะ 2539, หน้า 11-13)

1. การรับข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมรูปแบบนี้ ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าว จะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม โดยหลักการของการจัดให้มีการหารือ จะต้องมีการดำเนินการก่อนที่จะมีการเสนอผลการศึกษา วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การปรึกษาหารือยังเป็นช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบทางเลือกในการพิจารณาตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น เป็นรูปแบบที่พบเห็นได้บ่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ผู้ที่อาจได้รับผลกระทบหากมีการดำเนินโครงการ หน่วยงานเจ้าของโครงการและผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินการ โครงการหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นอาจมีการดำเนินการได้หลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและประเด็นที่ต้องการหารือกัน รูปแบบที่พบเห็นได้บ่อยในหลายประเทศ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Hearing)

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing)

3.3 การประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearing)

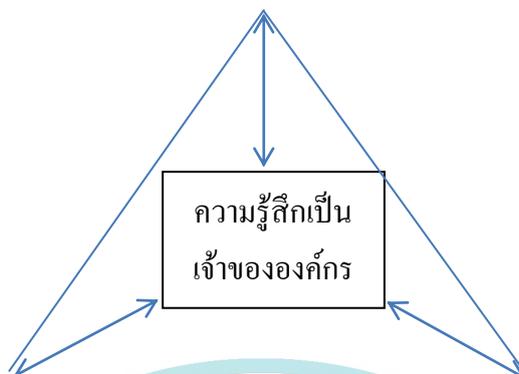
4. การร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งยังคณะกรรมการคณะใดคณะหนึ่งซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจต่อประเด็นนั้นๆ

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย อาจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องสิทธิของตนอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งมักใช้เมื่อหมดช่องทางอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับหรือเพื่อพิทักษ์สิทธิโดยอาศัยมาตรการทางกฎหมาย

ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมีส่วนให้แก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยนักพัฒนาต้องมีความเข้าใจในเนื้อหากระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเริ่มกิจกรรมของตนเอง การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่างๆ เช่น เทคนิควิทยาการ ข้อมูลข่าวสารการประสานงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็น โดยปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้สิทธิในความเป็นพลเมืองไทย ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชน ในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาเมื่อประชาชนได้เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทางกาย ทางความคิด ทางอารมณ์และความเป็นเจ้าของ จะเกิดเป็นพลังของประชาชนขึ้นมาตามแนวคิดเรื่องของพลังพนักงาน ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาคั้งนี้

การมีส่วนร่วมทางกายภาพ (Physical involved)

การมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

(Intellectually involved)

การมีส่วนร่วมทางอารมณ์

(Emotionally involved)

ภาพที่ 2.5 ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน

ที่มา: สุธรรม รัตน โชติ, การสร้างพลังพนักงาน Employee empower, (เพชรบุรี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550)

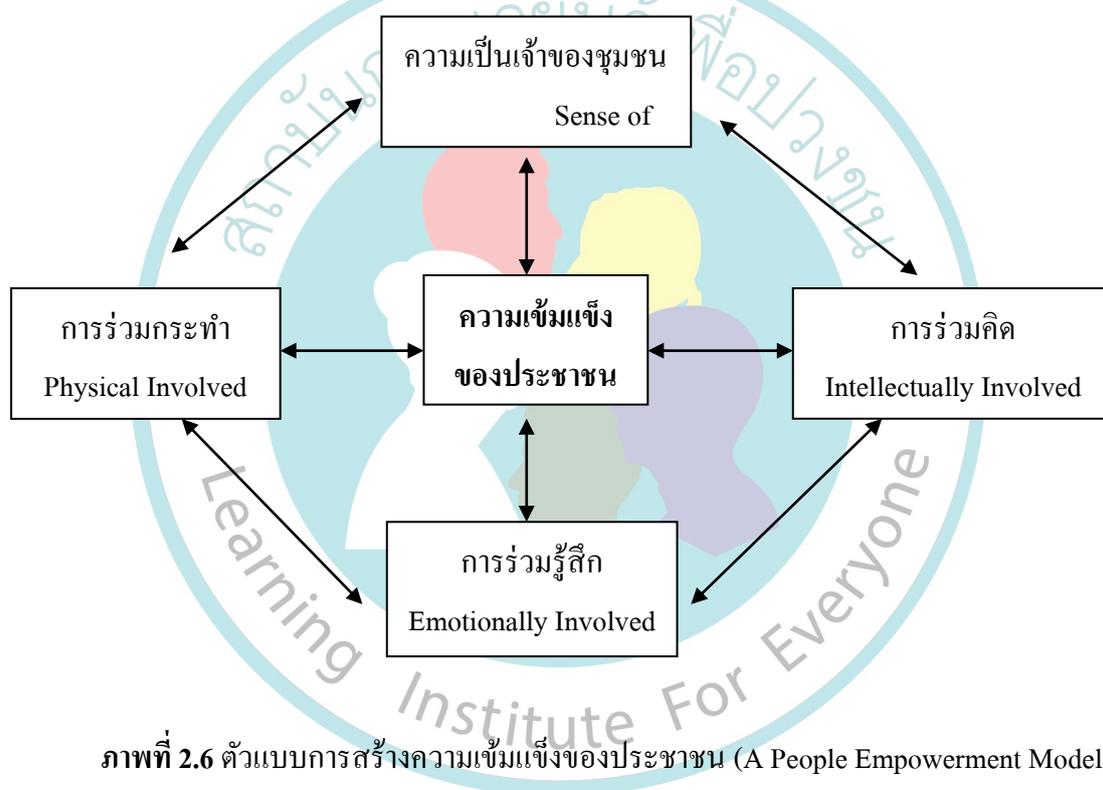
จากแผนภาพ ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางกายภาพ (Physical involved) หมายถึง การร่วมกันทำงานโดยใช้กำลังกาย เช่น ร่วมกันจัดกิจกรรมชุดออกกुकคลอง เป็นต้น
2. การมีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectually involved) หมายถึง การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ตลอดจนร่วมใจในการมีวิสัยทัศน์ (Shared Vision)
3. การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotionally involved) หมายถึง การมีความรัก ความผูกพันต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กร ร่วมรู้สึกโกรธเมื่อเพื่อนร่วมงานหรือองค์กรได้รับความลำบาก และร่วมกันยินดีเมื่อเพื่อนหรือองค์กรประสบผลสำเร็จ
4. ความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร (Sense of Ownership) หมายถึง ความรู้สึกว่าจะต้องมี ส่วนร่วมทางกาย ทางสติปัญญา และทางอารมณ์ ประกอบกันจนทำให้รู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์กร โดยตนเอง จะต้องรับทั้งความดีและความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ตนเองจะต้องรับทั้งประโยชน์ และโทษที่เกิดขึ้น เหล่านี้ เป็นต้น

จากแนวคิดการสร้างพลังพนักงาน (Employee Empowerment) ของ David L. Goetsch and Stanley B. David (สุธรรม รัตน โชติ ผู้แปล 2550, หน้า 1-4) ดังกล่าวพบว่าการสร้างพลัง

พนักงานเป็นหลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ดี เมื่อนำมาเป็นตัวแบบเพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากร จากการศึกษาที่ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการทรัพยากรก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยจัดการทรัพยากรของชุมชน สามารถวัดได้จากองค์ประกอบ 4 ด้าน ซึ่งได้แก่

1. ด้านการร่วมกระทำ (Physical involved)
2. ด้านการร่วมคิด (Intellectually involved)
3. ด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved)
4. ด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging)

ภาพที่ 2.6 ตัวแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของประชาชน (A People Empowerment Model)

ที่มา: โสภิตา สุรินทะ, 2553, การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน กรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, คณะวิทยาการจัดการภาครัฐ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

จากแผนภาพ ตัวแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของประชาชน สามารถอธิบายองค์ประกอบความเข้มแข็งของประชาชนดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรของประชาชน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญ

ในการจัดการทรัพยากร ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยจัดการทรัพยากรของชุมชน สามารถวัดได้จากองค์ประกอบ 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการร่วมกระทำ (Physical Involved) ด้านการร่วมคิด (Intellectually Involved) ด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally Involved) และด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of Belonging)

1. การร่วมกันกระทำ (Physical Involved) หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าร่วมการประชุมในกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน

2. การร่วมคิด (Intellectually Involved) หมายถึง การที่ประชาชนคิดวิธีที่จะจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน การตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน การวางแผนปฏิบัติงานการจัดการทรัพยากร

3. การร่วมรู้สึก (Emotionally Involved) หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อปัญหาในการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ความรู้สึกพอใจและหวงแหนทรัพยากร ความเต็มใจและยินดีในการร่วมมือจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน

4. ความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of Belonging) หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ที่มีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบในการจัดการ และพร้อมที่จะช่วยเหลือชุมชนอย่างไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มีความพร้อมที่จะปกป้องรักษาและพัฒนาอยู่เสมอ มีความพร้อมที่จะเข้าไปรับผิดชอบในความผิดพลาด พร้อมที่จะยอมรับทั้งประโยชน์และโทษที่จะเกิดขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมหลากหลายแนวคิด สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนด้วยความสมัครใจ ร่วมคิด ร่วมพิจารณา ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวประชาชนเอง โดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานั้น ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ซึ่งในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรของประชาชนเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการทรัพยากร ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการจัดการทรัพยากรของชุมชน

4. การจัดการความรู้

การเรียนรู้และการจัดการความรู้มีความสัมพันธ์กัน การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม ในกระบวนการให้คนเกิดการเรียนรู้จำเป็นต้องเข้าใจในหลักการจัดการความรู้ และนำหลักการจัดการความรู้มาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2547, หน้า 18-20, อ้างอิงใน อุษา เทียนทอง) ได้สรุปความหมายการจัดการความรู้ไว้ในเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทิศทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า การจัดการความรู้มีคำอยู่ 2 คำ คือ ความรู้ กับการจัดการ

ความรู้ คือ สิ่งที่ทำให้คนเข้าใจ แล้วนำความเข้าใจนั้นมาปฏิบัติหรือประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ ความรู้มีอยู่ในทุกที่ ที่ต้องการใช้ มีอยู่ในคน ในเอกสาร หนังสือพิมพ์ ระบบเทคโนโลยี ความรู้อยู่ที่การลงมือปฏิบัติ ความรู้ คือ สิ่งที่น่าไปใช้จะไม่หมด ไม่สึกหรอ แต่จะยิ่งงอกเงยและงอกงาม ในยุคที่สังคมใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge Based Society) ความรู้จะเป็นฐานปัญญา สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม

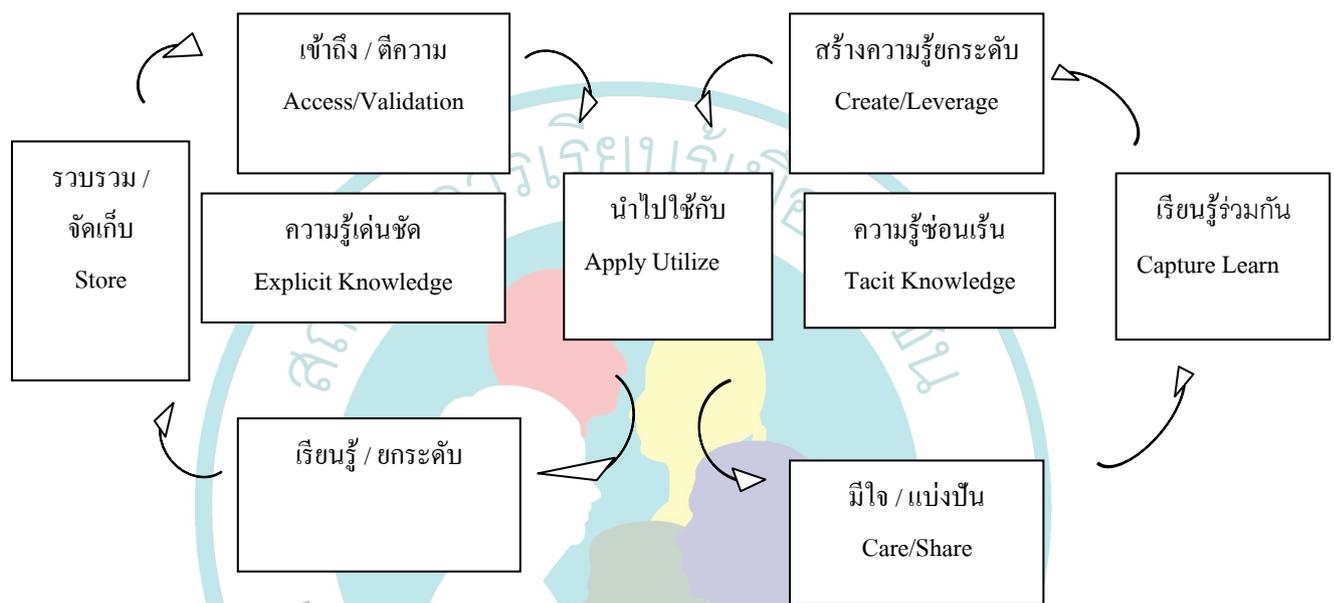
การจัดการ คือ การที่เราดำเนินการกับสิ่งต่างๆ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จหรือได้ผลตามที่เราต้องการ การจัดการความรู้เป็นกระบวนการ (Process) ที่ดำเนินการร่วมกันของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ใช่กิจกรรมของนักวิชาการ นักทฤษฎี การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่อง เกิดการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เป้าหมายคือ การพัฒนางาน พัฒนาคน พัฒนาสังคมและชุมชน โดยมีความรู้เป็นเครื่องมือ มีกระบวนการจัดการเป็นเครื่องมือ การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย ซึ่งความรู้นั้นมาจากข้อมูลที่ได้มีการจัดการประมวลผล เชื่อมโยงให้เป็นข่าวสารและความรู้ การเรียนรู้จึงอยู่ที่การค้นหาข้อมูล การเก็บข้อมูล การสำรวจข้อมูล การรวบรวมและวิเคราะห์ สังเคราะห์เกิดเป็นความรู้ และความรู้ที่ดีที่สุดมาจากการปฏิบัติจริง

ความรู้สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือวิชาการ อยู่ในตำรา คู่มือการปฏิบัติงาน
2. ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา

โดยความรู้ทั้ง 2 ประเภทนี้ มีวิธีการจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งความรู้เด่นชัดจะเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งความรู้ ตรวจสอบและตีความ เมื่อนำไปใช้เกิดความรู้ใหม่จะนำมาสรุปไว้เพื่อใช้อ้างอิงหรือให้ผู้อื่นเข้าถึงได้ต่อไป (คู่มือทางซ้ายของรูปด้านล่าง) ส่วนการจัดการความรู้

ซ่อนเร้นนั้น จะเน้นไปที่การจัดเวที เพื่อให้มีการแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในตัวผู้ปฏิบัติงานให้สามารถนำความรู้ออกมาแลกเปลี่ยนกันได้ (คู่มือทางขวาของรูปด้านล่าง) ในชีวิตจริงความรู้ทั้งสองประเภทนี้จะเปลี่ยนสภาพ สลับปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา บางครั้งความรู้ซ่อนเร้นก็ถูกนำออกมาเป็นความรู้เด่นชัด หรือบางครั้งความรู้เด่นชัดถูกนำไปใช้และปรับเปลี่ยนเป็นความรู้ซ่อนเร้น

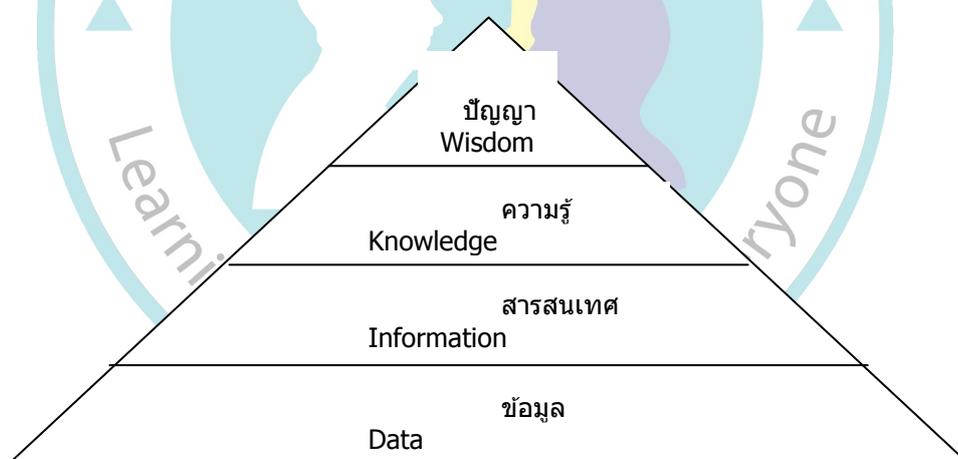
ภาพที่ 2.7 แสดงการจัดการความรู้เด่นชัดและความรู้ซ่อนเร้น

ที่มา: อูษา เทียนทอง, 2554, นวัตกรรมการเรียนรู้ของสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อสร้างการเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษา 3 สภานำร่องในจังหวัดสมุทรสงคราม, สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ

การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการประมวลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรมและจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่ต้องการจัดเตรียมไว้เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล เป็นไปเพื่อเพิ่มความสามารถในการพัฒนาผลผลิตและองค์การ

แนวคิดของการจัดการความรู้หรือ KM (Knowledge Management) นั้น การจัดการความรู้ มีความเชื่อว่าทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดขององค์กร (People are our most important asset) โดยเชื่อมั่นว่าบุคลากรเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้

ความรู้ได้มีการให้คำจำกัดความกันอย่างแพร่หลายโดย Hideo Yamasaki (อ้างอิงใน อุษา เทียนทอง, 2554 หน้า 13) ผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่น ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ในรูปแบบปิรามิด โดยให้ความหมายของ “ข้อมูล” ว่าเป็นข้อเท็จจริงข้อมูลดิบ หรือตัวเลขต่างๆ ที่ยังไม่ผ่านการแปลความ ส่วน “สารสนเทศ” เป็นข้อมูลที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการและตัดสินใจ มีบริบทซึ่งเกิดจากความเชื่อ สามัญสำนึก หรือประสบการณ์ของผู้ใช้สารสนเทศนั้นๆ โดยมีกอบุ้ในรูปของข้อมูลที่วัดได้หรือจับต้องได้ สารสนเทศอาจมีข้อจำกัดในเรื่องช่วงเวลา ที่ใช้และขอบข่ายของงานที่จะนำมาใช้ ในขณะที่ “ความรู้” คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นๆ ได้โดยไม่จำกัดช่วงเวลา หรือกล่าวได้ว่าเป็นสารสนเทศที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับเราในการนำไปใช้งาน และ “ปัญญา” คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้

ภาพที่ 2.8 แสดงระดับขั้นของข้อมูลความรู้

ที่มา: อุษา เทียนทอง, 2554, นวัตกรรมการเรียนรู้ของสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อสร้างการเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษา 3 สถานำร่องในจังหวัดสมุทรสงคราม, สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ

สำหรับกระบวนการความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคน เทคโนโลยี และกระบวนการเกิดความรู้ โดยมีผู้ใช้ความรู้เป็นผู้แสดงทางสังคมที่สำคัญ ที่กระตุ้นให้เกิดการคิดกระบวนการระบบเชิงสร้างสรรค์ การผลิตซ้ำ การปรับเปลี่ยน การใช้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังมีการใช้ความรู้มากขึ้นเท่าไร กระบวนการความรู้ก็จะยังมีประสิทธิภาพ และสามารถสนองความต้องการของบุคคลและชุมชนมากยิ่งขึ้น

Thomas H. Davenport (อ้างใน อุษา เทียนทอง, 2554 หน้า 13) นักคิดคนสำคัญในสำนักการจัดการความรู้ กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ไม่ได้อยู่ที่คอมพิวเตอร์หรือเอกสารทางวิชาการต่างๆ แต่คือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในระดับปฏิบัติการ เพราะการศึกษาในภาคสนาม ในภาคเหนือตอนล่างหลายจังหวัดพบว่า ในบริบทของสังคมไทย การสร้างเครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Public Social Interaction Network) เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชนต่างๆ

นายแพทย์ประเวศ วะสี (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่จะนำมาสู่การปฏิวัติจิตสำนึกของคน (Conscious Revolution) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ผ่านกระบวนการทางนโยบาย เพื่อสร้างนโยบายสาธารณะที่ดีที่ประชาชนมีส่วนร่วม จึงกล่าวได้ว่า ความรู้ในกระบวนการจัดการความรู้เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (Interactive Learning to Active) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งได้แก่ การนำผลแห่งการเรียนรู้ไปปฏิบัติ โดยอาศัยกระบวนการทางสังคมที่มีเครือข่ายทางปัญญา ที่อยู่ในรูปของชุมชนอิสระหรือชุมชนจินตภาพ (imaginary Community) ทำหน้าที่จัดการความรู้ เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนท้องถิ่น

การจัดการความรู้ หลักการสำคัญที่ KM จะเริ่มได้ ต้องมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

1. เวลา (Time) สำหรับประยุกต์/ใช้ความรู้สร้าง/บ่มเพาะความรู้และกระจาย/แบ่งปันความรู้
2. เวที/พื้นที่ (Space) ซึ่งเป็นพื้นที่เสมือนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนนักปฏิบัติการ (Community of Practice, CoPs) โดยคุณลักษณะที่ดีของ CoPs นั้น ได้แก่ เป็นชุมชนของคนที่สนใจเรื่องเดียวกัน เป็นกลุ่มคนที่มีพื้นฐานและประสบการณ์หลากหลาย พบกันด้วยความสมัครใจ และเป็นเวทีที่ทำให้คนมีความรู้สึกดี มีอิสระและปลอดภัย มีบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ เชื่อใจ ช่วยเหลือ เกื้อกูล
3. มิไตรีจิต (Relationship) ได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่ การแบ่งปันและการพบปะชุมชน
4. มีผู้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกหรือวิทยากรกระบวนการ (Facilitators)

ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา เป็นกระบวนการเรียนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ด้วยวิถีธรรมชาติ เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่ทำให้ได้ความรู้จริง ที่ผู้เรียนได้มีการลงมือปฏิบัติได้ลงมือกระทำจากชีวิตจริง ไม่เน้นการเข้าฟังบรรยายหรือเน้นการสัมมนาทางวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้รู้ในในชุมชนปราชญ์ชาวบ้านและนักศึกษาตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ จึงเป็นเรื่องของคนแต่ละคนหรือกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ได้นำเอาประสบการณ์ข้อมูลข่าวสารที่ตนเองมีอยู่ไปแลกเปลี่ยนกับคนอื่นและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ หรือเรียกว่า การนำไปสู่การจัดกระบวนการที่เป็นรูปธรรม

เสรี พงศ์พิศ (2549, หน้า 171) พูดถึงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนว่า การจัดการความรู้ให้ชุมชนได้ผลนั้น เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผสมผสานกัน จะให้ได้ผลควรมีอย่างน้อย 4 อย่าง คือ เรียนให้สนุกให้เป็นเรื่องใกล้ตัวเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน และเรียนด้วยวิถีธรรมชาติไม่ใช่วิธีเคร่งเครียดแบบเรียนในห้องสี่เหลี่ยม แต่เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้ได้ความรู้จริง

การจัดการความรู้ เป็นการประมวลข้อมูลอย่างเป็นระบบ ข้อมูลจึงมีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงอยู่ที่การหาข้อมูล การเก็บข้อมูล การสำรวจข้อมูล รวบรวมแล้ววิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้เป็นก็จะทำให้เกิดความรู้ อาจเป็นลักษณะเฉพาะเป็นเรื่องราว หรืออาจจะเป็นเพียงความรู้ทางแนวคิดทฤษฎี ถ้าหากได้เชื่อมโยงความรู้อื่นๆ มีการบูรณาการและนำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นผลดีกับชีวิต ความรู้จะกลายเป็นปัญญาที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคม

วิทยาการกระบวนการ (Facilitator)

ในการขับเคลื่อนความเป็นประชาสังคมที่คนจะมารวมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันอย่างมีความสัมพันธ์แนวระนาบ โดยทุกคนมีอิสระทางความคิด ทุกคนมีความรู้ มีประสบการณ์ในตน จะทำให้ทุกคนได้นำความรู้ ความคิดจากภายในตนออกมาพูดคุยกัน รับฟังซึ่งกันและกัน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจกัน เกิดความรู้ใหม่ตามหลักของการจัดการความรู้ จึงมีผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งบุคคลนั้นหรือคณะที่ทำหน้าที่นั้นเรียกว่า วิทยาการกระบวนการ ซึ่งหมายถึง ผู้ทำหน้าที่ช่วยกลุ่มคนให้ทำงานอย่างร่วมกันอย่างได้ผล เช่น เรียนรู้ร่วมกัน ให้บรรลุมติร่วมกัน ให้ประชุมร่วมกัน เพื่อทำความเข้าใจหรือตกลงบางอย่างร่วมกัน ช่วยให้กลุ่มคนได้ดำเนินการบางอย่างร่วมกัน ทั้งนี้โดยทำหน้าที่เพียงผู้เอื้อกระบวนการ ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องชี้นำหรือเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

(เสรี พงศ์พิศ , 2547, หน้า 104) วิทยากรกระบวนการมีการพัฒนาให้เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการกระบวนการที่ทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต คือ การคืนสู่สามัญชน การเรียกร้องธรรมาภิบาล การเข้าถึงธรรมาภิบาล การเป็นผู้ฝึกฝน ผู้ทำหน้าที่วิทยากรกระบวนการจึงมีหลักสูตร วิธีการฝึกปฏิบัติเพิ่มเติมต่อยอดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ทฤษฎีตะวันตกมาผสมผสานกับหลักพุทธศาสนา ในปัจจุบันมีทั้งคำว่า วิทยากรกระบวนการและกระบวนการ ซึ่งใช้คำภาษาอังกฤษคำเดียวกันคือ Facilitator ผู้ทำหน้าที่เป็นกระบวนการ เป็นผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้กับกลุ่มคน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง ให้สามารถพัฒนาความรู้เหล่านั้นในการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างสมดุล โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ทุกคนมีศักยภาพภายในและสามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองได้ โดยสร้างสรรค์หรือจัดรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย เชื่อมโยงองค์ความรู้แต่ละด้านไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิต ท่ามกลางบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตรที่เกื้อกูลกัน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณภายใน โดยใช้แนวทางจิตปัญญาศึกษา หรือกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนา ด้านในอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมาภิบาล มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (ปรีชา เรื่องวิชาการ, 2552)

ดังนั้นวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) จึงหมายถึง คนกลางที่ช่วยจัดและดำเนินการพบปะ ประชุม อบรมให้เกิดการคิดที่เป็นระบบ มีอิสระทางความคิด และสามารถสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างตรงไปตรงมา ด้วยการใช้เทคนิคและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ นอกจากนี้ วิทยากรกระบวนการยังช่วยสร้างเสริมบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความร่วมมือที่จริงใจ และขจัดอุปสรรคทางวัฒนธรรมที่ทำให้การคิดและการสื่อสารขาดประสิทธิภาพ

วิทยากรกระบวนการ หรือเรียกอีกชื่อว่า “ผู้อำนวยกรกลุ่ม” มีหน้าที่รับผิดชอบที่จะทำ ให้มีหลักประกันได้ว่า สมาชิกกลุ่มได้ใช้วิธีการทำงานที่ก่อให้เกิดประสิทธิผล โดยใช้เวลาน้อยหรือน้อยที่สุดในการทำงาน และยังให้ความหมายเชิงพฤติกรรมศาสตร์ด้วยว่า ผู้อำนวยกรกลุ่ม คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ และให้ข้อมูลย้อนกลับถึงสิ่งที่ได้สังเกตว่าจะเป็นในด้านเนื้อหา วิธีการทำงาน ซึ่งรวมทั้งขั้นตอนการทำงานของกลุ่ม โดยผู้อำนวยกรกลุ่มจะทำหน้าที่ไปถึง การเป็นผู้กระตุ้นให้กลุ่มได้พิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

หน้าที่ของวิทยากรกระบวนการคือ

1. ทำความเข้าใจเป้าหมายและจุดประสงค์ของการประชุม
2. เตรียมประเด็นหลักตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ เพื่อมอบหมายให้กลุ่มระดมสมอง กำหนดกิจกรรมและกระบวนการที่สอดคล้องต่อเนื่องตามลำดับ
3. ประสานงานกับผู้จัดประชุม เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมใช้ประกอบการประชุม โดยส่งให้ผู้เข้าประชุมล่วงหน้า หรือจัดนิทรรศการในวันประชุม หรือนำมาจุดประกายในช่วงเปิดประชุม
4. ประสานงานกับผู้จัดการประชุมในการกำหนดให้ผู้เข้าประชุม ต้องสามารถอยู่ร่วมกระบวนการได้ตลอด รวมทั้งวิทยากรกระบวนการควรทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน/บุคคล เพื่อปรับกระบวนการ/วิธีนำเสนอ
5. ประสานงานกับผู้จัดการประชุมเรื่องลักษณะที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และทำกิจกรรม เช่น มีบรรยากาศเป็นส่วนตัว ห้องประชุมไม่คับแคบเกินไป มีกระดาน/ผนังที่ใช้ติดแผ่นพลิก
6. ประสานงานกับผู้จัดเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเขียนที่จำเป็น
7. เตรียมงาน และนัดหมายทีมวิทยากรประชุมเพื่อทบทวนบทบาท หน้าที่ เป้าหมาย และจุดประสงค์ ลำดับการเรียนรู้ รวมทั้งการเตรียมการล่วงหน้า เช่น ใบงาน เกม
8. กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน สะท้อน/ทบทวน/เชื่อมโยง สรุปประเด็นให้ตรงกับความหมายที่แท้จริงของสมาชิกในกลุ่ม ใช้ศิลปะในการจัดการอภิปราย ที่ยึดเชื่อเกิดความจำเป็น/นอกประเด็นหรืออาจกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งในทางเสียหาย
9. สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีความสนุกสนานในการแสดงความคิดเห็น กระตุ้นให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกที่เข้าประชุม
10. สร้างความชัดเจนในข้อความของสมาชิกบางคนที่เขียนหรือพูด แล้วไม่สื่อความหมายตามประเด็น ต้องซักถาม ให้เขียน หรืออธิบายเพิ่มเติม
11. ต้องสามารถยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนกำหนดเวลา และกระบวนการได้ตามความจำเป็น ซึ่งจะทำให้กระบวนการราบรื่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
12. ไม่มีหน้าที่บอกหรือสอนว่า ชุมชนมีปัญหาอะไร จะแก้ไขอย่างไร อนาคตควรเป็นอย่างไร แต่มีหน้าที่ในการกระตุ้น อธิบาย แม้กระทั่งการยกตัวอย่างเพื่อให้สมาชิกมองเห็นภาพ หรือ ได้ข้อมูลประกอบการทำกิจกรรมได้ และยังมีหน้าที่สรุปใจความ กรณีสมาชิกกลุ่มมีปัญหาที่บอกได้แต่สรุปเป็นใจความที่เหมาะสมไม่ได้

13. ต้องคำนึงเสมอว่า กระบวนการประชุม ปฏิบัติการ หรือการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการลงมือทำเพื่ออนาคตที่ดีกว่า การมีกิจกรรมลงมือทำต่อเนื่องจากการประชุมต่างหากที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

14. ประสานงานให้สมาชิกในกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้กลุ่มสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

บทบาทของวิทยากรกระบวนการ

1. เป็นผู้จัดกระบวนการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นผู้ให้ความรู้และรับความรู้
2. เป็นผู้คอยชี้แนะ ตั้งคำถามสะท้อนความคิด
3. เป็นกลาง ไม่อคติ เป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อแรงกดดันของอำนาจใด
4. เป็นกระจกสะท้อนให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ได้เห็นและยอมรับศักยภาพของตนเองและผู้อื่น และเห็นหนทางที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้
5. เป็นผู้รับผิดชอบดูแลทิศทางของกระบวนการ พร้อมทั้งจะปรับเข้ากับบรรยากาศ/สถานการณ์แต่ละช่วง
6. เป็นผู้ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลง
7. เป็นผู้ควบคุมกฎ กติกา สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมทางความคิด จัดการกับความคิดที่หลากหลายโดยการสังเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ๆ หรือวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ
8. เป็นผู้นำในการยกระดับความคิดของผู้เข้าร่วมกระบวนการให้ขึ้นไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น
9. เป็นผู้เตรียมความพร้อม และรับผิดชอบต่อความสำเร็จของกระบวนการประชุม

วิทยากรกระบวนการจะเป็นกลไกสำคัญในการนำการประชุมหรือการทำเวทีโดยยึดหลักการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ผู้เป็นวิทยากรกระบวนการและผู้เข้าร่วมประชุมบนพื้นฐาน การเคารพในศักดิ์ศรีและประสิทธิภาพของมนุษย์ทุกคน เกิดการเรียนรู้ไปสู่การตกผลึกความรู้และประสบการณ์ เพื่อร่วมกันตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาและวางแผนการจัดการ ทรัพยากรตำบลคลองเงิน และนำไปปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ต่อไป

เวทีชุมชน

การจัดเวทีชุมชนหรือเวทีการเรียนรู้ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นที่ให้คนมารวมกันเพื่อมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ในเรื่องที่เป็นประเด็นร่วมของคนในชุมชน ไม่ใช่เฉพาะเรื่องที่เป็นปัญหา แต่เป็นเรื่องที่สร้างให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรมสะท้อนความรู้และภูมิปัญญา

อุษา เทียนทอง (2554, หน้า 16) ได้ศึกษาและพบว่า เวทีการเรียนรู้มี 5 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. การสร้างบรรยากาศให้คนเข้าร่วมเวที มีการมีส่วนร่วม การจัดโต๊ะ เก้าอี้ที่เป็นแนวระนาบ หรือการนั่งกับพื้นห้อง การเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ
2. การเปิดเวทีการเรียนรู้ที่รวมพลัง มีเป้าหมายร่วมกัน โดยผู้ทำหน้าที่วิทยากร กระบวนการต้องมีการออกแบบการเรียนรู้ให้คนเข้าร่วมได้เข้าใจและคิดเป้าหมายร่วมกันในการจัดเวทีการเรียนรู้แต่ละครั้ง
3. การดำเนินการเวทีการเรียนรู้ การตั้งประเด็นคำถามให้คิดเชื่อมโยงกัน การนำคำตอบของทุกคนเสนอให้ได้รับทราบร่วมกัน การร่วมกันสรุปความคิดเห็นเป็นคิดร่วมกัน การใช้เทคนิคช่วยในการสรุปความคิดเห็น เกมหรือกิจกรรมช่วยให้เกิดการเรียนรู้จะนำมาใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของเวทีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งได้มีการเตรียมการไว้ก่อนแล้ว เพื่อให้วันจัดเวทีการเรียนรู้ดำเนินการได้อย่างราบรื่นพ้นจากอุปสรรคใดๆ
4. การประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ จุดประสงค์เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้ไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มขององค์กรร่วมกัน ซึ่งการประเมินผลเวทีร่วมกันของกลุ่มองค์กรเพื่อทราบความรู้สึกคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การประเมินเป็นการประเมินแบบเปิดเผยอย่างมีสีสัน สนุก และรู้ผลการประเมินพร้อมๆ กัน มีเทคนิคการประเมินหลายวิธี เช่น การใช้แผนภูมิ การวัดอุณหภูมิความรู้สึก การใช้แผนที่ความคิด การนั่งล้อมวงคุยกันเพื่อถอดบทเรียน
5. การปิดเวทีที่มีความหมาย เนื่องจากเวทีการเรียนรู้ในกระบวนการเช่นนี้ ต้องเป็นเรื่องที่ดำเนินการต่อเนื่องจากเวทีหนึ่งไปสู่เวทีต่อไป การปิดเวทีแต่ละครั้งจึงต้องจัดให้มีความหมายเพื่อการนำไปคิดไปดำเนินการต่อ แล้วนำผลมาสู่เวทีเรียนรู้ต่อไป

จากการศึกษาทฤษฎีการจัดการความรู้ สรุปว่าการจัดการความรู้เป็นการประมวลข้อมูลอย่างเป็นระบบ ข้อมูลจึงมีความสำคัญ รวมถึงการหาข้อมูล การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความรู้ เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนรู้นั้น เครื่องมือสำคัญ คือ การจัดเวทีชุมชนหรือเวทีการเรียนรู้เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน คนที่เข้าร่วมประชุม ได้เห็นความสำคัญของความคิดของตนเองและความคิดของผู้อื่นอันหลากหลายและนำมาหลอมหลวมวิเคราะห์ จนได้ทางออกของปัญหาร่วมกันหรือเป้าหมายจากการคิดร่วมกัน โดยมีวิทยากรกระบวนการเป็นกลไกสำคัญของเวทีเรียนรู้

5. เครือข่าย

เครือข่าย (Network) คือ ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงเป็นข่าย ซึ่งมีความหมายในหลายมิติ โดยอาจ หมายถึง ทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และอาจหมายถึง โครงข่ายของระบบ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือระบบเทคโนโลยี โทรคมนาคมที่เป็นโครงสร้างทางกายภาพ ซึ่งมีการโยงใยเป็นโครงข่ายที่ต่อเนื่อง โดยเป็นทั้ง โครงข่ายที่มีการกำหนดแบบแผนและไม่ได้ กำหนดแบบแผนแห่งความสัมพันธ์เอาไว้ รวมทั้งมีขนาดและรูปแบบความสัมพันธ์การเชื่อมโยง ที่แตกต่างและหลากหลาย

เครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย เป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย โดยเครือข่ายทางสังคมของมนุษย์นั้น มีการกระจายตัวไปตามหน่วยย่อยหรือปัจเจกบุคคลในสังคม มีการเกิดขึ้นตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนไป ซึ่งเราสามารถมองเห็นได้ทั้งในมิติแห่งความสัมพันธ์ที่บุคคลเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย และเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับแบบแผนหรือเส้นทางของบุคคลและกลุ่มคน โดยเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และความสัมพันธ์อันใกล้ชิด

ฐานคิดที่สำคัญของคำว่าเครือข่าย

เครือข่าย คือ ธรรมชาติที่แท้จริง เป็นสิ่งเชื่อมโยงกันอย่างไร้ระเบียบและมีการจัดการตนเองเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆเข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และบริบทที่เกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ระหว่างกันหรือการมีปฏิริยาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเป็นระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ทางวัฒนธรรมและเชิงอำนาจ ในกระบวนการเรียนรู้ เครือข่ายคือการขยายผลและการเติบโตอย่างมีพลัง

องค์ประกอบของเครือข่าย

1. สมาชิก
2. จุดมุ่งหมาย
3. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก
4. การมีส่วนร่วมและการเปลี่ยนแปลง
5. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร

ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายมี 7 ประเภท คือ

1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)
2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)
3. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits)
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Perception)
5. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationships)
6. การพึ่งพิงร่วมกัน (Interdependence)
7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

ลักษณะร่วมของเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายแบบใด ลักษณะเฉพาะหรือลักษณะร่วมของทุกเครือข่ายมีดังนี้

1. เป็นกลุ่มองค์กรและ/หรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน
2. เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคมโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
3. ดำรงอยู่ได้ยาวนาน ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งที่ต่อเนื่อง
4. มีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบ
5. มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน

เครือข่าย เป็นเครื่องมือหรือวิธีการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ปัญหาที่ใหญ่โตซับซ้อนเกินกว่าที่ใครจะเผชิญได้โดยลำพัง เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพิทักษ์สิทธิชุมชน เป็นต้น การสร้างเครือข่ายหรือทำงานเป็นเครือข่ายเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดผลกระทบที่มากกว่าในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพราะการทำงานแบบเครือข่ายเป็นการทำงานแบบประสานพลัง (synergy) ประโยชน์ของการทำงานเป็นเครือข่าย คือ

1. ก่อให้เกิดผลบางอย่างที่ใครคนเดียวทำให้เกิดไม่ได้
2. ทำการรณรงค์ได้กว้างกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่า
3. ส่งอิทธิพลต่อคนอื่นในเครือข่ายและนอกเครือข่าย
4. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหรือประเด็นหนึ่ง เพราะมีแง่มุมหลายแง่มุมจากหลายคนหลายองค์กร
5. ร่วมมือกันทำ แบ่งงานกันทำ
7. ลดงานงานที่ซ้ำซ้อนลง และลดการสิ้นเปลืองพลังงาน

8. ทำให้เกิดความสามัคคี ให้กำลังใจกัน และช่วยกันในรูปแบบต่างๆ

เครือข่ายเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติที่มีมานานและเป็นหัวใจของวิถีชุมชนในอดีต ซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งในชุมชนและชุมชนอื่นๆเพื่อความอยู่รอดของชุมชน แม้มีอำนาจรัฐอยู่แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน และเมื่ออำนาจรัฐแผ่ลงไปจนกระทบถึงวิถีชุมชน ก็มีการจัดเครือข่ายส่วนหนึ่งเพื่อจัดการชีวิตชุมชนเอง หรือเพื่อหาทางออก

ในประเทศไทยมีเครือข่ายทางสังคมในงานพัฒนา 2 แบบ คือ เครือข่ายองค์กรชุมชน และเครือข่ายบุคคลหรือองค์กรที่ทำงานร่วมกับหรือให้การสนับสนุนชุมชน

ก. เครือข่ายองค์กรชุมชน แบ่งตามลักษณะการเกิดขึ้นของเครือข่ายมีอยู่ 3 แบบ คือ

1. เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เกิดขึ้นบ่อยมาก ต้องมีผู้นำจำนวนหนึ่งที่เป็นแกนนำ หรือ พุดคุยกันมานานจนขยายกว้าง และเกิดเป็นเครือข่ายในระดับกว้าง เช่น ระดับตำบล หรือ เลขอออกไปเชื่อมโยงผู้คนที่สนใจร่วมกันหรืออยู่ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกัน เครือข่ายแบบนี้เป็นเครือข่ายที่มีพลังสูงมาก มีพลังทางปัญญาและทางสังคมที่ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน มีเป้าประสงค์ชัดเจนและมีหลักการในการดำเนินงาน แล้วค่อยๆขยายออกไปสู่ความร่วมมือในวงกว้างให้ชุมชนทุกส่วนทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยให้บทบาทหน้าที่ในการร่วมงานอย่างชัดเจน ตัวอย่างเครือข่ายประเภทนี้ เช่น เครือข่ายไม้เรียง นครศรีธรรมราช

2. เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งตามโครงสร้าง เช่น ชมรมขององค์กรหรือบุคคลที่มีอาชีพหรือสถานภาพเดียวกัน เช่น สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยลักษณะเป็นไปตามระบบโครงสร้าง หากมีการจัดการที่ดี มีแนวคิดสร้างสรรค์ มีแผนงานชัดเจน มีความโปร่งใส กระจายอำนาจ สมาชิกมีความรู้สึกเป็น“เจ้าของ”เครือข่ายนั้น งานก็จะดำเนินไปได้ดี

3. เกิดขึ้นโดยการเชื่อมประสานสนับสนุน โดยคน หรือองค์กรภายนอกชุมชน เป็นเครือข่ายที่เห็นกันทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ประสานส่งเสริมให้เกิดเครือข่าย องค์กรรัฐก็มีความพยายามทำงานส่งเสริมเครือข่ายมากขึ้น เครือข่ายนี้เกิดจากการประสานให้ผู้นำชุมชนได้พบกันและทำงานร่วมกัน อาจจะเป็นเครือข่ายทันทีหรือค่อยๆเกิดตามประเด็น ความสนใจ ปัญหา และความต้องการของสมาชิกที่ร่วมกันกำหนด เช่น เครือข่าย“อินแปลง” เกิดมาจากการวิวัฒนาการของการเรียนรู้ของชุมชน โดยการส่งเสริมของมูลนิธิหมู่บ้านร่วมกับวิทยาลัยครูสกลนคร ในเบื้องต้น และโดยองค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐในเวลาต่อมา

ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายอยู่ได้ยั่งยืน นอกจากการมีแกนนำที่เข้มแข็งมีความรู้ ภูมิปัญญาแล้ว ยังต้องมีการดำเนินงานที่ทำให้สมาชิกอยากเป็นเครือข่ายไปอีกนาน คือ

1. การเรียนรู้ร่วมกัน เครือข่ายองค์กรชุมชนมีฐานอยู่ที่“ความรู้” จึงต้องการการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการประชุม สัมมนา การฝึกอบรมร่วมกัน ศึกษาดูงานด้วยกัน หรือไปมาหาสู่

เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในที่ของสมาชิก การเรียนรู้ต้องทำกันต่อเนื่อง และสมาชิกในชุมชนได้ร่วมเรียนรู้ด้วย ไม่ใช่เรียนรู้แต่ผู้นำเท่านั้น การจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่องจึงมีความจำเป็น และเครือข่ายมีการร่วมมือกันแบ่งงานกันทำ

2. การแบ่งปันทรัพยากร เครือข่ายที่สามารถแบ่งปันแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่ตนเองมีให้คนอื่นได้ เป็นการแสดงออกถึงความเป็นสมาชิกเครือข่ายที่ต้องการเอื้ออาทรต่อกัน อาจพัฒนาไปสู่การแลกเปลี่ยนผลผลิตของแต่ละแห่งในเชิงแลกเปลี่ยนข้าวของเหมือนในอดีต หรือในเชิงพาณิชย์ ที่เรียกกันว่า ระบบบาร์เตอร์แบบหักบัญชี ที่ทำกันระหว่างประเทศ บริษัท จังหวัด อำเภอ และองค์กรต่างๆ

3. การทำกิจกรรมร่วม โดยการทำโครงการร่วม ลงทุนร่วม ซึ่งเป็นอีกก้าวหนึ่งที่ทำให้เครือข่ายได้ทำงานร่วมกัน การลงทุนดังกล่าว เกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นระบบการจัดการเศรษฐกิจของชุมชน เป็นเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะสำเร็จได้ โดยอาศัยเครือข่ายทางสังคมไม่ใช่เพียงเพราะเงินเท่านั้น เพราะเครือข่ายทางสังคมคือจุดแข็งของระบบเศรษฐกิจชุมชน

4. ความรู้สึกเป็นพี่เป็นน้อง ที่ทำให้อยากทำงานร่วมกัน อยากช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ใช่เพียงเพราะผลประโยชน์ทางวัตถุสิ่งของ แต่เพราะอยากช่วยเหลือกันให้ทำงานได้แก้ปัญหาได้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เครือข่ายอยู่ได้ ทั้งนี้เพราะมีรากฐานอยู่ที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกแห่ง ซึ่งในอดีตผู้คนอยู่กันเป็นเครือข่ายพึ่งพาอาศัยกันในรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ

ข. เครือข่ายองค์กรที่ทำงานร่วมกับชุมชน

เครือข่ายประเภทนี้มีหลากหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่รวมตัวกันตามประเด็นหรือพื้นที่ร่วมกัน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและป่าชุมชน เอดส์ เด็ก เยาวชนและสตรี เครือข่ายในพื้นที่จังหวัด ภาค หรือระดับชาติ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ เส้นแบ่งระหว่างองค์กรรัฐและเอกชนจางลงไปมาก มีการก่อตั้งองค์กรพหุภาคีที่มีลักษณะเป็นองค์กรเครือข่ายร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชนและชุมชนหลายรูปแบบ เป็นประชาคม ประชารัฐ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ

สรุปการศึกษาแนวคิดของเครือข่าย เครือข่ายเป็นวิธีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคมตามวัตถุประสงค์และความสนใจร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบ ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการทำงานอย่างเป็นระบบ ประสานงานกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องในการทำกิจกรรม ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเครือข่ายในกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน ซึ่งเป็นตำบลแม่ข่ายการจัดการทรัพยากรของโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

6. การตัดสินใจ

การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายๆทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร บาร์นาร์ด (Barnard, 1938) ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า คือ "เทคนิคในการที่จะพิจารณาทางเลือกต่างๆให้เหลือทางเลือกเดียว" (ไพลิน ผ่องใส, 2536, หน้า 155) การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการหาโอกาสที่จะตัดสินใจการหาทางเลือกที่พอเป็นไปได้ และทางเลือกจากงานต่างๆที่มีอยู่

ลักษณะของการตัดสินใจ

กุลชลี ไชยันดา (2539, หน้า 130) ได้สรุปลักษณะของการตัดสินใจจาก ลูมบา (Loomba, 1978, p.100-103) ไว้ ดังนี้

1. การตัดสินใจ เป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางเลือกหลายๆทาง โดยที่ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด
2. การตัดสินใจเป็นหน้าที่ที่จำเป็นเพราะทรัพยากรมีจำกัดในขณะที่มนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด จึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจเพื่อให้ได้รับประโยชน์ และความพอใจจากการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร
3. ในการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆในองค์กรอาจมีการขัดแย้งกัน เช่น ฝ่ายผลิต ฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงินการบัญชี ฝ่ายการบริหารงานบุคคล แต่ละฝ่ายอาจมีเป้าหมายของการทำงานขัดแย้งกัน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ตัดสินใจชี้ขาด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยส่วนรวม
4. กระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ข้อจำกัด การกำหนดทางเลือก ส่วนที่สองเป็นการเลือกทางเลือกหรือกลยุทธ์ที่ดีที่สุดตามสภาพการณ์
5. การตัดสินใจมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและลักษณะของปัญหา เช่น อาจแบ่งออกได้เป็นการตัดสินใจตามลำดับ เช่น ตารางการทำงาน และการตัดสินใจ ที่ไม่เป็นไปตามลำดับขั้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่ไม่ได้เกิดขึ้นประจำ เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะหน้า

องค์ประกอบของการตัดสินใจ

การตัดสินใจมีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณามี 4 ประการคือ

1. ผู้ทำการตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะการตัดสินใจจะดีหรือไม่ ขึ้นกับบุคคลผู้ตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ตัดสินใจจำเป็นต้องมีข้อมูล มีเหตุผล มีค่านิยมที่ถูกต้อง สอดคล้องต่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์การ

2. ประเด็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบที่สองที่ต้องให้ความสำคัญ ปัญหาที่ตัดสินใจนั้นจำแนกได้หลายประการ เช่น จำแนกตามโครงสร้างและระบบงานบกพร่อง เมื่อกำหนดปัญหาได้ชัดว่าเป็นปัญหาเรื่องอะไรก็สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง

3. ทางเลือกต่างๆ ที่บรรลุเป้าหมายได้ เป็นองค์ประกอบที่สามที่ต้องคำนึง ผู้ตัดสินใจ ต้องพยายามที่จะค้นหาทางเลือกที่ดีกว่าอยู่เสมอ และสร้างทางเลือกให้มากกว่า 2 ทางเลือก

4. สภาพการณ์ที่ทำการตัดสินใจ ในการตัดสินใจจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพการณ์ที่ทำการตัดสินใจเป็นแบบใด ซึ่งมี 3 ประการ ได้แก่

4.1 สภาพการณ์ที่แน่นอน เป็นสภาพการณ์ที่ผู้ทำการตัดสินใจทราบทางเลือกต่างๆ และทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นของแต่ละทางเลือกอย่างชัดเจน การตัดสินใจดังกล่าวย่อมมีโอกาสถูกต้องมากที่สุด

4.2 สภาพการณ์ที่เสี่ยง เป็นสภาพการณ์ที่ผู้ตัดสินใจทราบทางเลือกต่างๆ และทราบโอกาส ความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้น จะตัดสินใจเมื่อโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์มากกว่า เสี่ยงประโยชน์ การตัดสินใจในสภาพการณ์เสี่ยงผู้ทำการตัดสินใจต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจเรื่อง ทฤษฎีความน่าจะเป็นและแขนงการตัดสินใจ

4.3 สภาพการณ์ที่ไม่แน่นอน เป็นสภาพการณ์ที่ผู้ทำการตัดสินใจอาจทราบทางเลือกต่างๆ แต่ไม่ทราบผลที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก โดยไม่สามารถคาดคะเนความน่าจะเป็นของแต่ละทางเลือกภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว ผู้ทำการตัดสินใจจึงไม่ควรตัดสินใจใดๆ ลงไป จนกว่าจะมีข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือมากกว่าที่มีอยู่

กระบวนการตัดสินใจ (Process of decision making)

การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบที่เป็นกระบวนการ (Process) และต้องมีการพิจารณาข้อมูลต่างๆ อย่างรอบคอบ จากนั้นจึงทำการกำหนดทางเลือกและทางเลือกที่ดีที่สุดขึ้นมาและนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

กระบวนการตัดสินใจ คือ ขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยมีลำดับขั้นของกระบวนการ เป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลและมีกฎเกณฑ์ ขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจมีอยู่หลายรูปแบบ แล้วแต่ความคิดเห็นของนักวิชาการ

พลันเกต และแอ็ตเนอร์ (Plunkett and Attner, 1994, p.162 อ้างอิงใน ภัทรารุณี ชาติโคตร) ได้เสนอ ลำดับขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเป็น 7 ขั้นตอน (กุลชลี ไชยนันตา, 2539, หน้า 135-139)

1. การระบุปัญหา (Define the problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อไปของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วย

2. การระบุข้อจำกัดของปัจจัย (Identify limiting factors) เมื่อสามารถระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้วควรพิจารณาถึงข้อจำกัดต่างๆ โดยพิจารณาจากทรัพยากรซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการผลิต ได้แก่ กำลังคน ทุน สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมทั้งเวลาซึ่งมักเป็นปัจจัยจำกัดที่พบอยู่เสมอๆ การรู้ถึงข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จะช่วยกำหนดขอบเขตในการพัฒนาทางเลือกให้แคบลง

3. การพัฒนาทางเลือก (Develop potential alternatives) การพัฒนาทางเลือกต่างๆ ซึ่งมีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาให้น้อยลงหรือให้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งอาจใช้วิธีการปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล หรือจัดการประชุมกลุ่มย่อยขึ้น ข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลเหล่านั้น เมื่อผนวกพร้อมกับสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ของตนเอง จะช่วยให้สามารถพัฒนาทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การวิเคราะห์ทางเลือก (Analyze the alternatives) เมื่อมีการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ โดยจะนำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกับกันอย่างรอบคอบ

5. การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Select the best alternative) เมื่อได้ทำการ วิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่างเพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุดควรมีผลเสียต่อเนื้อในภายหลังน้อยที่สุดและให้ผลประโยชน์มากที่สุด

6. การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (Implement the decision) เมื่อได้ทางเลือกที่ดีที่สุด ก็ควรมีการนำผลการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การสร้างระบบควบคุมและประเมินผล (Establish a control and evaluation system) ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การสร้างระบบการควบคุมและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้เราได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่

การตัดสินใจที่จะให้เกิดความผิดพลาดน้อยนั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ เรื่องข้อมูล การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง หากผู้ตัดสินใจมีการหาข้อมูลและได้ข้อมูลที่ดี ในการตัดสินใจ ก็จะทำให้การตัดสินใจนั้นมีโอกาสของความผิดพลาดเกิดขึ้นได้น้อย ลักษณะของ ข้อมูลที่ดีในการตัดสินใจนั้น ต้องมาจากแหล่งเชื่อถือได้ มีความถูกต้อง ชัดเจน มากพอ และเป็น ข้อมูลปัจจุบัน

การตัดสินใจ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน อาจกระทำโดยบุคคลเพียงคนเดียว หรือเป็นกลุ่มบุคคล การตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคลเป็นการตัดสินใจโดยให้ผู้ที่ทำหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติตามผลของการตัดสินใจนั้น ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล การตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคลนี้ เหมาะสำหรับการตัดสินใจในเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน วิธีการตัดสินใจโดยกลุ่มอาจทำได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การตัดสินใจโดยใช้ข้อยุติที่เป็นมติในเสียงข้างมาก อาจใช้ระบบเสียงข้างมากเกินครึ่งหนึ่ง หรือระบบสองในสามของกลุ่ม แล้วแต่ความสำคัญของเรื่องที่ตัดสินใจ
2. การตัดสินใจโดยข้อยุติเป็นเอกฉันท์คือการที่สมาชิกทุกคนเห็นพร้อมต้องกัน โดยไม่มีความขัดแย้ง
3. สมาชิกในที่ประชุมเสนอความคิดเห็นแล้วให้ผู้นำนามาพิจารณาประกอบการตัดสินใจเอง

จากการศึกษาแนวคิดการตัดสินใจ สรุปได้ว่าการตัดสินใจเปรียบเสมือนหัวใจของการบริหารจัดการและการปฏิบัติงาน เพราะการตัดสินใจจะเกี่ยวข้องอยู่ในแทบทุกขั้นตอนและทุกกระบวนการทำงาน ปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจ คือ หลักการและเหตุผลซึ่งอยู่บนพื้นฐานของมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนที่จะทำให้เกิดผลตัดสินใจที่ดี การตัดสินใจเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน ของสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลแบบมีส่วนร่วมอย่างไร เพื่อจะมีการจัดการทรัพยากรนั้นต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม

อุษา เทียนทอง (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการเรียนรู้ของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อสร้างการเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษา 3 สภานำร่องจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ของสภาองค์กรชุมชนต้นแบบที่มีการดำเนินงานในลักษณะการเมืองภาคประชาชน ศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลลักษณะการเมืองภาคประชาชน ที่ทำให้ตำบลต้นแบบเกิดการพัฒนายั่งยืน และศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมในการดำเนินการการเมืองภาคประชาชนให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบล เคลื่อนสู่การเป็นสภาการเมืองภาคประชาชน โดยมีวิธีวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพศึกษา

ตำบลไม้เรียง อำเภอลำปาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และตอนที่ 2 ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ศึกษาตำบลที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม พรบ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 รวม 3 ตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ ตำบลคลองเงิน ตำบลนางลี่ และตำบลโรงหีบ ข้อค้นพบกระบวนการจัดการเรียนรู้ของสภาองค์กรของชุมชน ที่ทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชน คือ เมื่อชุมชนมีปัญหา ผู้นำจะใช้วิธีการจัดทำแผนชุมชน แล้วนำแผนสู่การปฏิบัติร่วมกันโดยใช้ภูมิปัญญาผสมผสานความรู้ในเชิงวิชาการและมีการสื่อสารกับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้อะไรก็ทำร่วมกัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน คือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีข้อมูลชุมชน และมีเวทีประชาคมพูดคุยร่วมกันของคนในชุมชน และจากการศึกษาการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้สภาองค์กรชุมชนตำบลต้นแบบ เพื่อสร้างการเมืองภาคพลเมือง พบว่า ต้องเริ่มที่การปรับกระบวนการทัศน์ เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์การพึ่งพาตนเองของคณะกรรมการสภาฯ สร้างการเรียนรู้การใช้เวทีประชาคม สร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภายใต้ข้อมูลของชุมชน ซึ่งนวัตกรรมการเรียนรู้นี้ ทำให้คณะกรรมการสภาฯ มีความเข้าใจในวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย และขับเคลื่อนให้เกิดการเมืองภาคประชาชน

เจริญ เชาวน์ประยูร (2548, หน้า 54-56) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มแม่น้ำฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantity Research) ซึ่งได้สรุปความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรบริเวณลุ่มน้ำฝางในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดของการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน จะเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้แก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในลุ่มน้ำฝางได้ ซึ่งจะนำไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน โดยจะต้องมีองค์ประกอบ คือ กลุ่มเครือข่าย กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มผู้นำ กลุ่มผู้อาวุโส เครือข่ายทางสังคม และระเบียบกฎเกณฑ์

โสภิตา สุรินทะ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนกรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของประชาชน เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ และบทบาท เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจาก

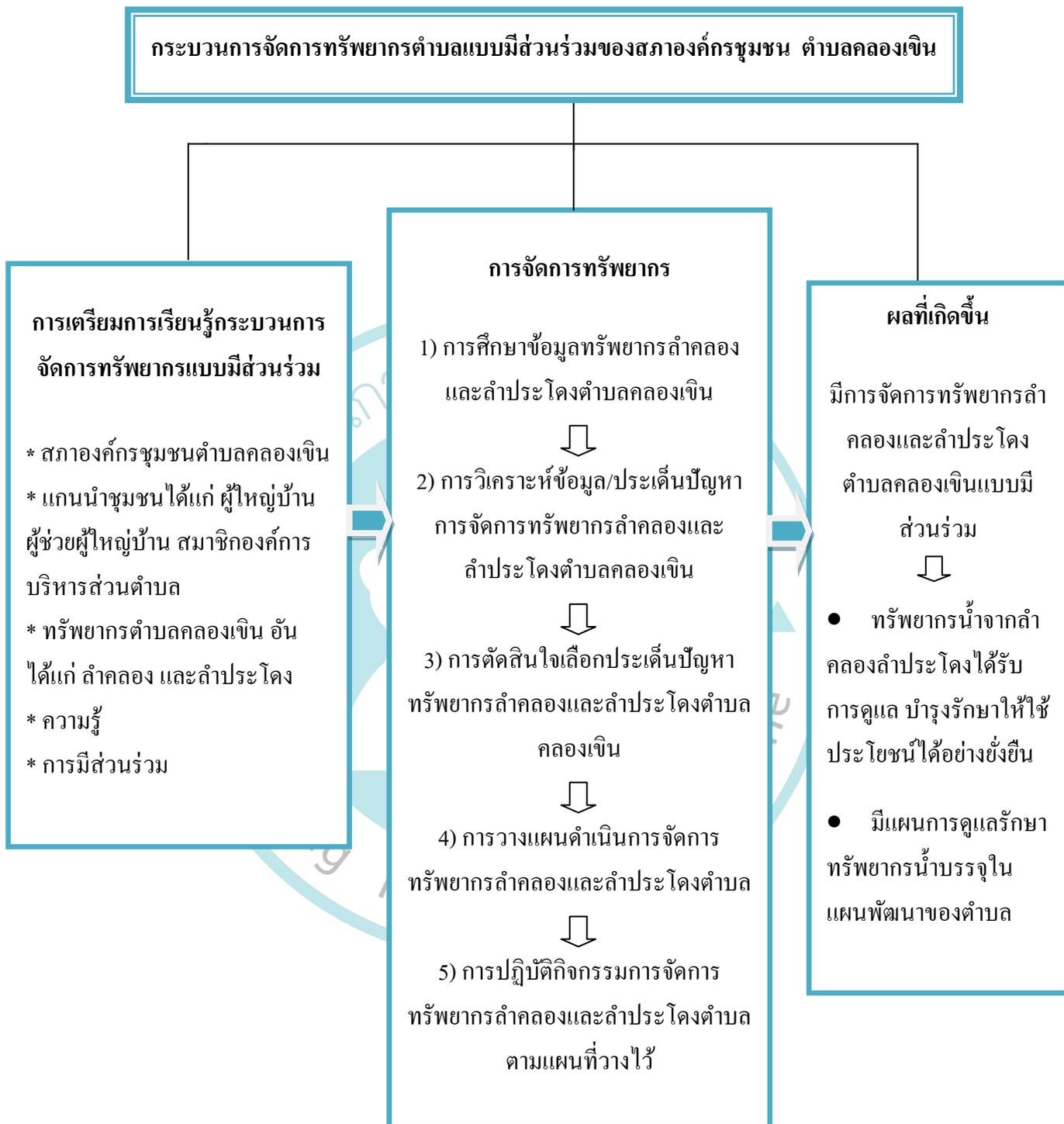
พระราชดำริจำนวน 176 คร่าวๆ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวม ด้านกายภาพ ด้านความคิด และด้านอารมณ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการมีส่วนร่วม ด้านการมีเจ้าของอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ทักษะในการจัดการน้ำ และความพึงพอใจในการจัดการน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) ควรมีการพัฒนาชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมด้านกายภาพ ความคิด ด้านอารมณ์ และด้านความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำด้วย 2) ภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือจัดให้มีการทำประชาสังคมาระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชน ก่อให้เกิดกระบวนการชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสม 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน โดยการทำงานในพื้นที่เข้าร่วมกับโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ 4) ชุมชนควรมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ เช่น แหล่งน้ำในพื้นที่ วิกฤติการณ์น้ำ และอภิปรายหาแนวทางแก้ไข ป้องกันอย่างสม่ำเสมอ

ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ เป็นการศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่ 6 ตำบล ได้แก่ อบต.ท่าคา อบต.สวนหลวง อบต.บางแค อบต.เหมืองใหม่ อบต.แควอ้อม และ อบต.บางนางลี่ จำนวนประชากร 60 คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ ระดับการมีส่วนร่วมในรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการประเมินผล ส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ดังนั้นระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการน้ำและขยะ ซึ่งประกอบด้วย อายุ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิก มีความแตกต่างกันที่สำคัญทางสถิติ 0.05 ในด้านปฏิบัติการ การรับประโยชน์และด้านการประเมินผล ส่วนด้านการวางแผนไม่มีความแตกต่างกัน สำหรับปัจจัยด้านสถานภาพระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีความแตกต่าง

ที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในด้านปฏิบัติการการรับประโยชน์ ส่วนการประเมินผลและการวางแผน ไม่มีความแตกต่างกันสำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำ และขยะ มีความสัมพันธ์กับการจัดการ สิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อย่างมีส่วนร่วมใน 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนกำหนดการวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การตัดสินใจและการสร้างผู้นำรุ่นใหม่โดยผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรม และส่งเสริมช่วยเหลือให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมตามแผน 3) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ เป็นการร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อม 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานและการ สอบถามความคิดเห็น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นจำเป็นต้อง กระตุ้นพฤติกรรมทางด้านจิตสำนึก โดยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยจิตอาสาด้วยกัน โดยภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดตั้งแต่ริเริ่มโครงการ จนกระทั่งเสร็จสิ้น และต้องสร้างวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคกัน จะก่อให้เกิด การมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาระบบการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภา องค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นวิธีการศึกษาเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจนตามขั้นตอนต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน ได้แก่ กรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ปรึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านนางตะเคียน หมู่ 2 บ้านปากลัด หมู่ 3 บ้านคลองเงิน หมู่ 4 บ้านคลองเงิน หมู่ 5 บ้านดาวโด่ง หมู่ 6 บ้านวัดใหม่ หมู่ 7 บ้านสวนทุ่ง หมู่ 8 บ้านคลองเงิน และหมู่ 9 บ้านสวนทุ่ง

เครื่องมือวิจัย

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโด่งตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม มีเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือวัดกระบวนการเรียนรู้

1.1 เวทีประชาคม หรืออาจเรียกว่า เวทีชาวบ้านที่ทำให้เกิดการประชุมพูดคุย การคิด การตัดสินใจ การวางแผนร่วมกัน

1.2 แบบเก็บข้อมูลครัวเรือน เพื่อทราบวิถีการใช้ทรัพยากรของครัวเรือน

2. เครื่องมือการศึกษาผลจากการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดการ

2.1 แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกระบวนการของสภาก่อตั้งชุมชน การมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

2.2 แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ภายใต้อำนาจที่ กำหนดไว้เพื่อหาข้อเท็จจริง และศึกษาข้อมูลในประเด็นหลักที่กำหนดไว้ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนการสร้างแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ มีดังนี้

1. ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3. เครื่องมือการสังเกต (Participant Observation) และแบบสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ แกนนำชุมชนและสมาชิกสภาก่อตั้งชุมชนตำบลคลองเงิน ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นแล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้ง 2 ท่านและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบในเรื่องประเด็นการสังเกต และการสัมภาษณ์ มีความเหมาะสมที่จะทำได้ข้อมูลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยนำประเด็นมาจัดเข้าสู่แบบฟอร์มความคิดเห็นเป็นรายชื่อว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมหรือควรปรับปรุงแก้ไข จากข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของแต่ละท่านมาประมวลรวมเข้าด้วยกันแล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและพัฒนาการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จนเป็นเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์ในการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม มีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาบริบทของตำบลคลองเงิน

1.1 การศึกษา ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับตำบล ประวัติศาสตร์ตำบล การก่อเกิดสภาองค์กรชุมชนของตำบล กลุ่มองค์กรต่างๆในตำบล กิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบล จากการพูดคุยสอบถามกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน จากเอกสารต่างๆ ที่ตำบลได้จัดทำไว้ และจากแผนยุทธศาสตร์ของตำบลคลองเงิน

1.2 ลงพื้นที่เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจชุมชน และเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษากลุ่มประชากร จากกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม

2. ศึกษากระบวนการจัดการโครงการ

2.1 มีส่วนร่วมการจัดเวทีประชาคมหรือเวทีชาวบ้าน และเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมในเวทีแต่ละเวที

2.2 มีส่วนร่วมเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้ทรัพยากรตำบลของครัวเรือนตำบลคลองเงิน โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย คำถามที่เกี่ยวกับอายุ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ในครัวเรือน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การจัดการทรัพยากรของครัวเรือน

2.3 ศึกษากระบวนการตัดสินใจจัดการทรัพยากรตำบล จากการมีส่วนร่วมปฏิบัติการในเวทีประชาคม และร่วมเก็บข้อมูลสภาพการณ์ทรัพยากรลำคลองและลำประโดงตำบลคลองเงิน โดยการลงเรือร่วมกับชุมชน และเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์ การพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

2.4 เก็บข้อมูลกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วม โดยการมีส่วนร่วมปฏิบัติการในการลงแขกลงคลองบางหมู่บ้าน สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

ระยะเวลาแผนงานการศึกษาวิจัย

ระยะเวลาการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน คือ กันยายน พ.ศ. 2557 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2558

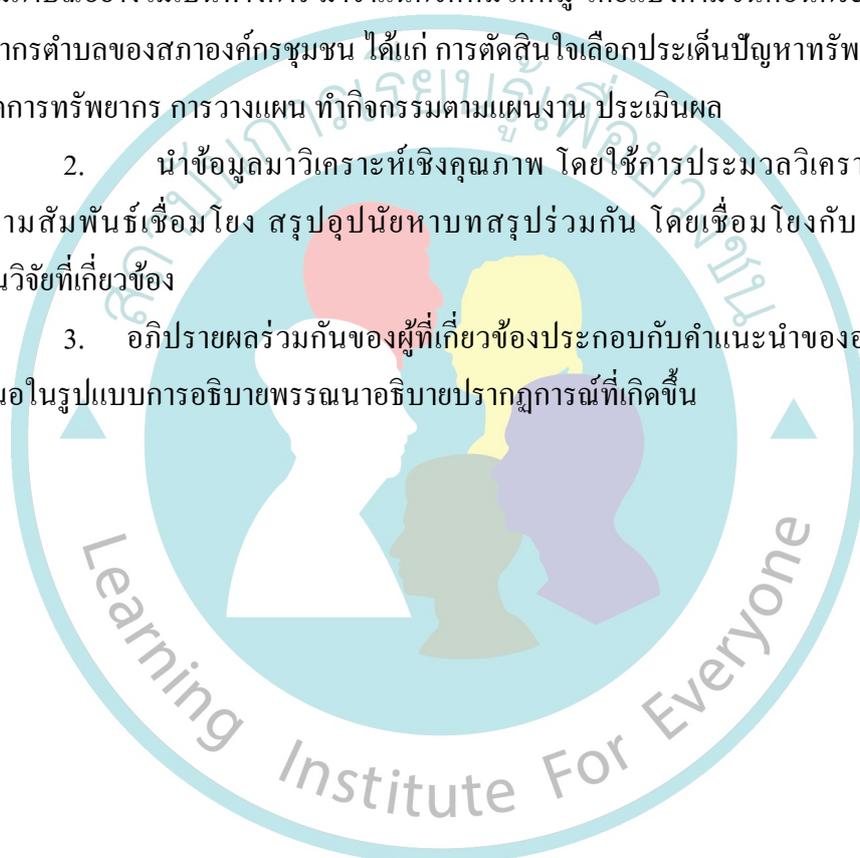
ตารางที่ 3.1 ระยะเวลาแผนงานการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน

ขั้นตอนการศึกษา	2557	2557	2558	2558	2558	2558
	กันยายน ตุลาคม	พฤศจิกายน ธันวาคม	มกราคม กุมภาพันธ์	มีนาคม เมษายน	พฤษภาคม มิถุนายน	กรกฎาคม สิงหาคม
1. ศึกษาข้อมูล และบริบท ชุมชนและพื้นที่ศึกษา	→					
2. ศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน		→	→			
2.1 จัดประชุมคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน		→				
2.2 เก็บข้อมูลครัวเรือน			→			
2.3 วิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล			→			
3. ศึกษาวางแผนปฏิบัติการจัดการทรัพยากรตำบลของสภาองค์กรชุมชน					→	
3.1 การเก็บข้อมูลทรัพยากร			→			
3.2 การวางแผนปฏิบัติการ				→		
3.3 การทำกิจกรรมตามแผน				→	→	
3.4 สรุปการจัดการทรัพยากร					→	
3. วิเคราะห์ผล						→
4. สรุปผล						→
5. เขียนรายงาน						→
6. จัดพิมพ์รายงาน						→

การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) และสรุปผลการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ตามแบบการเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ มาจำแนกจัดหมวดหมู่ โดยแบ่งตามขั้นตอนกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลของสภาองค์กรชุมชน ได้แก่ การตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล และการจัดการทรัพยากร การวางแผน ทำกิจกรรมตามแผนงาน ประเมินผล
2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้การประมวลวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น หาความสัมพันธ์เชื่อมโยง สรุปอุปนิสัยหาบทสรุปร่วมกัน โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. อภิปรายผลร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบกับคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำเสนอในรูปแบบการอธิบายพรรณนาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

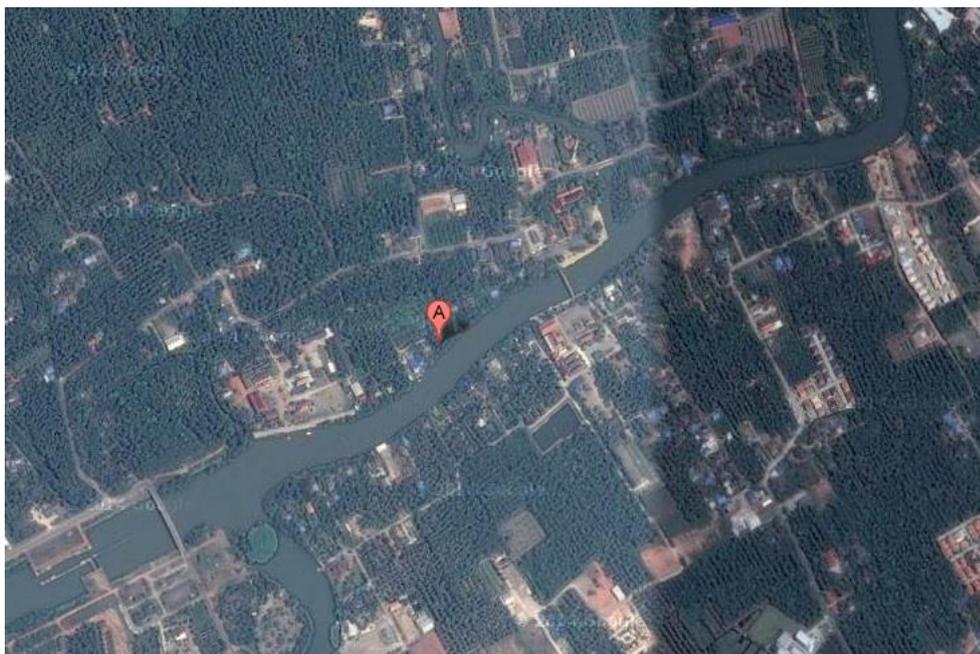

ตำบลคลองเงิน เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสมุทรสงครามประมาณ 7 กิโลเมตร ทิศตะวันตกติดกับ ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา ทิศเหนือติดต่อกับ ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา ทิศตะวันออกติดต่อกับ ตำบลนางตะเคียน ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองฯ ทิศใต้ติดกับ ตำบลบ้านปรก อำเภอเมืองฯ มีเนื้อที่ทั้งหมด 4,139 ไร่ โดยแบ่งพื้นที่การปกครองตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด 9 หมู่บ้าน 1,464 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 5,496 คน ชาย 2,618 คน หญิง 2,878 คน

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลจำนวนประชากรตำบลคลองเงิน

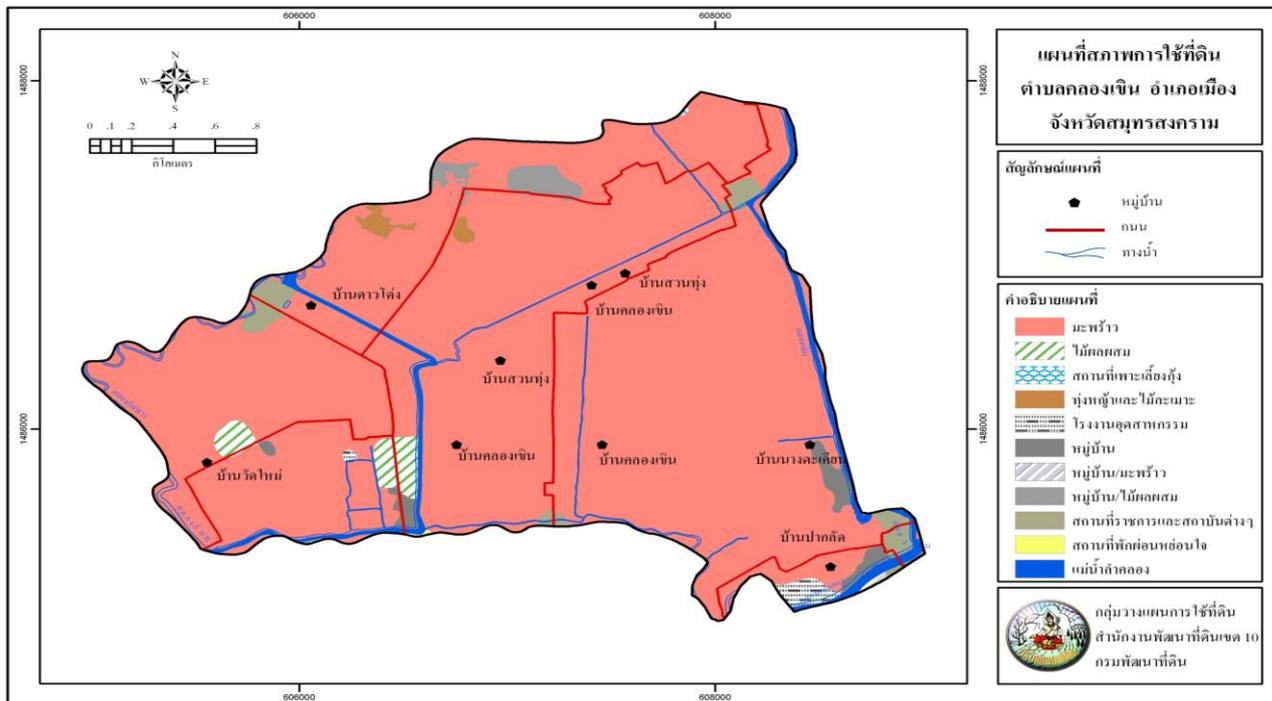
หมู่	ชื่อบ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนหลัง	ผู้นำชุมชน	
		ชาย	หญิง	รวม		ส.อบต.	ผู้ใหญ่บ้าน
1	บ้านนางตะเคียน	406	466	872	222	นายประกิต นุชศิริ น.ส.ฉวีวรรณ ก้อยเหาะกุล	นายจำเริญ เทียบน้อย
2	บ้านปากลัด	289	310	599	142	นางสุรินทร์ มณีนิล นายหอม มณี	นายสุริยนต์ สุ่มมาก
3	บ้านคลองเงิน	287	273	551	134	นายมานะกุล เล่ากิมพงษ์สวัสดิ์ นายยุทธ แสนคู่	นางจินตนา โพธิทอง
4	บ้านดาวไถ่	243	250	493	201	นายสมคิด ชันกำเนิด นายบุญส่ง อ่วมจันทร์	นายสัญญาลักษณ์ ชันกำเนิด
5	บ้านดาวไถ่	271	275	546	142	นายสัมพันธ์ นกคณตรี นายจิรศักดิ์ เปรมสุชาติ	นายสำราญ ภมร
6	บ้านมะนาวหวาน	337	394	731	204	นายสมชาย มานะ นายขวัญชัย แสงชื่น	นายประดิษฐ์ ดวงแย้ม
7	บ้านคลองเก่า	271	315	586	163	นายชานนท์ จำสะอาด นายธนวัฒน์ เข้มกำเนิด	นายสมชาย ตันตระกูล (กำนัน)
8	บ้านคลองยายเก็ก	169	209	378	99	นายสรายุทธ์ พูลทรัพย์ นายอิทธิพร หมอสินธุ์	นายสามารถ คำสง่า
9	บ้านสวนทุ่ง	337	374	711	156	นายชอบ สุขเกษม นายณัฐนันท์ คำสง่า	นางสงว หลงสวาสดี
รวม (คน)		2,618	2,878	5,496	1,464	18	9

ที่มา: สำนักงานการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556

ภาพที่ 4.2 ภาพถ่ายดาวเทียมตำบลคลองเงิน

ตำบลคลองเงิน จัดอยู่ในลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ซึ่งแบ่งได้ 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนพฤศจิกายน ฝนตกชุกใน เดือนสิงหาคมถึง เดือนตุลาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็น ฝนตกน้อยและมีอุณหภูมิต่ำสุดของปี ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อน ความชื้นในอากาศต่ำและมีฝนตกเป็นครั้งคราว มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบเรียบ ถึงค่อนข้างราบเรียบมีความลาดชัน 0-2 % มีลำคลองกระจายทั่วพื้นที่ จึงเหมาะแก่ การทำ เกษตรกรรม อาชีพหลักของตำบลคือ อาชีพเกษตรกรรม เป็นร้อยละหกสิบ ของครัวเรือนทั้งหมด ได้แก่ การทำสวนมะพร้าว สวนพืชผัก การทำน้ำตาลมะพร้าว ค้าพืชผลทางการเกษตร การประมง กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รับจ้างและรับราชการ

ภาพที่ 4.3 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลคลองเงิน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่มา: ส่วนวิเคราะห์การใช้สภาพที่ดินที่ 1 สำนักงานสำรวจดินและการใช้ที่ดิน

คนคลองเงิน ส่วนมากยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีสำคัญในอดีตไว้ คือ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ลูกหลานที่ไปอยู่จังหวัดต่างๆ จะกลับมาบ้านมาไหว้ญาติพี่น้อง ไปวัดทำบุญ และมีการฟื้นฟูประเพณีเก่าให้คงอยู่

ตำบลคลองเงิน เดิมใช้ชื่อว่า “ดาวโด่ง” ต่อมารวมเขต วัดดาวโด่ง วัดปากปลัด วัดนางตะเคียนและวัดลาดเป้ง ใช้ชื่อว่า “ตำบลนางตะเคียน” ต่อมาทางราชการได้แบ่งเขตตำบลใหม่ โดยตัดเขตจากวัดนางตะเคียนถึงวัดดาวโด่ง ใช้ชื่อว่า “ตำบลคลองเงิน” เดิมมี 7 หมู่บ้าน เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นจึงได้แยกหมู่บ้านเป็น 9 หมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน ตำบลคลองเงินได้รับการกระจายอำนาจ ในการปกครองตนเองในลักษณะองค์การบริหารส่วนตำบล ครั้งแรกเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2539 โดยมีที่ทำการอยู่ที่บ้านกำนันตำบลคลองเงิน คือนายสนม กำเหนิดอูย ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอีกตำแหน่งหนึ่งควบคู่ไปกับการเป็นกำนันในช่วงแรกของการกระจาย

ต่อมาเมื่อครบวาระ 4 ปี มีการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลใหม่ นายองค์การบริหารส่วนตำบล คือ นายชาญ เครือเทศ ใช้สถานที่ทำการที่เดิมอยู่ 2 ปี จึงย้ายมายังสถานที่ตั้งอาคารใหม่ในเนื้อที่ของหมู่ 4 ในปี 2547 เมื่อครบวาระ 4 ปี มีการเลือกตั้งใหม่ มี พ.ร.บ. เกี่ยวกับการเลือกตั้ง อบต.ใหม่ ในปี 2547 นายสนม กำเนิดอูย ได้รับเลือกเป็น นายองค์การบริหารส่วนตำบลคนแรก และเมื่อครบวาระ 4 ปี ในปี 2551 เลือกตั้งใหม่ นายสนม กำเนิดอูย ได้รับเลือกเป็นนายองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นสมัยที่ 2

ทรัพยากรธรรมชาติของตำบลคลองเงิน ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน แต่ไม่อุดมสมบูรณ์เท่าในอดีต ที่ไม่ต้องซื้อกินแต่ไปหากินได้ คือในน้ำมีปลา มีกุ้ง มีผักบุ้ง ผักกระเฉด ดอกโสน แต่ปัจจุบันเมื่อการคมนาคมเปลี่ยนจากเรือเป็นรถ ใช้ถนนแทนลำคลอง ทำให้บางลำคลองไม่ได้ใช้สัญจรไปมาจึงทำให้ตื้นเขิน ลำปะโด่งซึ่งเคยเป็นคลองซอยเล็ก ๆ เป็นทางลัดในการเดินทางเป็นทางให้น้ำเข้าสวน บางแห่งจะถูกถมให้กลายเป็นแผ่นดินติดกัน แต่อย่างไรก็ตามลำคลองของตำบลคลองเงิน ก็ยังมีความสำคัญในการคมนาคมอยู่บ้าง เป็นแหล่งอาหาร ปลา กุ้ง เป็นทุนทางทรัพยากรในการทำเกษตรที่สำคัญ ยังคงมีลำคลองที่เชื่อมต่อกันที่สำคัญหลายลำคลอง เช่น คลองนางตะเคียน คลองเงิน คลองขุดเจ๊ก คลองลัดจวน คลองชายกี คลองเก่า คลองผู้ใหญ่อูร่าม คลองมะนาวหวาน เป็นต้น

ตำบลคลองเงิน มีทรัพยากรลำคลองและลำปะโด่งหลายสาย โยงกันเป็นเครือข่าย โดยมีลำคลองในแต่ละหมู่บ้านดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 รายชื่อลำคลองในตำบลคลองเงิน อำเภอสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

หมู่ 1	หมู่ 2	หมู่ 3	หมู่ 4	หมู่ 5	หมู่ 6	หมู่ 7	หมู่ 8	หมู่ 9
คลองขุดเจ๊ก	คลองเงิน	คลองขุดเจ๊ก	คลองศาลเจ้า	คลองวัดดาวโด่ง	คลองวัดใหม่ตาพัก	คลองเก่า	คลองยายอู่น	คลองขุดเจ๊ก
คลองนางตะเคียนน้อย	คลองเจริญสุข	คลองเงิน	คลองขวาง	คลองโคก	คลองตีไก่อ	คลองเงิน	คลองเงิน	คลองตามูล

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) รายชื่อลำคลองในตำบลคลองเงิน อำเภอสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

หมู่ 1	หมู่ 2	หมู่ 3	หมู่ 4	หมู่ 5	หมู่ 6	หมู่ 7	หมู่ 8	หมู่ 9
คลองนางตะเคียน	คลองผู้ใหญ่ อร่าม	คลองเจริญสุข	คลองลึก	คลองมะนาวหวาน		คลองกง	คลองลึก	คลองเก่า
คลองขวาง	คลองแม่กลอง	คลองยายอุ่น				คลองลึก	คลองตาแดง	คลองตาหวาน
คลองแม่กลอง		คลองคู				คลองต่ายัง	คลองยายกั๊ก	คลองตาอูย
คลองขุดตาอูย						คลองยายอุ่น		

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเงิน

ทุนทางสังคมของตำบลคลองเงิน ยังคงมีอยู่สูงมาก คือความเป็นระบบเครือญาติที่สืบทอดวงศ์ตระกูลกันต่อๆ มาจากบรรพบุรุษที่อพยพเข้ามาอยู่ในตำบล ซึ่งเป็นผลให้สามารถรวมกลุ่มพูดคุยกันได้รวดเร็ว ไม่ค่อยมีความขัดแย้งที่รุนแรง มีการสื่อสารเข้ากันได้รวดเร็ว ทุนทางสังคมที่สำคัญอีกประการคือ การมีผู้มีภูมิปัญญาหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เกษตร เรื่องศิลปหัตถกรรม เรื่องการทำอาหาร การแปรรูปอาหาร การเล่นพื้นบ้าน

ตำบลคลองเงิน มีโรงเรียน 2 แห่ง คือ โรงเรียนขยายโอกาสที่เป็นที่ศึกษาของคนในตำบลได้เรียนถึงมัธยมต้น คือ โรงเรียนวัดดาวโด่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดปากลัด มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพสต.) 2 แห่ง มีเจ้าหน้าที่และผอ.รพสต.เข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมของตำบลเสมอ มีวัด 4 แห่ง วัดทั้ง 4 วัด มีประวัติความเป็นมาที่เป็นทุนซึ่งทำให้มีผู้คนเข้ามาศึกษาและสามารถพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เช่น วัดดาวโด่ง มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน มีหลวงพ่อธรรมจักรที่ผู้คนนับถือ วัดนางตะเคียนมีประวัติศาสตร์ความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีพระประธานในโบสถ์ปรากฏมารวิชัย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วตำบลคลองเงินยังมีทุน ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐราชการ ในเชิงของการให้ความรู้พัฒนาด้านอาชีพ สุขภาพ การศึกษานอกโรงเรียน การสนับสนุนทุนเป็นเงินในการดำเนินโครงการต่างๆ เช่นเดียวกับตำบลต่างๆ ทั่วไป

การพัฒนาของตำบลนั้น ก่อน ปี พ.ศ. 2544 สภาพการพัฒนาเป็นไปตามแผนงานโครงการของหน่วยราชการที่เข้ามาดำเนินการจัดทำโครงการ ในเรื่อง กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตร ซึ่งประชาชนก็เข้ามารับบริการจากทางหน่วยงานต่างๆ ที่ต่างกลุ่มต่างดำเนินการ ปัญหาภาพรวมของตำบลยังขาดผู้นำที่จะผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่ม พี่พากันร่วมแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน จนช่วงปี พ.ศ. 2542 ที่รัฐบาลมีนโยบายให้เกิดประชาคมจังหวัด จังหวัดสมุทรสงครามจึงเกิดการขับเคลื่อนประชาคมจังหวัด เกิดแกนนำภาคส่วนต่างๆ มารวมตัวกันเป็นประชาคมคนรักแม่กลอง ทำเรื่องปัญหาสาธารณะซึ่งประสบความสำเร็จ ผู้ที่เป็นแกนเชื่อมประสานให้เกิดประชาคมคนรักแม่กลอง คือ ดร.อุษา เทียนทอง ซึ่งมีบ้านเกิดอยู่ที่ตำบลคลองเงิน ซึ่งก่อนหน้านี้ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใดๆ ในตำบล เพียงแต่รู้ความเคลื่อนไหวในตำบลบ้าง จากการที่บิดาเป็นครูที่โรงเรียน หลังจากเกษียณก็ยังมีกิจกรรมกับทางวัดและตำบลในเรื่องผู้สูงอายุ แต่เมื่อได้เข้าไปเรียนรู้การทำกิจกรรมกับองค์กรต่างๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การเป็นผู้รับผิดชอบเชื่อมประสานจังหวัดในเขตภาคกลางให้เกิดประชาคมจังหวัด การได้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาในเรื่องการเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างภูมิปัญญาและซึมซับความคิด ทักษะคิด อุดมการณ์ในเรื่องชุมชนต้องเข้มแข็ง ชุมชนต้องมีศักดิ์ศรี ต้องพึ่งตนเองได้ และเริ่มคิดถึงตำบลคลองเงิน ซึ่งเป็นตำบลบ้านเกิดและเป็นที่ตั้งบ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน จึงเริ่มต้นเข้ามาสร้างการมีส่วนร่วมในตำบล โดยการประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มอาชีพ กลุ่มองค์กรต่างๆ หรือบุคคลที่มีบุคลิกที่ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ใจทำงานเพื่อส่วนรวม เข้าร่วมประชุมร่วมกันเป็นครั้งแรกโดยใช้เวทีสาธารณะเข้ามาดำเนินการ ได้ผลเป็นอย่างดี หลายคนเกิดความรู้สึกว่าเห็นด้วยที่ตำบลของเราจะมีการขับเคลื่อนเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้คนให้มากขึ้น หลังจากวันนั้น การจัดเวทีประชาคมสัญจรจึงเกิดขึ้นและเมื่อรัฐบาลมีโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ตำบลละหนึ่งล้าน ต้องมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของตำบล จากการทำเวทีสัญจร ตำบลคลองเงินจึงได้เกิดโครงการกระจายไปตามกลุ่มโซนของตำบล 4 โครงการ ในกระบวนการชักชวนให้มีการทำเวทีประชาคมที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลหมู่บ้านตำบลร่วมกันนี้ทำให้เกิดผู้นำแต่ละหมู่บ้าน มาร่วมเวทีกันอย่างต่อเนื่องจน ดร.อุษา เทียนทอง ได้รับเลือกให้เป็นผู้ประสานงานองค์การชุมชนตำบล (ศอชต.) ที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนสนับสนุนให้เกิดนั้น จากโอกาสครั้งนั้น ประกอบกับที่ ดร.อุษา เทียนทอง มีส่วนร่วมการเป็นโครงการขับเคลื่อนให้เกิดการ สร้างการเรียนรู้การจัดทำแผนแม่บทชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในช่วงปี 2546 – 2547 ตำบลคลองเงินจึงมีการดำเนินการสร้างการเรียนรู้การจัดทำแผนแม่บทชุมชนขึ้น โดยมีการทำเวทีเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแต่ละหมู่บ้านมารวมกันเป็นข้อมูลตำบล เกิดแผนแม่บทชุมชนตำบลครั้งแรกปี พ.ศ. 2548 หลังจากนั้น จึงเกิดกิจกรรมนำโครงการจากแผนแม่บทมาดำเนินการต่อหลายโครงการ เช่น การฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน การเกิดกลุ่มอาชีพ

ทำขนม กลุ่มทำน้ำพริก กลุ่มทำน้ำตาลปลอดสารเคมี การเกิดกลุ่มสวัสดิการชุมชน โดยเฉพาะ การฟื้นฟูอาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าว ที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหา คนทำน้ำตาลน้อยลงเพราะอะไร การร่วมคิดดำเนินการปรับปรุงพันธุ์มะพร้าวและวิธีการปลูกมะพร้าวใหม่ให้ต้นไม่สูงเร็ว การรวมกลุ่มทำน้ำตาลมะพร้าวแท้ การรวมกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ การสร้างการเรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง ซึ่งลักษณะการดำเนินงานเช่นนั้น คือการมีผู้นำจากหมู่บ้าน จากกลุ่มต่างๆ มาร่วมประชุมกันทุกวันที่ 19 ของเดือนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 6 ปี โดยหมุนเวียนไปตามหมู่บ้านต่างๆ เวทีประชุมประจำเดือนเช่นนี้เป็นทุนสำหรับตำบลที่สามารถดำเนินการ โครงการกิจกรรมต่างๆ ที่เข้ามาในตำบลได้ เพราะมีเวทีพูดคุยกันของคนในตำบลเป็นประจำ และกิจกรรมต่างๆ ก็มีผู้นำในการปฏิบัติเป็นรูปธรรมจนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการให้เป็นตำบลตัวอย่างของตำบลที่เดินตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่หมู่ 7 ตำบลคลองเงิน แต่ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะการมีสภาในชุมชนโดยธรรมชาติ ดังนั้น เมื่อมี พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้น ตำบลคลองเงิน จึงเป็นตำบลหนึ่งใน 12 ตำบลแรกของจังหวัดสมุทรสงคราม ที่จัดตั้งเป็น สภาองค์กรชุมชนตำบล เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2551

สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

สภาองค์กรชุมชนคลองเงิน นับว่าเป็นต้นแบบในการใช้ทรัพยากรและทุนทางสังคม สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนพึ่งตนเอง โดยไม่ยึดติดกับปัจจัยภายนอก แต่ใช้วิธีการต่อยอดงานพัฒนากระทั่งเป็นแบบอย่างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่นๆ ต้นทุนที่ว่า คือ ทุนทางสังคม วิถีชีวิตเรียบง่ายคนในชุมชนตามแบบชาวสวน ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ และประเพณีวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น นำมาสู่การจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมหลากหลายกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และได้กลายเป็นฐานสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวในนามสภาองค์กรชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

กลุ่มองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้านและกลุ่มองค์กรต่างระดับตำบลที่ได้จัดตั้งกับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ส่งต่อไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

กลุ่มระดับหมู่บ้าน

หมู่ 1 กลุ่มขนมหวาน, กลุ่มสัจจะฯ, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มกองทุนแม่, กลุ่มทำน้ำตาลมะพร้าว, กลุ่มผู้ใช้น้ำ, กลุ่มสตรี

หมู่ 2 กลุ่มผู้ใช้น้ำ, กลุ่มกองทุนแม่, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มสตรี

หมู่ 3 กลุ่มผู้ผลิตน้ำตาล, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มสตรี

- หมู่ 4 กลุ่มกล้วยทอดเนย,กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน,กลุ่มสตรี ธนาคารชุมชน
หมู่ 5 กลุ่ม อสม.,กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มทำมะพร้าวขาว,กลุ่มสตรี
หมู่ 6 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มผู้ใช้น้ำ,กลุ่มทำมะพร้าวขาว,กลุ่มสตรี
หมู่ 7 กลุ่มเกษตรส้มโอ, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มน้ำพริกสาวน้อย, กลุ่มผู้ใช้น้ำ,
กลุ่มน้ำตาลปลอดสาร, กลุ่มกองทุนแม่, กลุ่มร้านค้าสวัสดิการชุมชน, กลุ่มสตรี
หมู่ 8 กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มอาชีพสตรีคลองเงิน, กลุ่มกองทุนแม่, น้ำตาล, กลุ่ม
กองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มสตรี
หมู่ 9 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมหวาน, กลุ่มกองทุนแม่, กลุ่มผู้ใช้น้ำ, กลุ่มสตรี

กลุ่มตำบล (หมายถึงกลุ่มที่มีสมาชิกมาจากหลายหมู่บ้านในตำบล)

ชมรมผู้สูงอายุวัดปากกล้วย	ประธานชมรม	นายบำเพ็ญ เจริญวัฒนะ
ชมรมผู้สูงอายุวัดดาวโต้ง	ประธานชมรม	ดร.อุษา เทียนทอง
กลุ่มกองทุนสวัสดิการกลุ่มเกษตรกรทำสวน	ประธานกลุ่ม	นายชาญ เครือเทศ, รท.สัญญา เข้มดวง
ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลคลองเงิน	ประธานศูนย์	นางยุพิน ศรีโหร
กลุ่ม อสม. ตำบล	ประธานกลุ่ม	นายสมบูรณ์ จตุรพรพิมล
กลุ่มเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านตำบลคลองเงิน	ประธานกลุ่ม	นายบุญส่ง อ่วมจันทร์. นายสหัส สุทธิพิบูลย์
กลุ่มเกษตรเศรษฐกิจผสมผสาน(ผู้เลี้ยงไก่)	ประธานกลุ่ม	นายสิงห์ ศรีแดง
กลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลคลองเงิน	ประธานกลุ่ม	พท.องอาจ อินทรสุนทร
สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน	ประธานสภา	ดร.อุษา เทียนทอง
สภาวัฒนธรรมคลองเงิน	ประธานสภา	ดร.อุษา เทียนทอง

ในอดีต สภาพการพัฒนาตามแผนโครงการของหน่วยราชการ เช่น กลุ่มสตรี
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ยังมีปัญหาขาดผู้นำเพื่อผลักดันงาน จนช่วง ปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลมีนโยบาย
ให้มีการทำประชาคมจังหวัด เกิดแกนนำจากภาคส่วนต่างๆ ในส่วนของตำบลคลองเงินมี
ดร.อุษา เทียนทอง ซึ่งปัจจุบันเป็นประธานสภาฯคลองเงิน เป็นหนึ่งในแกนนำ และได้ใช้เวที
สาธารณะเข้ามาดำเนินการ ซึ่งได้ผลดี ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกว่าตำบลต้องขับเคลื่อน
เรื่องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านให้มากขึ้น เพื่อประโยชน์ของชุมชน จากนั้นจึงมีเวทีประชาคม

ลัญจกรอย่างต่อเนื่อง มีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละหมู่บ้าน จนเกิดแผนแม่บทชุมชนตำบลครั้งแรก ปี พ.ศ. 2548 นำมาสู่การตั้งกลุ่มกิจกรรมหลายโครงการ

การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน

เมื่อสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีแผนการสนับสนุนให้จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ดำเนินการขับเคลื่อนให้เกิดการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ได้อย่างน้อย 10 ตำบล ให้ทันในเดือน สิงหาคม 2551 เพราะมีเงื่อนไขเรื่องสภาพพัฒนาการเมืองตาม พ.ร.บ. สภาพพัฒนาการเมือง ที่จะต้องมีสมาชิก ส่วนหนึ่งมาจากสภาองค์กรชุมชนตำบล ตำบลคลองเงินจึงมีการนำเรื่องนี้เข้าสู่เวทีประชุมประจำเดือนในเดือน เมษายน 2551 เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จะมาจากการกลุ่มของแต่ละหมู่บ้าน และกลุ่มที่เป็นเครือข่ายตำบลที่จัดตั้งกลุ่มกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน จึงได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้นมาใน วันที่ 21 กรกฎาคม 2551 มีการคัดเลือกกรรมการที่มาจากตัวแทนกลุ่มองค์กรหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 4 คน และกลุ่มเครือข่ายตำบล กลุ่มละ 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมแล้วได้คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน จำนวน 39 คน กรรมการมีวาระสมัยละ 4 ปี เมื่อครบวาระจะมีการคัดเลือกคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลชุดใหม่ มีการทบทวนกลุ่มองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงและกลุ่มที่จัดตั้งใหม่ และเมื่อ วันที่ 21 กรกฎาคม 2555 คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินครบวาระ 4 ปี จึงมีการคัดเลือกกรรมการใหม่ ซึ่งเป็นชุดปัจจุบัน (พ.ศ.2555 – พ.ศ.2559) ดังนี้

ดร.อุษา เทียนทอง ประธานสภาและเป็นตัวแทนไปประชุมกับ 12 ตำบลของจังหวัด และได้รับเลือกเป็นตัวแทนไปเป็นกรรมการร่วมประชุมระดับชาติ

พันโททองอาจ อินทรสุนทร รองประธานสภาคนที่ 1

นายสมชาย ต้นตระกูล รองประธานสภาคนที่ 2

นางมะลิ ประสงค์สุข เลขานุการสภา

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล

1. ปฏิบัติภารกิจตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนตำบล
2. มีการประชุมร่วมกันทุก วันที่ 19 ของเดือน โดยมีคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลจากทุกหมู่บ้านมาร่วมประชุม ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่างๆ และมีสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมประชุมด้วยทุกเดือน

3. ให้ผู้แทนจากกลุ่มต่างๆ ของหมู่บ้านและเครือข่าย ศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ข้อมูลของกลุ่มปัญหา ความต้องการเพื่อนำเข้าสู่การประชุมของตำบล

4. ให้ผู้แทนที่มาจากแต่ละหมู่บ้าน นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมสภาไปขยายความรู้ ให้นำเสนอข้อมูลจากการประชุม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับทราบ หากผู้ใดเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านควรนำเสนอกระบวนการประชาคมสภา ปัญหาของกลุ่ม ความต้องการของกลุ่ม ให้ที่ประชุมกรรมการหมู่บ้านได้นำไปสู่การพูดคุย มีข้อสรุปข้อตกลงร่วมกัน

5. นำข้อมูลจากการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านมาสรุปรวมเป็นข้อมูลรวมของตำบล เพื่อให้เกิดกระบวนการเชื่อมโยงข้อมูลและกิจกรรมของตำบลเป็นองค์รวม

6. จัดทำแผนปฏิบัติการของสภาฯ และแผนแม่บทชุมชน ประสานกับแผน อบต.

กิจกรรมที่สำคัญที่สภาองค์กรชุมชนตำบลดำเนินการหลังจากจัดแจ้ง

1. การฟื้นฟูการเล่นพื้นบ้านของตำบลที่จัดในช่วงวันสงกรานต์ของวัดในตำบล 3 วัด

2. การขับเคลื่อนกลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลคลองเงิน ซึ่งดำเนินการโดยรูปแบบประชาคมตำบลมาก่อนหน้าการจัดตั้งสภา จนสามารถจัดตั้งได้ในเดือน มกราคม 2551 แต่หลังจากจัดแจ้งแล้ว กลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลประจำเดือน

3. จัดทำกิจกรรมต่างๆ ต่อเนื่องจากการดำเนินการมาแล้ว โดยมีแผนการพัฒนาให้เกิดการเมืองภาคประชาชนในตำบล โดยเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังนี้

3.1 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสภาฯ เพื่อเชื่อมประสานกับหน่วยงานต่างๆ และ อบต. ซึ่งจะเริ่มต้นจากการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน

3.2 การประชาสัมพันธ์การทำงานของสภาฯ ให้คนในตำบลได้รับทราบ ให้ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ไม่ได้เข้าร่วมประชาสังคมได้ทราบเพื่อเข้าใจและให้การสนับสนุนในการเข้าร่วมสภาฯ

3.3 ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการที่จะทำให้อาสาสมัครเป็นศูนย์รวมข้อมูล เป็นศูนย์ประสานงานภาคประชาชน ร่วมกับ อบต. จะได้เริ่มลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน ต่างคนต่างทำ

3.4 พัฒนาคณะกรรมการสภาฯ ให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เข้าใจ และปฏิบัติเป็นประชาธิปไตย และการเมืองภาคประชาชน

จากภารกิจของคณะสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน มีบทบาทหน้าที่และทำกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาตำบลคลองเงิน โดยการขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชน และยึดหลักชุมชนพึ่งตนเอง มีการจัดการความรู้ และพัฒนาของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ทำแผนยุทธศาสตร์จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในชุมชน รวมทั้งมีเครือข่ายการทำงานในตำบล ระหว่างตำบลสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งให้การขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน

ศึกษากระบวนการตัดสินใจ เลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน นำไปสู่การจัดการแก้ปัญหา ร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน

จากการที่สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง และมีผลงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วม จึงเป็นเหตุให้หน่วยงานต่างๆ เปิดโอกาสให้จัดทำโครงการ โดยการให้การสนับสนุนงบประมาณ และพัฒนากระบวนการทำงาน ดังเช่น ปี พ.ศ.2557 เทศบาลหนองปลับ จ.ประจวบคีรีขันธ์ ได้เชิญตำบลคลองเงินเข้าเป็นลูกข่ายการเข้าเป็นตำบลสุขภาวะ และเป็นช่วงที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสนับสนุนการขับเคลื่อนตำบลจัดการทรัพยากรชุมชน โดยเลือกสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินเป็นต้นแบบการดำเนินการ ผู้วิจัยจึงเข้าร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินดำเนินโครงการจัดการทรัพยากรของตำบล กระบวนการดังต่อไปนี้

การจัดประชุมคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน

จุดประสงค์เพื่อร่วมกันวางแผนดำเนินการ โครงการจัดการทรัพยากรของตำบล วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ณ บ้านผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ตำบลคลองเงิน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 39 ราย ได้แก่ กรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งมี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชน และมีสมาชิก อบต. เข้าร่วมประชุมด้วย

เป็นการประชุมที่ใช้รูปแบบการประชุมที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่เข้าประชุม โดยประธานสภาองค์กรชุมชนทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ ตั้งประเด็นการพูดคุยกับผู้เข้าร่วมประชุม โดยมีการเตรียมการประชุมไว้ว่าจะต้องมีประเด็นพูดคุยอะไร อุปกรณ์ที่จะทำให้เกิดการนำเสนอความคิด การรวมความคิด เพื่อนำไปสู่การสรุปว่าที่พูดคุยนั้นมีข้อตกลงร่วมกันอย่างไร

เมื่อเริ่มประชุม มีการสร้างบรรยากาศให้เกิดความเป็นกันเองในการประชุม เกิดการพูดคุยได้อย่างเป็นกันเอง มีบรรยากาศความสนุกสนานเวลาได้พูดคุยกัน

ประเด็นที่นำมาพูดคุยเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผู้เข้าร่วมประชุมและชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุม ผลัดกันบอกเล่า จึงทำให้พูดถึงทรัพยากรในชุมชนที่เรานำมาเป็นประโยชน์ทุกวันนี้คืออะไร ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมเสนอความเห็นสรุปได้ว่า ทรัพยากรของตำบล คือ น้ำ ที่ดิน ลำคลอง ลำประโดง ต้นไม้ พืชสมุนไพร สัตว์น้ำในลำคลองและลำประโดง

ประเด็นต่อมา คือ ได้ใช้ทรัพยากรเหล่านั้น ทำอะไรบ้าง และ สถานการณ์ของทรัพยากร เป็นอย่างไร ที่ประชุมร่วมกันได้ให้คำตอบ ได้แก่

ลำคลอง ลำประโดง

- ใช้ประโยชน์ไม่ค่อยได้
- ดินเงิน น้ำไหลไม่ค่อยสะดวก
- มีสระ ริมลำคลองรก
- มีคนทิ้งขยะในลำคลอง
- มีการถมลำประโดงทำถนน สร้างที่พัก

ต้นไม้

- ต้นไม้พันธุ์ไม้ที่เคยใช้ประโยชน์หายไป ไม่ค่อยมีคนปลูก
- ต้นไม้ริมคลอง ต้นจาก ต้นลำพู ขึ้นรก
- ลูกจากทำเป็นรายได้เสริมได้

สัตว์น้ำ

- มีจำนวนน้อยลง เช่น กุ้งตะกาด
- บางชนิดสูญพันธุ์หรือหายาก เช่น ปลากระทิง ปลาไหล ในคลอง
- มีสารเคมีในลำคลอง สัตว์น้ำน้อยลง

ที่ดิน

- ใช้น้ำมากขึ้น เช่น ปุ๋ยเคมี และเริ่มใช้น้ำประปาบาดบ้ำง
- มีการใช้ยามาหญ้า และมีการไหลลงลำคลอง
- ดินแข็ง ไม่ร่วนซุย ไม่มีไส้เดือน
- ไม่มีที่สาธารณะ

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล จึงได้นำเสนอจุดประสงค์โครงการจัดการทรัพยากร คือ เพื่อให้เกิดความร่วมมือของคนในตำบลได้จัดทำแผนเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรเป็นทุนสร้างเศรษฐกิจของชุมชน ในการนำทรัพยากรมาเป็นทุนในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนนั้นจะคล้ายๆกับที่เทศบาลตำบลหนองพลับได้ดำเนินการและเชิญตัวแทนจากตำบลคลองเงิน ไปดูงาน จึงได้เชิญคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน

ที่ไปศึกษาดูงานที่เทศบาล ตำบลหนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ออกมาบอกเล่าถึงสิ่งที่ได้ไปศึกษาดูงานเทศบาลตำบลหนองพลับ สามารถจัดการเรื่องการเป็นสถานที่พักสำหรับคนที่เข้ามาเที่ยวหรือเรียนรู้ในตำบล ได้เกิดอาชีพตามมาหลากหลาย จึงเป็นการสร้างแรงบันดาลใจกับผู้เข้าร่วมประชุมในการจัดการทรัพยากรของตำบลตนเอง และผู้ที่ไปศึกษาดูงานได้เสนอความคิดต้องการทำในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตของตำบลคลองเงิน เพราะตำบลคลองเงินมีทุนทรัพยากรอยู่หลายอย่างที่อาจจะหลากหลายกว่าเทศบาลตำบลหนองพลับ เช่น มีสวนมะพร้าว ทำน้ำตาลมะพร้าว ที่ทำให้คนสนใจมาเรียนรู้วิถีชีวิต การมีวัดที่มีประวัติความเป็นมาน่าสนใจ เช่น วัดนางตะเคียน วัดดาวโคง มีพิพิธภัณฑ์ มีพระประธานในโบสถ์ ที่เป็นที่น่าสนใจของคนในจังหวัด และมีลำคลอง ลำประโดง และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับลำคลอง ลำประโดง มีเส้นทางทางน้ำให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิถีชีวิตธรรมชาติ นำสัตว์น้ำมาเป็นอาหารให้นักท่องเที่ยว มีบ้านเรือนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวได้

ที่ประชุมจึงมีข้อตกลงให้มีการศึกษาข้อมูลสภาพทรัพยากรตำบล และตกลงในการเก็บข้อมูลการใช้ทรัพยากรของตำบลในขณะนี้ว่าเป็นอย่างไร สภาพการณ์เป็นอย่างไร โดยเริ่มต้นให้มีการทำแบบสอบถามข้อมูลจากครัวเรือนในเรื่องการใช้ทรัพยากร และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของครอบครัว เพื่อประกอบการตัดสินใจทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจชุมชนนี้ อาชีพครัวเรือนรายได้ครัวเรือน การกำจัดขยะของครัวเรือน การใช้ประโยชน์จากลำคลอง ลำประโดง จากดินจากทรัพยากรต่างๆ เป็นต้น โดยวิทยากรกระบวนการตั้งประเด็นให้ผู้เข้าประชุมได้ร่วมคิดคำถามในการออกแบบสอบถาม

เมื่อได้คำถามสำหรับเก็บข้อมูล ที่ประชุมมอบหมายให้ผู้วิจัยและดร.อุษา เทียนทอง ช่วยนำแบบคำถามนี้ไปเรียบเรียง และจัดพิมพ์ ถ่ายเอกสาร เพื่อนำมาแจกให้ผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูล มีข้อตกลงให้ผู้แทนของแต่ละหมู่บ้านทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลครัวเรือน มีการนัดหมายผู้ที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลมารับแบบสอบถามที่ อบต.คลองเงิน และเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจการเก็บข้อมูลแล้วนำเครื่องมือแบบสอบถามไปดำเนินการการเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

ผลจากการทำเวที

ได้แผนการเก็บข้อมูลของตำบล

ภาพที่ 4.4 การทำเวทีวางแผนจัดการทรัพยากรตำบล วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557

ผู้วิจัยเข้าร่วมเวทีชุมชน และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สร้างบรรยากาศในการทำเวทีของวิทยากรกระบวนการ โดยให้ผู้เข้าร่วมเวทีทำกิจกรรม เช่น ร้องเพลง เล่นเกมส์ ทำให้ช่วยละลายพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมเวที ทำให้รู้สึกผ่อนคลายเป็นกันเอง มีความรู้สึกร่วมมือไม่ประหม่า มั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันบอกเล่าความคิดและประสบการณ์ของตนเอง โดยวิทยากรกระบวนการมีการตั้งประเด็นคำถามให้ผู้ร่วมประชุมคิดและเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นทรัพยากรของตำบล

การเก็บข้อมูลครัวเรือนและการใช้ทรัพยากร

เครื่องมือเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม จัดทำโดยคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน และผู้วิจัย หลังจากออกแบบเครื่องมือ จัดพิมพ์เครื่องมือ ถ่ายเอกสาร นัดหมายทำความเข้าใจเครื่องมือ และแจกตัวแทนหมู่บ้านที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล

ประชุมชี้แจงเครื่องมือ วิธีการเก็บข้อมูลให้กับตัวแทนของหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยมีรายชื่อแกนนำตัวแทนหมู่บ้านเก็บข้อมูลครัวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบลคลองเงิน ดังนี้

หมู่ 1 นายวิทยา หอมรสระริน และนางชุตินา

หมู่ 2 นางประทีป ภูกองไชย และนางทิพย์มณี ชื่นชู

หมู่ 3 นส.บุญชู สิ้นประเสริฐ

หมู่ 4 นางทองห่อ และ นางสุรีย์ ไร่พันธ์

หมู่ 5 นายสำราญ ภมร

หมู่ 6 นางวันเพ็ญ ดวงเข้ม

หมู่ 7 นางแพรวดาว เข้มกำเนิด และนางยุพิน ศรีโหร

หมู่ 8 นายสามารถ คำสง่า

หมู่ 9 นางมะลิ ประสงค์สุข

ตัวแทนหมู่บ้านจะไปหาเพื่อนอีก 5 คนร่วมเก็บข้อมูล โดยมีเป้าหมายให้หนึ่งคนเก็บข้อมูล 5 ครัวเรือน เพื่อให้ได้ข้อมูลหมู่บ้านละ 25 ครัวเรือน

วิธีการเก็บข้อมูล ให้ผู้เก็บข้อมูลไปพูดคุยซักถามสมาชิกในครัวเรือนด้วยตนเอง เพื่อได้สังเกตการณ์ใช้ชีวิตของครัวเรือน สภาพสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดกับสมาชิกครัวเรือนให้ข้อมูล ความสำคัญคือการมีส่วนร่วมกับคนในหมู่บ้านไปด้วยในโอกาสเดียวกัน ผู้วิจัยทำหน้าที่ประสานและร่วมลงพื้นที่ที่ศึกษาการเก็บข้อมูลร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.5 การเก็บข้อมูลครัวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2557 สถานที่ มะพร้าวอ่อนรีสอร์ท หมู่ 7 ตำบลคลองจีน กลุ่มเป้าหมาย หมู่บ้านละ 5 ราย จำนวน 45 ราย คณะผู้ดำเนินการและผู้วิจัยรวม 50 ราย เมื่อได้ข้อมูลจากครัวเรือนมาจึงนำข้อมูลมาเรียนรู้การวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

วิธีการดังนี้

1. เชิญตัวแทนหลักของแต่ละหมู่บ้านที่เก็บข้อมูลครัวเรือนมาร่วมกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ทีมวิทยากรกระบวนการ ได้เตรียมอุปกรณ์ และแผนการวิเคราะห์ข้อมูลมาร่วมกระบวนการ
3. ดำเนินการวิเคราะห์อย่างมีส่วนร่วม โดยคณะวิทยากรกระบวนการ นำโดยประธานสภาองค์กรชุมชน สร้างบรรยากาศการตื่นตัว เรื่อง ความสำคัญของข้อมูลที่ทำให้รู้สาเหตุของปัญหาต่างๆคืออะไร และชวนให้ผู้เก็บข้อมูลได้เล่าถึงวิธีการเก็บข้อมูล ด้วยการพบปะพูดคุยกับคนในบ้าน ทำอย่างไร เกิดข้อคิดเห็นอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นได้แบ่งกลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลจัดออกเป็นสามกลุ่ม คือ

- กลุ่ม 1 หมู่ 4, 5, 6
- กลุ่ม 2 หมู่ 2, 3, 8
- กลุ่ม 3 หมู่ 1, 9, 7

แล้วให้แต่ละกลุ่มทำตารางข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บด้วยแบบสอบถาม ลงตารางตามประเภทแบ่งเป็น 2 หัวข้อ คือ ข้อมูลพื้นฐาน และการดูแลสิ่งแวดล้อม

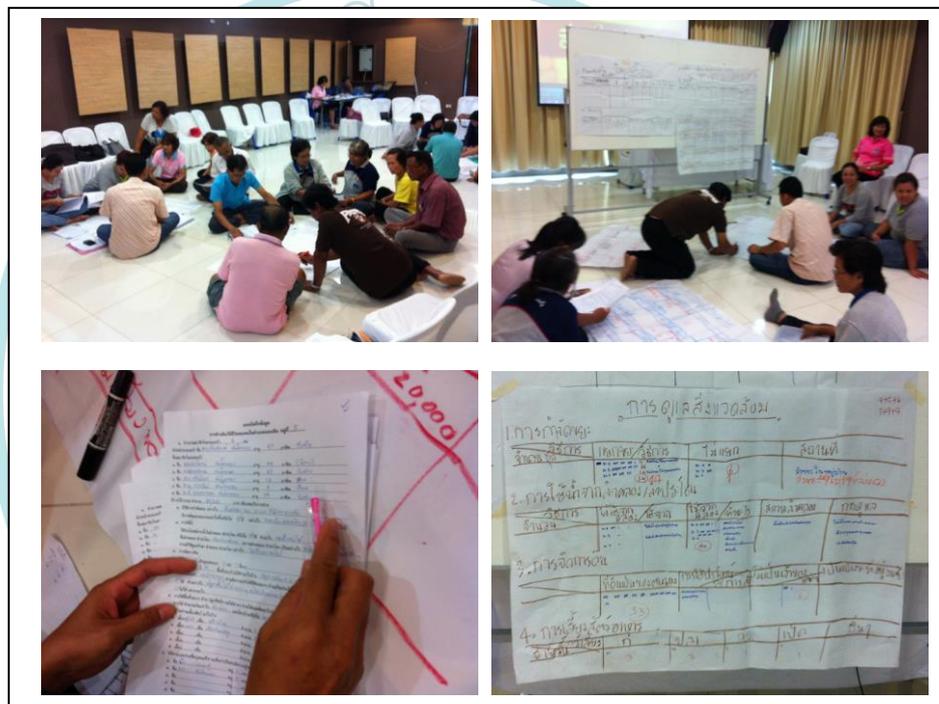
ข้อมูลพื้นฐาน ทำให้รู้ลักษณะครัวเรือนส่วนใหญ่ของตำบลคลองจีนในปัจจุบัน และข้อมูลการดูแลสิ่งแวดล้อม รู้การใช้ทรัพยากรตำบลและลำประโดงในปัจจุบัน ซึ่ง สรุปได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐาน

- จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวน 2-5 คน
- ช่วงอายุ ของสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในช่วง 26-60 ปีเกินกว่าครึ่งคิดเป็น 55% และอายุมากกว่า 60 ปี 20%
- อาชีพของประชาชนในตำบลคลองจีน ประกอบอาชีพรับจ้างโรงงานถึง 45% รองลงมา คือ ทำสวนมะพร้าว 38% ซึ่งยังมีการทำน้ำตาลมะพร้าวอยู่และอื่นๆ 17% เช่น รับราชการ ค้าขาย รับจ้างในหมู่บ้านหรือตำบล
- รายได้ครัวเรือน เกิน 5,000 บาท ต่อเดือน

การใช้ทรัพยากร

- การกำจัดขยะ 60% ครั้วเรือมีการแยกขยะ
- 82% ของครั้วเรือใช้น้ำจากลำคลองและลำประโดง
- 88% ครั้วเรือมีที่ดินเป็นของตนเอง มีการปลูกผัก พืชสวนครั้วแทบทุกครั้วเรือ
- การเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร มีการเลี้ยงไก่ 15%ของครั้วเรือ เลี้ยงปลา 10%

ภาพที่ 4.6 การวิเคราะห์ข้อมูลของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2557

จากเวที วิเคราะห์ข้อมูล ที่ประชุมสรุปผลว่า ประชาชนตำบลคลองเงิน ยังมีการใช้ประโยชน์จากลำคลองและลำประโดง การใช้น้ำเพื่อการเกษตร รดน้ำต้นไม้ ล้างกระทะเคี้ยวตาล การคมนาคมทางน้ำ หากสัตว์น้ำเป็นอาชีพและบริโภคในครั้วเรือ เช่น การตกกุ้ง และยังมีการใช้น้ำในครั้วเรือบ้าง เช่น ซักผ้า ล้างจาน แสดงว่าคุณภาพน้ำในลำคลองยังมีคุณภาพดี ส่วนครั้วเรือที่ไม่ใช้น้ำส่วนใหญ่เป็นบ้านที่ไม่ได้อยู่ติดลำคลอง ในด้านการดูแลลำคลองลำประโดงนั้นมีอยู่แต่ไม่เพียงพอ ทำให้ลำคลองและลำประโดงรกและตื้นเขินจนบางช่วงของลำคลองไม่สามารถสัญจรผ่านได้

กระบวนการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วมนี้ ทำให้แกนนำแต่ละหมู่บ้านมีความสนใจและตั้งใจในการทำข้อมูลมาวิเคราะห์ว่าผลจากข้อมูลจะเป็นอย่างไร ได้เห็นว่าข้อมูลที่เก็บมานั้น ควรต้องมีการวิเคราะห์เพราะจะทำให้เกิดความรู้ เพราะที่ผ่านมามีการเก็บข้อมูลจปฐ.หรือข้อมูลอื่นๆชาวบ้านจะไม่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลเลย วิธีการเช่นนี้ทำให้ผู้ใหญ่บ้านและแกนนำของหมู่บ้านมีความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำไปสู่การตัดสินใจว่าจะทำอะไรต่อไปเมื่อข้อมูลได้บอกเรา

เมื่อได้เห็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ประธานสภาองค์กรชุมชนจึงได้ตั้งประเด็นว่าจากข้อมูลจะเห็นว่าครัวเรือนในตำบลยังใช้ทรัพยากรที่สำคัญจากน้ำในลำคลองลำประโดงกันอยู่ อาชีพทำน้ำตาลมะพร้าวก็ต้องเกี่ยวข้องกับน้ำในร่องสวน ที่ประชุมสามารถตัดสินใจได้หรือยังว่าจะเลือกจัดการทรัพยากรอะไร คณะผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็นว่า ถึงอย่างไรน้ำในลำคลองลำประโดงก็ยังมีค่าสำคัญกับคนในตำบล ถึงแม้จะไม่ค่อยได้ใช้ในการสัญจรเพราะใช้ทางถนนแทน แต่ก็ยังมีการใช้ประโยชน์จากน้ำในลำคลองในครัวเรือน การเป็นแหล่งอาหารจากสัตว์น้ำ เรื่องการทำสวนซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางสายน้ำ แวะขึ้นจากเรือเพื่อชมการทำน้ำตาลมะพร้าว การทำอาหาร และการทำสวนได้

ที่ประชุมจึงสรุปว่าน่าจะเลือกดำเนินการในเรื่องการจัดการเรื่องลำคลอง ลำประโดง ในโครงการการจัดการทรัพยากรของตำบล

จากการสังเกตการณ์ พบว่าผู้เข้าร่วมเวทีมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะศึกษาข้อมูลครัวเรือนของตำบล และเรียนรู้การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนที่เก็บมาโดยผู้แทนของแต่ละหมู่บ้าน ตั้งแต่ขั้นตอนแบ่งหมวดหมู่ข้อมูล เขียนลงบนบอร์ด วิเคราะห์แสดงความคิดเห็นจากข้อมูลที่ค้นพบ โดยเข้าร่วมเวทีตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และจากการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ร่วมเวทีว่า ทำไมถึงสนใจและเข้าร่วมเวที ผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่าข้อมูลที่เก็บมาเหล่านั้นเป็นเรื่องของตนเองจึงมีความสนใจและอยากรู้สถานการณ์ของครัวเรือนในชุมชนตนเองนั้นเป็นอย่างไร การเข้าร่วมเวทีทำให้ได้รู้ข้อมูลชุมชนตนเองที่แท้จริง ซึ่งทำให้ที่ประชุมตัดสินใจร่วมกันเลือกประเด็นทรัพยากรลำคลองและลำประโดง และสนใจที่จะมาร่วมกระบวนการจัดการทรัพยากรต่อไป

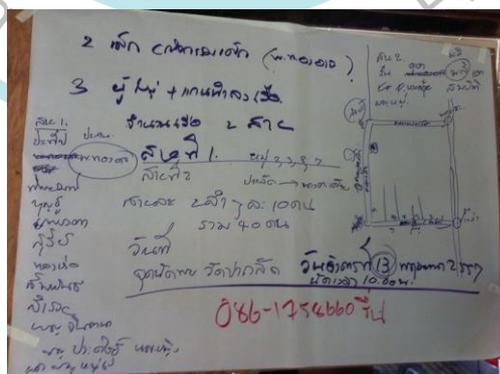
ศึกษากระบวนการวางแผนงานปฏิบัติการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากรและการปฏิบัติการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดงตำบลคลองเงิน

การวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน

1. การเก็บข้อมูลทรัพยากรลำคลองและลำประโดง

หลังจากได้มีการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรที่จะจัดการแล้ว คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนได้ร่วมกันพูดคุยว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนในตำบล ซึ่งพบว่า ยังมีการใช้ประโยชน์จากน้ำในลำคลองและลำประโดง แต่มีปัญหาเรื่องสภาพของลำคลองและลำประโดงที่ทุกคนว่ามีสภาพดินแข็งขึ้น ริมคลองรก สัตว์จรไม่สะอาด ที่ประชุมจึงตัดสินใจร่วมกันว่าควรมีการเก็บข้อมูลลำคลองและลำประโดงของตำบล และเพื่อได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า มีสภาพเป็นอย่างไรบ้าง เมื่อเห็นสภาพที่แท้จริงแล้วจะได้มาวางแผนกันต่อว่า จะมีแผนในการจัดการปัญหาที่พบนั้นกันอย่างไร จึงได้มีการนัดหมายการลงเรือเก็บข้อมูล กำหนดวันเวลา สถานที่ลงเรือ มอบหมายหน้าที่ให้ผู้รับผิดชอบการจัดเตรียมอุปกรณ์ อันได้แก่ เรือ อาหารและเครื่องดื่ม ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

กลุ่มผู้ลงเรือ คือ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 33 ราย ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนที่มีทั้งผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คนในชุมชน แต่ควรเชิญให้คนที่สนใจในชุมชนเข้าร่วมด้วย และที่สำคัญต้องให้เด็กและเยาวชนมาร่วมด้วย เพื่อเป็นการปลูกฝังความรักท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชน

ภาพที่ 4.7 การวางแผนเก็บข้อมูลทรัพยากรลำคลองลำประโดง

วันนัดหมาย 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 เมื่อทีมลงเรือเก็บข้อมูลมาพร้อมกัน ณ มะพร้าวอ่อนรีสอร์ท ตำบลคลองเงิน ก็มีการแบ่งทีมลงเรือตามที่วางแผนไว้ โดยมีการกำหนดทีมเก็บข้อมูลตามเส้นทางลำคลอง ลำประโดง แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 6 กลุ่ม เรือ 6 ลำ ในการเก็บข้อมูล เตรียมแบบบันทึกข้อมูล อุปกรณ์การเก็บข้อมูล ซึ่งได้แก่ กล้องถ่ายรูป เส้นทางในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ คลองขวาง คลองขุดเจ๊ก คลองลึก คลองแม่กลอง คลองลัดจวน คลองเงิน คลองวัดคู่

ลำคลองบางช่วงกว้างขวาง เรือสัญจรสะดวก

ริมฝั่งคลองบางช่วงที่รกด้วยต้นไม้ที่ขึ้น

ลำคลองบางช่วงตื้นเขินจนเรือสัญจรผ่านลำบาก

คลองมีขยะ วัชพืช กีดขวางการสัญจร

ต้นจากรุกกล้าเข้ามาในลำคลองทำให้คับแคบ

ภาพที่ 4.8 เก็บข้อมูลทรัพยากรลำคลองตำบลคลองเงินทางเรือ

การเก็บข้อมูล

1. เก็บข้อมูลโดยกล้องบันทึกรูป ใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง ตั้งแต่ 9 โมงเช้า ถึงบ่ายสองโมง และพักทานอาหารเที่ยงที่เตรียมไว้บนเรือหนึ่งชั่วโมง
2. เมื่อเก็บข้อมูลทางน้ำทุกคลองตามแผนแล้ว ทั้งหกทีมกลับมาที่มะพร้าวอ่อน รีสอร์ท มีการทำเวทีสะท้อนข้อมูล โดยนำภาพที่ถ่ายได้ของแต่ละทีมมานำเสนอบนจอภาพร่วมกัน แล้วสรุปว่า ลำคลอง ลำประโดง มีสภาพดังนี้

2.1 ในส่วนที่ลำคลองลำประโดงตื้นเขิน หรือมีขยะวัชพืช พบว่า ส่วนใหญ่ของลำคลองน้ำยังใส พบสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา ตะพาน้ำหนึ่งตัว

2.2 คลองขวงบางช่วงมีสวะและผักตบชวาเกิดขวางมาก จนเรือไม่สามารถสัญจรผ่านได้ และได้ช่วยกันเคลื่อนย้ายจนเรือล่องผ่านไปได้ ริมลำคลองรกไปด้วยต้นไม้ เช่น ฝ้ายผี หมามู่ย และต้นจากที่ขึ้นล้าเข้ามาในลำคลอง ลำคลองหลังวัดดาวโด่งพบว่าค่อนข้างตื้นเขิน

2.3 ขยะที่พบในลำคลองส่วนใหญ่ คือ สวะ ผักตบ วัชพืช ส่วนของต้นไม้ริมคลองที่มีผู้ตัดแล้วไม่เก็บขึ้นฝั่ง และจากในสวน เช่น กิ่งไม้ ท่อนไม้ ลูกมะพร้าว ลำต้นมะพร้าว

2.4 ขยะจากครัวเรือน ได้แก่ ภาชนะบรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติกและกล่องโฟม กระป๋องแป้ง กล่องนม ขวดเครื่องดื่ม

2.5 ริมลำคลองและลำประโดงบางช่วงโดยเฉพาะช่วงที่ไม่มีบ้านเรือนมีต้นจากขึ้นเยอะ จนรุกล้าเข้าไปลำคลอง จนทำให้ลำคลองและลำประโดงบางช่วงแคบและตื้นเขินจนไม่สามารถสัญจรผ่านเข้าไปได้

2.6 ลำคลองกู่ ช่วงสามแยก คลองแคบมาก มีต้นจากเกิดขึ้นล้าเข้ามาในลำคลองทำให้คลองแคบริมคลองมีวัชพืช ต้นไม้ขึ้นรก เช่น ต้นไทร ฝ้ายผี เป็นต้น

ผู้เข้าร่วมเวทีมีการบอกเล่าถึงประวัติของบางลำคลอง และแสดงความคิดเห็นว่าในอดีตลำคลองและลำประโดงตื้นเขินกว่า สะอาดและน้ำใสกว่าปัจจุบัน มีการใช้ประโยชน์จากลำคลองและลำประโดงมากกว่า อย่างไรก็ตามลำคลองและลำประโดง แม้จะรกและตื้นเขินในบางช่วงแต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพการณ์ที่ใช้การได้ ริมลำคลองมีวัดและบ้านเรือน ริมลำคลองหลายแห่งสวยเหมาะแก่การท่องเที่ยวชมทางน้ำ

สรุปผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลสภาพน้ำ และสภาพลำคลองลำประโดง

1. ได้ข้อมูลสภาพจริงของลำคลองและลำประโดงในตำบล
2. ได้ข้อมูลสภาพทรัพยากรน้ำ มีทั้งขยะที่เกิดจากการทิ้งของครัวเรือน และวัชพืช

ทางน้ำ สภาพริมลำคลอง ลำประโดง ที่รกและมีต้นไม้ริมคลองขึ้นมาในลำคลอง ลำประโดง กีดขวางทางน้ำ ลำคลองบางช่วงตื้นเงินไม่สามารถสัญจรผ่านได้

ภาพที่ 4.9 เวทีสะท้อนข้อมูลทรัพยากรลำคลองและลำประโดง

จากการลงเรือเก็บข้อมูลทางน้ำเป็นการยืนยันถึงปัญหาทรัพยากรน้ำ ลำคลอง ลำประโดง ที่ต้องช่วยกันจัดการ ที่ประชุมจึงตกลงร่วมกันต้องมีการนัดหมายมาประชุมเพื่อวางแผนว่าจะจัดการทรัพยากรลำคลองลำประโดงต่อไป

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมลงเรือเก็บข้อมูลทรัพยากรลำคลองและลำประโดงกับกลุ่มเป้าหมายคือ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน แกนนำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนที่สนใจมาร่วมลงเรือเก็บข้อมูล และเวทีสะท้อนข้อมูลช่วงบ่ายวันเดียวกัน ผลการสังเกตการณ์ ผู้เข้าร่วมเก็บข้อมูลสภาพทรัพยากรเวทีมีความสนใจและกระตือรือร้นเรียนรู้ ข้อมูลทรัพยากรลำคลองและลำประโดงในตำบล ร่วมกันเก็บข้อมูลโดยกล้องบันทึกภาพและนำมาเสนอ และแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ปัจจุบันของลำคลองและลำประโดงที่ได้พบเห็นและเก็บข้อมูลมา และจากการสอบถามความรู้สึกรู้สึกต่อสภาพลำคลองและลำประโดงของคนลงเรือ หลายคนตอบตรงกันว่า อยากเห็นคลองสวยน้ำใสไหลสะดวก และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของคนในตำบลที่อยากเห็นตำบลสวยงาม

การวางแผนจัดการทรัพยากรน้ำคลองและลำประโดง

วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2558 สถานที่ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 ต.คลองเงิน มีผู้เข้าร่วมประชุมการวางแผนงานมาจากทุกหมู่บ้านจำนวน 40 ราย คณะวิทยากรกระบวนการและผู้วิจัย ได้เตรียมการจัดทำข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนและทรัพยากรน้ำคลองและลำประโดง นำเสนอบนจอภาพ และร่วมกันพูดคุยเกี่ยวกับชุมชนตำบลคลองเงิน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนและสภาพการณ์ปัจจุบันของทรัพยากรน้ำคลองและลำประโดงของตำบล และผู้เข้าประชุมร่วมกันนำเสนอจุดแข็งและจุดอ่อนของ ตำบลคลองเงิน ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. จุดแข็งของตำบล ได้แก่ มีลำคลอง ลำประโดง ธรรมชาติอยู่มาก สวน มีพืชนาาชนิด วัตถุประสงค์เดิม เรือนไทย ชุมชนเข้มแข็ง เครือข่าย ศูนย์เรียนรู้ กลุ่มองค์กรชุมชน
2. จุดอ่อนของตำบล ได้แก่ ลำคลอง ลำประโดง ตื้นเขิน ริมคลองรก น้ำไหลไม่สะดวก ใช้ประโยชน์ได้น้อยลง

วิทยากรกระบวนการให้ที่ผู้เข้าร่วมประชุมวางแผนงานช่วยกันเสนอภาพฝันของทรัพยากรน้ำคลองและลำประโดงตำบลคลองเงินที่อยากเห็นได้ ดังนี้

1. ลำคลองน้ำใสมีปูปลา
2. สองฟากฝั่งลำคลองไม่รกรุงรัง
3. เด็กๆเล่นน้ำ มีเรือพาย
4. หน้าบ้านหรือหลังบ้านติดคลองมีภูมิทัศน์สวยและสะอาดตา

ผู้เข้าร่วมเวทีได้ช่วยกันออกความเห็นและพิจารณาว่า ภาพฝันไหนที่ชุมชนสามารถทำได้เอง โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานราชการหรือองค์กรบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นลงมาจัดการ และได้ผลสรุปออกมา คือ ภาพฝันสองฟากฝั่งลำคลองไม่รกรุงรัง ภูมิทัศน์ริมลำคลองสะอาดสวยงาม หลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมจึงได้ร่วมกันนำเสนอโครงการตามภาพฝันออกมา 4 โครงการ คือ

1. โครงการมีส่วนร่วมกำจัดขยะและวัชพืชในคูคลอง
2. โครงการปล่อยสัตว์น้ำธรรมชาติลงคูคลอง
3. โครงการปลูกจิตสำนึกรักษาประโยชน์สาธารณะ
4. โครงการปรับภูมิทัศน์สองฝั่งลำคลองในตำบล

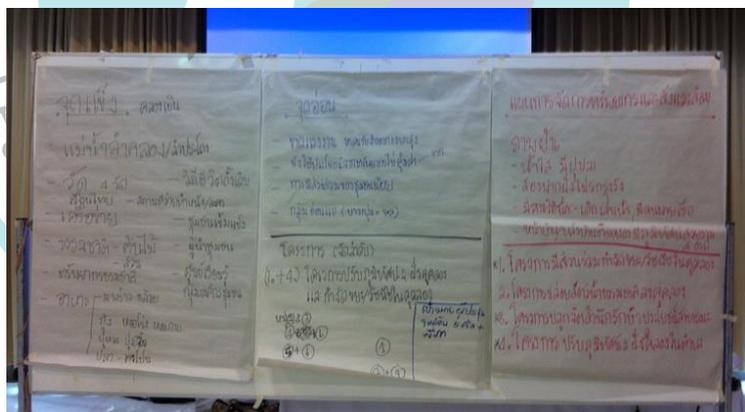
ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมกันพิจารณาโครงการทั้ง 4 โครงการ และตัดสินใจเลือกโครงการ “มีส่วนร่วมกำจัดขยะและวัชพืชในลำคลอง” เนื่องจากเป็นโครงการที่สามารถทำเองโดยอาศัยความร่วมมือกันแต่ละหมู่บ้านในตำบล

หลังจากตัดสินใจร่วมกันเลือกโครงการ “มีส่วนร่วมกำจัดขยะและวัชพืชในลำคลอง” ผู้เข้าร่วมประชุมวางแผนทำกิจกรรมร่วมกันในโครงการกำจัดขยะและวัชพืชในลำคลอง โดยเรียกกิจกรรมนี้ว่า “ลงแขก ลงคลอง” โดยแต่ละหมู่บ้านทำกิจกรรมลงแขก ลงคลอง เวียนกันไปจนครบ ทั้ง 9 หมู่บ้าน มีการกำหนดวันลงแขก ลงคลองของแต่ละหมู่บ้านโดยพิจารณาระดับน้ำขึ้น น้ำลงในลำคลอง และความสะดวกของชุมชน และกำหนดเส้นทางลำคลองที่จะทำกิจกรรม สิ่งที่จะทำในการลงแขก ลงคลอง การเตรียมอุปกรณ์ในการลงแขก ลงคลอง ได้แก่ เรือ จอบ เสียม มีดพร้า และอาหารและน้ำดื่ม เหตุที่เลือกการลงแขก ลงคลอง เพื่อให้แต่ละหมู่บ้านเกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากร ให้รู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน และเป็นสิ่งที่คนในหมู่บ้านและตำบลเคยทำร่วมกันมาก่อน

สรุปผลวางแผนจัดการทรัพยากรลำคลองลำประโดง

1. ได้แผนการจัดการทรัพยากรน้ำลำคลอง ลำประโดง
2. ได้แผนงานกิจกรรมลงแขกลงคลอง
3. ผู้เข้าร่วมเวทีเรียนรู้การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของตำบลตนเอง วางแผนโครงการ

และการทำงานกิจกรรม

ภาพที่ 4.10 การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งและวางแผนกิจกรรม

จากการสังเกตเวทีประชุมการวางแผนจัดการทรัพยากรตำบล พบว่าผู้เข้าร่วมเวทีมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการ เห็นได้จากการ ผู้เข้าประชุมช่วยกันแสดงความคิดเห็นหลากหลาย มีความภูมิใจในชุมชนตนเอง ที่มีทุนชุมชนหลายอย่างเป็นจุดแข็งของตำบล และร่วมกันนำเสนอภาพฝันของทรัพยากรลำคลอง และลำประโดงในตำบลที่ต้องการจะเห็น มีความกระตือรือร้นวางแผนงานเพื่อให้ภาพฝันนั้น

เกิดขึ้นจริงโดยผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันนำเสนอโครงการหลายโครงการ และพิจารณาเลือกโครงการที่คนในชุมชนสามารถช่วยกันทำกิจกรรมให้เป็นผลสำเร็จได้

การประชุมวางแผนปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง

วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2558 สถานที่ บ้านพันโททองอาจ อินทรสุนทร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถานองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งรวม ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. และคนในชุมชน มีการนัดหมายผู้นำของแต่ละหมู่บ้านมาประชุม เพื่อวางแผนการจัดการลำคลอง กระบวนการวางแผนปฏิบัติการลงแขกลงคลอง 9 หมู่บ้าน

1. วิทยากรกระบวนการเปิดโอกาสให้แกนนำทุกหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็นถึงเหตุผลของแต่ละหมู่บ้านในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านมาปฏิบัติการร่วมกัน
2. กำหนดวันเวลาของแต่ละหมู่บ้าน โดยพิจารณาเรื่องของน้ำในลำคลองในช่วงน้ำลง เพราะน้ำไม่ลึกทำให้ปฏิบัติการได้ง่ายกว่าช่วงน้ำขึ้นซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการลงคลอง ผลการวางแผนกำหนดการได้ดังนี้

หมู่ 5 คลองโคก วันที่ 28 มีนาคม 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 22 คน

หมู่ 4 คลองศาลเจ้า วันที่ 29 มีนาคม 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 19 คน

หมู่ 1 คลองขวาง วันที่ 10 เมษายน 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 20 คน

หมู่ 7 คลองต้นตาล วันที่ 19 เมษายน 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 17 คน

หมู่ 9 คลองสวนทุ้ง วันที่ 25 เมษายน 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 19 คน

หมู่ 6 คลองมะนาวหวาน วันที่ 2 พฤษภาคม 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 21 คน

หมู่ 2 คลองผู้ใหญ่ร่ำม วันที่ 7 พฤษภาคม 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 18 คน

หมู่ 3 คลองคู วันที่ 9 พฤษภาคม 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 18 คน

หมู่ 8 คลองยายกี วันที่ 10 พฤษภาคม 2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 23 คน

มีประชุมตกลงให้แต่ละหมู่บ้านไปนัดหมายคนในหมู่บ้านมาร่วมกันดำเนินการ โดยคณะกรรมการสถานองค์กรชุมชนตำบลจะไปร่วมกับหมู่บ้านต่างๆด้วยทั้ง 9 หมู่บ้าน มอบหมายให้ถ่ายภาพก่อนดำเนินการ และเมื่อดำเนินการแล้ว เพื่อนำมาสรุปผลงานกันต่อไป

การปฏิบัติการตามแผน

1. กิจกรรมลงแขกลงคลอง คลองโคก หมู่ 5 วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2558
กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 22 ราย

วิธีการและการดำเนินการ

1.1 การดำเนินการของแต่ละหมู่บ้าน แคนนำสำคัญ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นชักชวนคนในหมู่บ้านร่วมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการลงแขกลงคลอง โดยการบอกกล่าวกัน และหอกระจายเสียงของวัด ล่วงหน้าก่อนวันปฏิบัติการ

1.2 วันปฏิบัติการ เมื่อกลุ่มเป้าหมายและคนในชุมชนที่จะมาร่วมกิจกรรม มาถึงสถานที่นัดหมาย คือ วัดดาวโคง แคนนำเริ่มต้นด้วยการบอกกล่าววางแผนการลงแขกลงคลอง เริ่มต้นทำจุดไหนและไปสิ้นสุดที่ตรงไหน ระยะทางแค่ไหน ลักษณะลำคลองเป็นอย่างไร กลุ่มเป้าหมายที่มาลงแขก ลงคลอง จะทำอะไรได้บ้าง เช่น เก็บขยะ ถางและตัดต้นไม้ ริมคลอง ตรงช่วงไหนของลำคลองที่อาจมีอุปสรรคในการจัดการ บ้านหลังไหนมีสุนัขดุ อาจเป็นอันตรายซึ่งต้องหลีกเลี่ยง มีเรือและอุปกรณ์อะไรบ้างที่แกนนำเตรียมมา รวมทั้งอุปกรณ์ของคนในหมู่บ้านที่มาร่วมกิจกรรมเตรียมมา แบ่งกลุ่มคนปฏิบัติการบนตลิ่งและลงในคลอง

1.3 เริ่มต้นทำกิจกรรม กลุ่มเป้าหมายและคนมาร่วมกิจกรรมช่วยกันถางวัชพืช ต้นไม้ที่ขึ้นรกริมลำคลอง โดยเลียบไปตามลำคลองทั้งสองฝั่ง บางคนลงในคลองเพื่อตัดต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในน้ำ และในลำคลอง เก็บวัชพืชขึ้นมาบนตลิ่ง เก็บขยะ ลำคลองโคกก่อนข้างต้นเงินและมีวัชพืชขึ้นในลำคลองเยอะ จนทำให้เรือไม่สามารถสัญจรได้สะดวกโดยเฉพาะช่วงน้ำลง ขยะริมลำคลองและในคลองช่วงผ่านในที่ชุมชนที่มีบ้านเรือนค่อนข้างเยอะ มีสมาชิกในบ้านหลายหลังได้ออกมาร่วมกันเก็บขยะในลำคลองบริเวณหน้าบ้านตนเองด้วย สมาชิกบางครัวเรือนลงมาช่วยบริเวณบ้านและร่วมทำกิจกรรมต่อเสร็จสิ้น

1.4 การลงแขก ลงคลอง เริ่มตั้งแต่แปดโมงครึ่ง เสร็จสิ้นเวลาเที่ยง รับประทานอาหาร และแยกย้ายกันกลับ

ผลงาน

ลำคลองสะอาดไม่มีขยะและวัชพืชน้ำไหลสะดวกขึ้น ริมคลองไม่รกสกปรกด้วยขยะและวัชพืช ต้นไม้

ภาพที่ 4.11 กิจกรรมลงแขกลงคลอง คลอง โคลก หมู่ 5

2. กิจกรรมลงแขก ลงคลอง คลองมะนาวหวาน หมู่ 6

วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 21 ราย

วิธีการและการดำเนินการ

ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำในการทำปฏิบัติการครั้งนี้ ชักชวนคนในหมู่บ้านร่วมทำกิจกรรมการลงแขกลงคลองเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยการบอกกล่าว และโดยหอกระจายเสียงของวัด ล่วงหน้าเป็นสัปดาห์

วันทำปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายและคนในชุมชนที่จะรวมกิจกรรมมาถึงสถานที่นัดหมายแปดโมงครึ่ง เริ่มต้นปฏิบัติการโดยแกนนำ ซึ่งคือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 แจ้งถึงแผนการลงแขกลงคลองวันนี้ จุดเริ่มต้นทำปฏิบัติการและสิ้นสุด ระยะเวลาและระยะเวลาการทำปฏิบัติการ ลักษณะลำคลองมะนาวหวาน แบ่งกลุ่มคนทำปฏิบัติการตามความสะดวกของแต่ละคน เริ่มต้นทำกิจกรรมแบ่งเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติการบนฝั่งริมคลองทางวัชพืชและต้นไม้ที่ขึ้นริมลำคลอง กำจัดวัชพืชที่ขึ้นรกสายไฟฟ้า เลียบไปตามลำคลองทั้งสองฝั่ง กลุ่มคนที่ลงไปปฏิบัติในคลองเพื่อตัดต้นจากที่ขึ้นรูกถ้าเข้าไปในลำคลองเป็นจำนวนมาก ลำคลองมะนาวหวานวันปฏิบัติการน้ำค่อนข้างมากจึงทำให้การตัดต้นไม้ไม่ค่อยสะดวกนัก การลงคลองวันนี้มีชาวบ้านที่อยู่ริมคลองนำขนมและน้ำมาแจกให้กลุ่มคนปฏิบัติการลงแขกลงคลอง เสร็จสิ้นการปฏิบัติการเที่ยงตรง รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน และแยกย้ายกันกลับ

ผลงานที่ได้

ลำคลองมะนาวหวาน ริมลำคลองสะอาดตา ไม่รก ลำคลองกว้างขวางขึ้น

ภาพที่ 4.12 กิจกรรมลงแขกคลอง คลองมะนาวหวาน หมู่ 6

3. กิจกรรมลงแขกลงคลอง คลองผู้ใหญ่อร่าม หมู่ 2

วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2558 กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 18 ราย

วิธีการและการดำเนินการ

ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำในการทำปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง หมู่ 2 ชักชวนคนในหมู่บ้านร่วมทำกิจกรรมการลงแขก ลงคลอง โดยการการแจ้งในที่ประชุมของหมู่บ้าน และกระจายเสียงของวัด

วันทำปฏิบัติการ แผลดโมงครึ่ง กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มคนในชุมชนที่มาร่วมกิจกรรมมาถึงสถานที่นัดหมาย จุดเริ่มต้นปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง ผู้ใหญ่บ้านแจ้งถึงแผนการปฏิบัติการลงแขกลง คลองครั้งนี้ จุดเริ่มต้นทำปฏิบัติการและสิ้นสุด ระยะทางและระยะเวลาการทำปฏิบัติการ ลักษณะลำคลองผู้ใหญ่อร่าม ซึ่งค่อนข้างแคบเพราะมีต้นจาก ขึ้นกริมลำคลองและรูกกล้าเข้ามาในลำคลองเยอะ น้ำในลำคลองค่อนข้างสูงจึงจำเป็นต้องใช้เรือสองลำ และลำใหญ่กว่าวันลงคลองก่อนหน้านั้น เพราะต้องใช้โดยสารช่วงที่น้ำลึก ผู้ปฏิบัติการมีทั้ง โดยสารเรือและตัดต้นจากต้นไม้บนเรือ มีบางคนลงไปตัดต้นจากอยู่ในคลอง บางช่วงต้องปีนป่ายต้นจากเพื่อทำการตัดต้นจากที่อยู่ริมคลอง คลองผู้ใหญ่อร่าม มีความยาวราวสิบเอ็ดกิโลเมตรและต้นจากรกมาก จึงไม่สามารถเสร็จสิ้นปฏิบัติการภายในเที่ยง พักรับประทานอาหารริมลำคลอง และเริ่มปฏิบัติการต่อจนถึงบ่ายสอง

ผลงานที่ได้

ลำคลองผู้ใหญ่อร่ามไม่มีต้นจากรูกกล้าในลำคลอง การสัญจรทางน้ำสะดวกขึ้น

ภาพต้นจากและต้นไม้ขึ้นกรรกล้ำริมคลอง

ตัดต้นจากริมคลองและในคลองบนเรือและลงในลำคลอง

ตัดต้นจากที่ขึ้นกรรกล้ำริมคลอง

ลำคลองหลังปฏิบัติการ

ภาพที่ 4.13 กิจกรรมลงแขกลงคลอง คลองผู้ใหญ่อาราม หมู่ 2

สรุปผลการปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง

การลงพื้นที่ร่วมปฏิบัติการลงแขก ลงคลองของ ตำบลคลองเงิน ทั้ง 9 หมู่บ้าน ผู้วิจัยไม่ได้ลงปฏิบัติการร่วมทั้ง 9 หมู่บ้าน แต่ร่วมลงปฏิบัติการ 3 หมู่บ้าน และสอบถามจากผู้ดำเนินการหมู่บ้านอื่นที่ไม่ได้ลงปฏิบัติการมีข้อมูลที่เหมือนกันคือ

1. ในแต่ละหมู่บ้านมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ช่วยกันอย่างเต็มใจ มีความสนุกสนาน แบ่งหน้าที่กัน บางคนทำหน้าที่เสิร์ฟน้ำ เก็บขยะบนบก บางคนลงคลอง บางคนตัดต้นไม้ริมคลอง
 2. ลำคลองและลำประโดงของทั้ง 9 หมู่บ้านที่ได้ดำเนินการสะอาด น้ำไหลสะดวก ริมคลองไม่รก
 3. มีผู้นำบริหารจัดการให้มีการลงแขก ลงคลองในหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
 4. เกิดการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน และต่างหมู่บ้านในตำบลคลองเงิน มีส่วนร่วมปฏิบัติการลำคลองและลำประโดงร่วมกัน เกิดเครือข่ายลงแขก ลงคลอง
 5. มีแผนที่สามารถนำไปปฏิบัติจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดง
- จากการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มเป้าหมาย ที่มาร่วมกิจกรรมลงแขก ลงคลอง ได้ข้อมูลว่า ผู้เข้าร่วมสนใจมาร่วมทำกิจกรรม เพราะเห็นว่าลำคลองและลำประโดงเป็นของเราในชุมชน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากลำคลองและลำประโดง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นจึงอยากมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และคิดว่าจะทำให้ลำคลองและลำประโดงมีสภาพการณ์ที่ดีขึ้นและใช้ประโยชน์ได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

จัดเวทีสรุปกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงิน

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 สถานที่ มะพร้าวอ่อนรีสอร์ท ตำบลคลองเงิน กลุ่มเป้าหมาย 45 ราย ได้แก่ สภากองศกรชุมชนตำบลซึ่งมี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนเยาวชนอยู่ในคณะกรรมการ และมีกำนัน สมาชิกอบต. และเยาวชนร่วมเวทีด้วย

หลังจากปฏิบัติการลงแขก ลงคลองครบทุกหมู่บ้านตามแผนงานที่วางไว้ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนได้ทำเวทีประเมินผลปฏิบัติการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดงของตำบล ด้วยการนำเสนอภาพการลงแขก ลงคลองของหมู่บ้านต่างๆมาแลกเปลี่ยนผลงานกัน วิทยากรกระบวนการได้เสนอประเด็นให้แต่ละหมู่บ้านได้เล่าถึงความรู้สึกที่มีต่อการทำงานร่วมกัน ผลงานที่เกิดขึ้น ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา ผลโดยรวมพบว่าผู้นำรู้สึก

ภูมิใจในผลงานที่ๆได้ทำร่วมกัน คนมาร่วมงานลงแขก ลงคลองก็มีความตั้งใจในการทำงาน มีความหวังที่จะได้เห็นความสวยงามของลำคลอง ความเห็นของส่วนรวมก็อยากฟื้นฟูการใช้เส้นทางน้ำมากขึ้น ปัญหาโดยรวมคือยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่าที่ควร แต่หลายคนหวังว่าเมื่อทำไปเรื่อยๆก็จะมีคนมาร่วมเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะไม่ท้อและจะทำต่อไป

จากปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการลงแขก ลงคลองของหมู่บ้านและสอบถามผู้เข้าร่วมปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ปฏิบัติการ จึงสรุปการศึกษาได้ว่า ในการจัดการตามแผนงานที่วางไว้ มีกระบวนการที่ทำให้เกิดผลงานตามแผนงาน ดังนี้

1. มีเป้าหมายที่ชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจต่อนางแผนงาน
2. สร้างบรรยากาศให้เกิดการร่วมมือ
3. มีแกนนำหรือผู้นำในการวางแผน การเตรียมการและทำปฏิบัติการจนลุล่วง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาระบบการจัดการทรัพยากร ตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาต่อไปนี้

1. กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบลคลองเงิน ที่นำมาสู่การจัดการแก้ปัญหาพร้อมกับสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน
2. กระบวนการวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบลคลองเงิน และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วม

ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง คือ สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อสังเกตการณ์การเข้าร่วมกระบวนการของสภาองค์กรชุมชน และการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการเลือกประเด็นทรัพยากร การวางแผนการจัดการ และการทำกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน และเครื่องมือแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการภายใต้ประเด็นที่กำหนดไว้เพื่อหาข้อเท็จจริง และข้อมูลในประเด็นการเข้าร่วมกระบวนการจัดการทรัพยากร ตำบลคลองเงินและลำประโดง ตำบลคลองเงินของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน

การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดการ ใช้วิธีการวิเคราะห์จากการจัดหมวดหมู่ข้อมูลความคิดเห็นที่เหมือนกันและแตกต่างกัน แล้วหาความสัมพันธ์ของข้อมูล และวิเคราะห์จากพฤติกรรมที่แสดงออก โดยใช้เครื่องมือแบบสังเกต แบบมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบล

โดยสรุปผลการศึกษาค้นคว้าการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน ในกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบล ดังนี้

1. การตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบลคลองเงิน ที่นำมาสู่ การจัดการ แก้ไขปัญหาร่วมกับสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน

จากผลการศึกษาพบว่า กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากร ของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน เริ่มจากการตำบลคลองเงินเข้าเป็นลูกข่ายตำบล สุขภาวะซึ่ง มีเทศบาลหนองพลับ เป็นแม่ข่าย เมื่อปี พ.ศ. 2557 และเวลาเดียวกันนั้น ตำบลคลองเงิน ได้รับการเลือกให้ต้นแบบดำเนินการขับเคลื่อนตำบลจัดการทรัพยากรชุมชน โดยการสนับสนุนจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

ในเวทีสัญจร เมื่อ วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ผู้เข้าร่วมเวทีมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นถึงทรัพยากรสำคัญของ ตำบลคลองเงิน ที่คนในชุมชนใช้ประโยชน์คืออะไรบ้าง สถานการณ์เป็นเช่นไร คำตอบที่ได้คือ ทรัพยากรทางน้ำ อันได้แก่ ลำคลองและลำประโดง ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ดินเงิน มีสระ น้ำไหลไม่สะดวก จึงมีการนำเสนอจุดประสงค์ โครงการจัดการทรัพยากรตำบล เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรตำบล กลุ่มคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนที่ได้ไปดูงานที่เทศบาลหนองพลับ ได้มาบอกเล่าพูดคุยถึงสิ่ง ที่ได้พบเห็นที่เทศบาลตำบลหนองพลับ ที่ได้จัดทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สร้างแรงบันดาลใจให้ ที่ประชุมในการจัดการทรัพยากรของ ตำบลคลองเงิน ของตนเองเพื่อที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางน้ำ เนื่องจาก คลองเงิน มีจุดแข็งเรื่องทุนทรัพยากรทางน้ำลำคลองและลำประโดง รวมทั้ง วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับลำคลองและลำประโดง ผู้เข้าร่วมประชุมมีการพูดคุยถึงสถานการณ์ทรัพยากร ตำบลคลองเงินในปัจจุบัน คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนจึงร่วมกันตกลงว่าจะเก็บข้อมูล คร่าวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบล เพื่อที่จะได้วางแผนทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนนี้ แล้วจึงมีการวางแผนในการเก็บข้อมูล เตรียมเครื่องมือเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม และนัดหมาย ตัวแทนหมู่บ้าน ทั้ง 9 หมู่บ้าน เพื่อรับแบบสอบถามและอธิบายวิธีการเก็บข้อมูลและนำไป เก็บข้อมูล หมู่บ้านละ 25 ครัวเรือน

เมื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนจึงได้วิเคราะห์ ข้อมูลคร่าวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบล ทำให้ทราบสภาพการณ์ของคร่าวเรือน และพบว่ายังมีการใช้ทรัพยากรลำคลองและลำประโดง ในครัวเรือนและประกอบอาชีพ เช่น สวนมะพร้าว การเกษตร ตาลมะพร้าว ตกกุ้ง อุปโภค และใช้ในการสัญจรบางช่วงของลำคลอง แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของทรัพยากรลำคลองและลำประโดง ที่มีต่อชุมชน ตำบลคลองเงิน แต่การดูแล ลำคลองและลำประโดงยังไม่เพียงพอ จากข้อมูลและได้ทราบประเด็นปัญหาจากข้อมูลที่แท้จริง

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนและแกนนำชุมชนจึงได้ร่วมกันการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหา ทรัพยากรล่าคลองและลำประโดงที่จะจัดการต่อไป

2. กระบวนการวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบลคลองเงิน และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล ประชานสภาองค์กรชุมชน ใช้หลักการให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำความรู้และประสบการณ์ ของตนเองออกมาแลกเปลี่ยนให้เกิดความรู้ใหม่ โดยการนำเสนอเพิ่มเติมของประชานสภาองค์กร ชุมชน ตำบลคลองเงิน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรตำบล คลองเงิน โดยการสร้างบรรยากาศในการทำเวทีของวิทยากรกระบวนการ โดยให้ผู้เข้าร่วมเวที ทำกิจกรรม เช่น ร้องเพลงหรือเล่นเกมส์ ทำให้ช่วยละลายพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมเวที ทำให้รู้สึก ผ่อนคลายและมีความรู้สึกร่วม ไม่ประหม่าและมั่นใจในการแสดงออกถึงความคิดเห็น และร่วมกัน บอกเล่าความคิดและประสบการณ์ของตนเอง

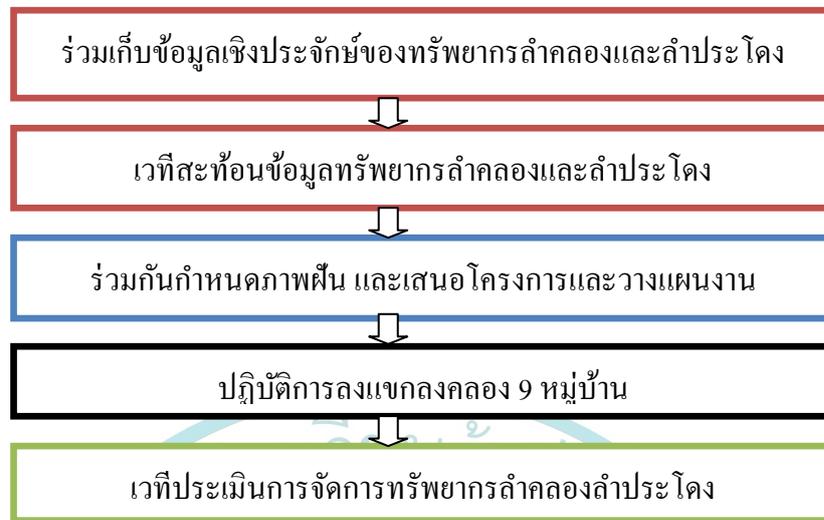
หลังจากคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนและแกนนำชุมชนร่วมตัดสินใจเลือกประเด็น ปัญหาทรัพยากรล่าคลองและลำประโดง ของตำบลที่จะจัดการต่อไป คณะกรรมการสภาองค์กร ชุมชน ได้จัดให้มีเวทีประชุมเพื่อเกิดการวางแผนปฏิบัติการจัดการทรัพยากร ตำบลคลองเงิน อย่างมีส่วนร่วมโดยการจัดบรรยากาศการพูดคุย การมีข้อมูลมากระตุ้นให้ร่วมกันคิด ตามสถานการณ์ และกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเวทีต้องการเห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อมาประกอบ การวางแผน จึงมีการวางแผนการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ของทรัพยากรล่าคลองและลำประโดง

เมื่อได้เก็บข้อมูลทางน้ำด้วยการล่องเรือไปตามลำคลองต่างๆแล้ว มีการสะท้อน ข้อมูลภาพล่าคลองและลำประโดง ที่ไปเก็บร่วมกัน พบว่าสภาพจริงของล่าคลองและลำประโดง ริมตลิ่งรกไปด้วยต้นไม้และต้นจากที่เกิดรากกล้าเข้ามาในล่าคลองจนทำให้ล่าคลองตื้นเขิน บางช่วง เรือไม่สามารถสัญจรผ่านได้ มีขยะและวัชพืช จึงเป็นการย้ำให้เห็นว่าการจัดการทรัพยากร เรื่องน้ำล่าคลองและลำประโดง เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการด้วยความรู้สึกร่วมกันของการเป็น เจ้าของทรัพยากรล่าคลองและลำประโดงในตำบล คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนและแกนนำ ชุมชนจึงวางแผนการจัดการทรัพยากรล่าคลองและลำประโดงร่วมกัน ในเวทีวางแผนการจัดการ ทรัพยากรตำบล ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันนำเสนอภาพฝันหรือวิสัยทัศน์ที่ต้องการอย่างอิสระ แล้วจึงร่วมกันเสนอโครงการตามภาพฝันที่ต้องการ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนพิจารณาและ ตัดสินใจเลือกด้วยปัจจัยว่าชุมชนสามารถปฏิบัติการได้เอง โดยไม่ต้องรออนุญาตราชการหรือ พึ่งพาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ ภาพฝันสองฟากฝั่งล่าคลองไม่กรุงรัง ภูมิทัศน์ริมล่าคลองสะอาดสวยงาม จนได้โครงการมีส่วนร่วมกำจัดขยะและวัชพืชในล่าคลอง

ที่ชุมชนสามารถทำเองได้ โดยอาศัยความร่วมมือกันแต่ละหมู่บ้านในตำบล คือ การลงแขก
ลงคลอง ทั้ง 9 หมู่บ้าน

จากโครงการมีส่วนร่วมกำจัดขยะและวัชพืชในลำคลอง นำไปสู่การวางแผนกิจกรรม
โดยคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนชุมชน ตำบลคลองเงิน จัดให้มีการประชุมวางแผนการลงแขก
ลงคลอง โดยให้แต่ละหมู่บ้านมีส่วนร่วมกำหนดนัดหมายวันเวลา ลำคลองที่จะดำเนินกันเอง
เตรียมความพร้อมของแต่ละหมู่บ้าน นำมาเสนอให้เห็นภาพรวมว่าหมู่ไหนดำเนินการวันที่เท่าใด
เพื่อให้คนจากหมู่บ้านอื่นๆได้ไปร่วมการลงแขก ลงคลองของหมู่บ้านอื่นๆด้วย เป็นการสร้าง
เครือข่ายการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดงตำบล แล้วจึงได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมลงแขก
ลงคลอง ทั้ง 9 หมู่บ้าน จนเสร็จสิ้น โดยแกนนำชุมชน คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน และคน
ในชุมชนเข้าร่วมการลงแขก ลงคลอง ทั้ง 9 ครั้ง โดยมีผู้ใหญ่บ้านและแกนนำแต่ละหมู่บ้าน
เป็นหัวเรี่ยว หัวแรงในการวางแผนปฏิบัติการ ประสานงานและจัดเตรียมการต่างๆ และ
นำปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง แต่ละครั้งตามแผนงานที่วางไว้จนสำเร็จลุล่วง

หลังจากปฏิบัติการลงแขก ลงคลองครบ ทั้ง 9 หมู่บ้าน คณะกรรมการสภาองค์กร
ชุมชน มีการทำเวทีเพื่อประเมินผลการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดง โดยมีแกนนำ
ชุมชนในตำบลและเยาวชนเข้าร่วมเวที ผลการประเมิน ผู้เข้าร่วมเวทีต่างมีความเห็นร่วมกันว่า
สามารถทำกิจกรรมลงแขก ลงคลอง ประสบความสำเร็จด้วยความร่วมมือร่วมใจของแต่ละ
หมู่บ้าน มีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันและผลงานที่เกิดขึ้น โดยหวังว่าลำคลองและ
ลำประโดงมีความสวยงามขึ้น ฟื้นฟูเส้นทางจราจรทางน้ำเพื่อการสัญจรและการท่องเที่ยว และ
หวังว่าจะมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากขึ้น

ภาพที่ 5.1 การวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลคลองเงิน และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

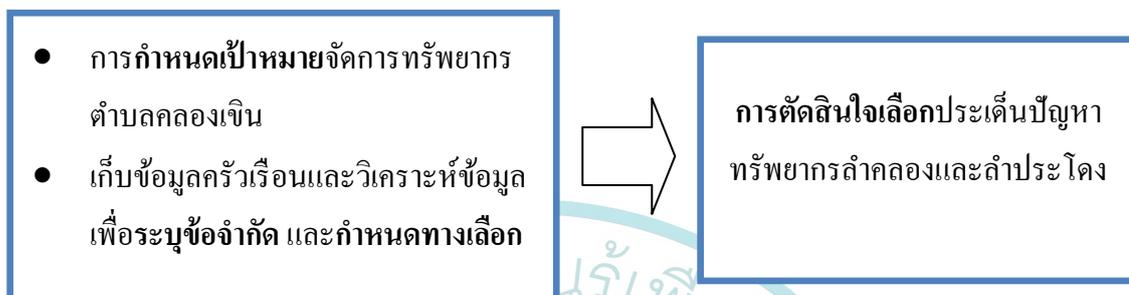
การศึกษามีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินในกระบวนการจัดการทรัพยากรตำบล อภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. วิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบลคลองเงิน ที่นำมาสู่การจัดการแก้ปัญหา ร่วมกับสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน

จากการศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบลคลองเงิน ที่นำมาสู่การจัดการแก้ปัญหา ร่วมกัน พบว่าปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหา ทรัพยากรตำบล ของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน คือ ข้อมูล เป็นข้อมูลแท้จริง ที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลครัวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบลโดยตัวแทนหมู่บ้าน โดยกระบวนการตัดสินใจนั้น เป็นรูปแบบการตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคลที่ได้ข้อยุติเห็นพร้อมด้วยกัน

สอดคล้องกับลักษณะการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ระบุข้อจำกัด กำหนดทางเลือก ซึ่งคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน มีเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรตำบล การเก็บข้อมูลครัวเรือนในชุมชนและการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบสถานการณ์ปัจจุบันของครัวเรือน เศรษฐกิจครัวเรือน และการใช้ทรัพยากรชุมชน อันเป็นปัจจัยสำคัญ

ของการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล ของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนคลองเงิน ซึ่งเป็นส่วนที่สองของกระบวนการตัดสินใจตามสภาวการณ์ที่ค่อนข้างแน่นอน เนื่องจากเป็นการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลปัจจุบัน ตามแผนภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 5.2 กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบลของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงิน

การเก็บข้อมูลครัวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบล และการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนร่วมกันของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการประมวลข้อมูลแท้จริงที่เก็บมาอย่างเป็นระบบ มีการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลได้เป็นความรู้ใหม่ คือ สภาพการณ์จริงของครัวเรือนใน ตำบลคลองเงินในปัจจุบัน และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ประมวลข้อมูลนี้ไปใช้ประโยชน์ โดยเป็นปัจจัยหลักในการพิจารณาและตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล นอกจากนี้ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน มีการเรียนรู้กระบวนการเก็บข้อมูล รวบรวม และวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสามารถนำข้อมูลนั้นมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นสำคัญ โดยมีหลักการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ในขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรเท่านั้น การทำเวทีที่มีบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมเวที อันได้แก่ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน ซึ่งรวมถึงตัวแทนกลุ่มต่างๆ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีการเสนอความคิดเห็นทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน แต่วิทยากรกระบวนการสามารถสรุปความเห็นต่างนั้นเป็นความเห็นร่วมได้ ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่เวทีประชุมครั้งแรก เพื่อวางแผนการจัดการทรัพยากรตำบล ร่วมออกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล

ครัวเรือนและการใช้ทรัพยากรตำบล เก็บข้อมูล เวกวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจเลือกประเด็นทรัพยากรร่วมกันซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดการทำเวทีชุมชน

1. วิเคราะห์กระบวนการวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบล คลองเงิน และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติงานการจัดการประเด็นปัญหาทรัพยากร ตำบลคลองเงินและการจัดกิจกรรมตามแผนงานของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วม พบว่า เป็นกระบวนการจัดการที่มีเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการ ด้วยวัตถุประสงค์ คือ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินการ ดังนี้คือ

1.1 กำหนดเป้าหมาย

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนร่วมกันกำหนดภาพฝันที่อยากเห็นของลำคลอง และลำประโดง ตำบลคลองเงิน และเสนอโครงการเพื่อให้ภาพฝันเป็นจริง คือ สองฟากฝั่งลำคลอง ไม่รกรุงรัง ภูมิทัศน์ริมลำคลองสะอาดสวยงาม และโครงการมีส่วนร่วมกำจัดขยะและวัชพืช ในลำคลอง เนื่องเป็นโครงการที่คนในชุมชนสามารถปฏิบัติได้เองโดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน

1.2 วางแผนปฏิบัติงาน

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน จึงได้วางแผนทำกิจกรรมตามโครงการร่วมกัน ได้แก่กิจกรรมลงแขก ลงคลอง แต่ละหมู่บ้านจะทำลงแขก ลงคลองเวียนกัน จนครบ 9 หมู่บ้าน มีการกำหนดวันลงแขก ลงคลอง โดยพิจารณาจากระดับน้ำขึ้น น้ำลง จัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่นัดหมาย ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบและชวนมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน หรือแกนนำชุมชนเป็นผู้นำในการวางแผน เตรียมการและปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง

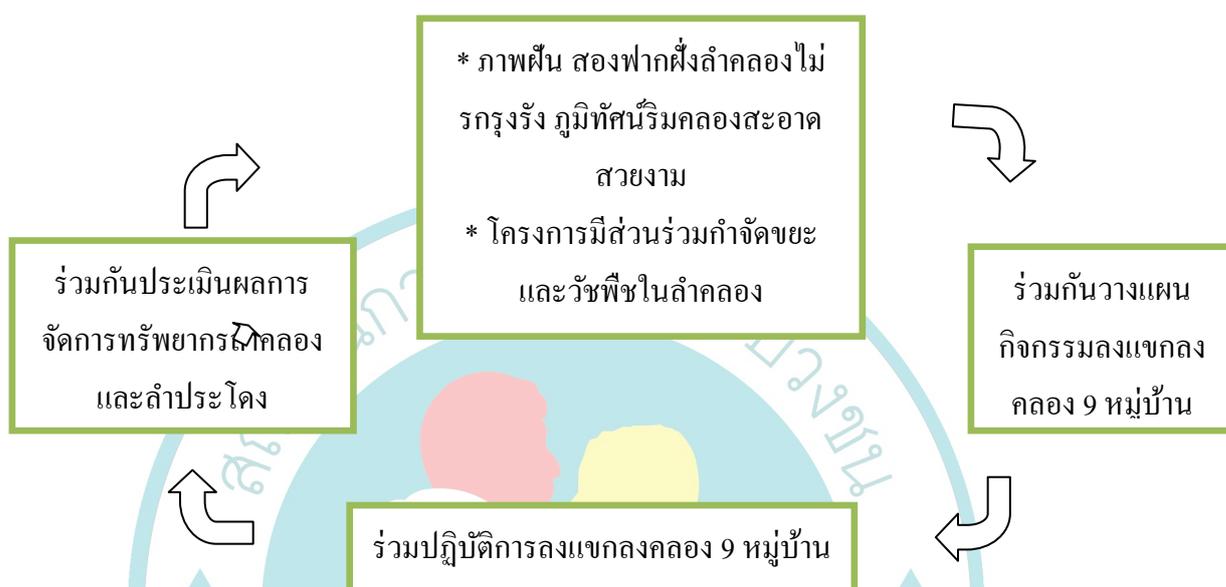
1.3 ปฏิบัติงานให้เป็นผลสำเร็จ

ทำการปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง 9 หมู่บ้าน ได้แก่ คลองโคก หมู่ 5 คลองศาลเจ้า หมู่ 4 คลองขวาง หมู่ 1 คลองต้นตาล หมู่ 7 คลองสวนทุ่ง หมู่ 9 คลองมะนาวหวาน หมู่ 6 คลองผู้ใหญ่อร่าม หมู่ 2 คลองคู้ หมู่ 3 คลองยายกั หมู่ 8

1.4 ประเมินผลการปฏิบัติงาน

หลังจากปฏิบัติการลงแขก ลงคลองจนครบ 9 หมู่บ้าน คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล ทำเวทีประเมินผลการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดง ผลการประเมินคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน มีความพึงพอใจในการทำ

กิจกรรมร่วมกัน และหวังว่าลำคลองและลำประโดงสองฟากฝั่งไม่รกรุงรังมีความสวยงามขึ้น น้ำในลำคลองไหลสะดวกขึ้น สามารถใช้สัญจรได้ดีขึ้น และมีความตั้งใจทำการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดงต่อไป โดยคาดหวังว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 5.3 กระบวนการจัดการทรัพยากรลำคลองและลำประโดงของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วม

ในการจัดการทรัพยากรตำบลของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน แบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดกระบวนการ เป็นการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน อันได้แก่ ผู้แทนกลุ่มต่างๆ แกนนำชุมชน และเครือข่ายในตำบล ในกระบวนการต่างๆ ดังกล่าว คือ กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นทรัพยากร การกำหนดภาพฝันหรือเป้าหมาย การวางแผนปฏิบัติการ และการปฏิบัติตามแผน สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม ในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยมีการเข้าร่วมของประชาชน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นปัญหา การตัดสินใจ การวางแผน การจัดการ และการประเมินผลรวม ทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นและยังสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม (United Nations, 1979, หน้า 138) ที่ว่าเป็นกระบวนการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการต่างๆ คือ

1. เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายหรือการจัดสรรทรัพยากร ได้แก่ กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาทรัพยากรลำคลองและลำประโดงแบบมีส่วนร่วม

ของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองเงินและแกนนำชุมชน ซึ่งรวมถึงเวทีประชุม เพื่อหาประเด็นปัญหาทรัพยากรตำบล การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือน จนถึงการตัดสินใจ

2. เข้าร่วมกระบวนการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่างๆโดยสมัครใจ ได้แก่ การเข้าร่วมอย่างสมัครใจและกระตือรือร้น ของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน แกนนำชุมชน และประชาชนในชุมชนในปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง

นอกจากนี้ ขั้นตอนการวางแผนงานและปฏิบัติการมีองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ การปฏิบัติสำเร็จลุล่วง คือ ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านหรือแกนนำของแต่ละหมู่บ้าน ที่มีการคิด เป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ข้อดีปัจจุบันและแนวโน้มเหตุการณ์หรือผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต กำหนดการเป้าหมายของแผนงานปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง รวมทั้งเวลาที่จะทำปฏิบัติการลุล่วง สำเร็จ วางแผนการแกนนำหมู่บ้าน มีการวางแผนลงแขก ลงคลองใจ แต่ละครั้งอย่างเป็นระบบ และประเมินผลหลังการปฏิบัติว่า เป็นไปตามกำหนด หรือมีอุปสรรคอันใดในระหว่างปฏิบัติการ ลงแขก ลงคลองที่ต้องแก้ไข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับบทบาทของผู้นำ ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่และรับผิดชอบกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและสร้างความร่วมมือ ในการจัดการ เป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหาและประสานงานการลงแขก ลงคลอง ผู้นำจึงมี ความสำคัญ ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เป็นผู้มีจิตใจทำงานเพื่อ ส่วนรวม สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ตนเองในการทำงานเพื่อส่วนรวม และสามารถสร้าง แรงกระตุ้นให้กับผู้อื่นเพื่อมาทำงานร่วมกันได้ และจากงานวิจัยของ ดร.อุษา เทียนทอง ได้ศึกษา เรื่อง นวัตกรรมการเรียนรู้ของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อสร้างการเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษา 3 สภานำร่องจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิด การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน คือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีข้อมูลชุมชน และมีเวทีพูดคุยร่วมกันของคน ในชุมชน สร้างการเรียนรู้การใช้เวทีประชาคม สร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภายใต้ข้อมูล ของชุมชน

การปฏิบัติการลงแขก ลงคลอง ทั้ง 9 หมู่บ้าน เป็นกิจกรรมที่เกิดด้วยความร่วมมือและ ประสานกันของคนในชุมชนและชาวบ้านต่างตำบล คือ ตำบลท่าคา มาร่วมลงแขก ลงคลอง ด้วยเช่นกัน เนื่องจากใช้ลำคลองเดียวกัน สอดคล้องแนวคิดเครือข่ายซึ่งเป็นการเชื่อมโยงของกลุ่ม ของคนหรือกลุ่มที่สมัครใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานความเป็นอิสระเท่าเทียมกัน เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดเครือข่ายการจัดการทรัพยากรตำบล ซึ่งจะทำให้เกิดพลัง แบบประสานและมีประสิทธิภาพและเกิดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน นอกจากนี้งานวิจัยของ เจริญ เขาว์ประยูร (2548,

หน้า 54-56) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ในเขต ลุ่มแม่น้ำฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อการเกษตรการมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้แก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ในลุ่มแม่น้ำฝางได้ เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน โดยจะต้องมีองค์ประกอบ คือ กลุ่มเครือข่าย กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มผู้นำ กลุ่มผู้อาวุโส และเครือข่ายทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ได้พบว่า การจัดการทรัพยากรของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน ประสบความสำเร็จเพราะให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม การมีกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การวาดภาพฝันร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดการจัดกิจกรรมร่วมกัน เห็นผลว่าลำคลองบางแห่งที่ตื้นเขิน ถูกจัดการจนทำให้น้ำไหลสะดวกขึ้น จึงเป็นบทเรียนได้ว่า การจัดการปัญหาต่างๆของชุมชนควรให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ และจะต้องมีวิธีการที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ
2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้นำของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากร ตั้งแต่การร่วมกันตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องต่างๆให้กับชุมชนของหน่วยงานต่างๆ จึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น โครงการจัดการทรัพยากรน้ำ เพราะประชาชนจะได้เรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด วิถีปฏิบัติ นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. จากการศึกษากิจกรรมลงแขก ลงคลอง ได้มีการจัดการเรื่องการไหลของน้ำริมคลองโล่ง สะอาดขึ้น ควรได้มีการดูแลรักษาต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในตำบลควรให้มีการจัดกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในแผนการจัดการทรัพยากรที่เกิดขึ้นต่อจากการจัดการลำคลองและลำประโดง และการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านของตำบลต่างๆสามารถนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนี้ไปเป็นแนวทางการเรียนรู้ในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

บรรณานุกรม

- กฤษณา ไชยนันทา. (2539). กระบวนการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ: ประยูรเวช.
- ณรงค์ โพธิ์พุกยานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ และฉัตรพร เสมอใจ. (2547). การจัดการ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชนิก เลิศชาญฤทธิ. (2554). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2551). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสาร สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาก การพิมพ์
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สิริวิริยาสานส์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของ นักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระมหาสุทนต์อภากโร (อบอูน). (2547). เครื่องข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทยออฟเซต
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). ชุมชนปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้: แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ **Community of Practice (COP): Concept, Technique and Process.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). การมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารพัฒนาชุมชน, 27(2), 32.
- ไพลิน ผ่องใส. (2536). การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทราวุฒิ ชาติโคตร. กระบวนการตัดสินใจ. ค้นเมื่อ 19 มกราคม พ.ศ. 2558 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/3314781>
- _____. การบริหารและการตัดสินใจ. ค้นเมื่อ 19 มกราคม พ.ศ. 2558 จาก http://pknow.edupol.org/Course/C2/document/02/12_4_1.pdf
- _____. ความเข้าใจและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการและความเป็นผู้นำ. ค้นเมื่อ 6 กันยายน พ.ศ. 2557, จาก <http://www.angelfire.com/ma4/iem/>
- _____. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีการจัดการ ค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2557, จาก <http://adisony.blogspot.com/>

- _____ . จังหวัดสมุทรสงคราม ค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557, จาก <http://www.samutsongkhram.go.th>
- มัสยา คำแหง. (2553). การจัดการน้ำบ้านผาชัน ผลิตผลของการสร้างความรู้จากงานวิจัยท้องถิ่น กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี.(2544). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- วรพจน์ บุษราคัมวดี. แนวความคิดและทฤษฎีทางการจัดการ. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2557, จาก <http://fms.vru.ac.th/research/vorapot/A7-2.pdf>
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). แนวทางการพัฒนาป่าชุมชนในประเทศไทย กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 2 (จังหวัดสมุทรสาคร) สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2552). ถิ่นหอยหลอด วิธีแม่กลอง. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร. การจัดการความรู้. ค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2557 จาก <http://www.lib.su.ac.th/km/index.php/kmis>
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). แผนแม่บทชุมชน ประชาพิสัยและพัฒนา กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์
- _____ . (2548). เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สุธรรม รัตนโชติ. (2550). ทูทางสังคม เอกสารประกอบการศึกษา. เพชรบุรี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- อรุณรุ่ง บุญชนันตพงศ์. (มกราคม-มิถุนายน, 2549). ไม่ใช่เรื่องง่ายกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร.
- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการ และบทเรียน กรุงเทพฯ: พีเอ็ดฟิว.
- Fayol ,Henri. (1499). **General and industrial management.** London: Pitman.

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือการเก็บข้อมูล

แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน

ตำบลคลองเงิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา

สถานที่

ชื่อผู้สังเกต

จำนวนผู้เข้าร่วมเวที

ข้อที่	ประเด็นที่สังเกต	พฤติกรรมการแสดงออก
1	การแสดงออกของผู้เข้าร่วมเวที	
2	การนำเสนอของผู้เข้าร่วมเวที	
3	การให้โอกาสแสดงความคิดเห็น	
4	การสรุปประเด็นความคิดเห็น	
5	บรรยากาศการมีส่วนร่วม	

แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรตำบลคลองเงินแบบมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนตำบล

คลองเงิน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม

วันที่ เดือน พ.ศ.

ผู้ให้ข้อมูล

เวที/สถานที่

ประเด็นการสัมภาษณ์	คำตอบ
ท่านคิดอย่างไรที่มาเข้าร่วม อะไรที่ทำให้ท่านมาเข้าร่วม	
ท่านมีบทบาทอะไร ท่านทำหน้าที่ในบทบาทนี้อย่างไร	
คิดว่าการจัดการครั้งนี้ได้ผลหรือไม่ เพราะเหตุใด	
ท่านคิดว่าควรมีการดำเนินการจัดการ ทรัพยากรตำบลต่อไปหรือไม่	
ประโยชน์จากการที่ท่านได้เข้ามามีส่วนร่วม คืออะไร	
การมีส่วนร่วมเช่นนี้เกิดขึ้นได้เพราะอะไร	
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติม	

ภาคผนวก ข.

ข้อมูลกลุ่มองค์กรและคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน

พ.ศ. 2555 – 2559

กลุ่มองค์กรและคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล ต.คลองเงิน ปี พ.ศ. 2555

บันทึกการประชุมวันที่ 1 สิงหาคม 2555 ณ.บ้าน กำนัน สมชาย ตันตระกูล เวลา 9.00น.

หมู่ 2 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผู้ใช้น้ำ

- คณะกรรมการ
1. นายสุริยนต์ สุ่มมาก
 2. นางบุญเดือน นาคยงค์
 3. นางสมประสงค์ อินทรสุนทร
 4. นายสายัณต์ สวัสดิ์

หมู่ 3 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มน้ำตาลปลอดสาร

- คณะกรรมการ
1. นายไพบุลย์ ผลพูน
 2. นางสาวคนธ์ พันธุ์สีนาม
 3. นางเนาวรัตน์ จันโททอง
 4. นางสาววรรณมา ชัยสุนทร

หมู่ 4 กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มนวดแผนไทย สถาบันการเงิน กลุ่มกล้วยทอดเนย

- คณะกรรมการ
1. นายสัญญา เข้มดวง
 2. นางสาวทองห่อ คำสง่า
 3. นางสุรีย์ ไร่พันธ์
 4. นายรัชย์ บุตรดิษฐ์

หมู่ 5 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มมะพร้าวขาว

- คณะกรรมการ
1. นางสะอึ่ง นัคนตรี
 2. นายสำรวาย ภมร
 3. นางเอมอร เขาวลีทษ์
 4. นางลำแพน กลั่นกลิ้ง

หมู่ 6 กลุ่มมะพร้าวขาว กลุ่มขนมหวาน กลุ่มผู้ใช้น้ำ

- คณะกรรมการ
1. นางสาววันเพ็ญ ดวงเข้ม
 2. นางสาวประยงค์ มรรคทรัพย์
 3. นางสาว เฉลียว ปิ่นสวัสดิ์
 4. นางสาวทองปลิว ปิ่นสวัสดิ์

หมู่ 7 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มน้ำพริกสาวน้อย กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มน้ำตาลปลอดสาร
ร้านค้าชุมชน กลุ่มเกษตรทำปุ๋ย

- คณะกรรมการ
1. ดร.อุษา เทียนทอง
 2. นางสุนันท์ สุทธิภิบูลย์
 3. นางติ่ม ดันตระกูล
 4. นางแพรวดา ชันกำเนิด

หมู่ 8 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มน้ำตาลปลอดสาร

- คณะกรรมการ
1. นางละม้าย เทพศิริ
 2. นางอุไร เทพศิริ
 3. นายสามารถ คำสง่า
 4. นางยุพารัตน์ เฮงที

หมู่ 9 กลุ่มเกษตรกรแม่บ้านวัดศรีสรรพยาธรรม กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน

- คณะกรรมการ
1. นายเลิศศักดิ์ ประสงค์สุข
 2. นางสาว หลงสาวท
 3. นายสุกรี คำสง่า
 4. นางมะลิ ประสงค์สุข

กลุ่มและคณะกรรมการเครือข่ายตำบล

1. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านปากถัดและวัดดาวโด่ง
2. ชมรมผู้สูงอายุ บ้านปากถัดและวัดดาวโด่ง ตัวแทนกลุ่ม นางสาวบุญชู ลินประเสริฐ
3. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการเกษตร
4. กลุ่มเกษตรทำสวน ตัวแทนกลุ่ม ร.ท.สัญญา เข้มดวง และ นายวรพงษ์ เทียนสารท
5. กลุ่มสวัสดิการชุมชน ตัวแทนกลุ่ม พ.ท.ทองอาจ อินทรสุนทร และนางสาวเกสร มณีนิล
6. กลุ่มเกษตรเศรษฐกิจผสมผสาน (กลุ่มเลี้ยงไก่) ตัวแทนกลุ่ม นายสิงห์ ศรีแถลง และ นายวีระ แพนคู่
7. กลุ่มเครือข่ายกองทุนตำบล ตัวแทนกลุ่ม นายสหัส สุทธิภิบูลย์

8. กลุ่มสัจจะหมู่บ้านนางตะเคียน ตัวแทนกลุ่ม นาย วิทยา หอมรสระรินและ นายจำเริญ เทียบน้อย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิสภาองค์กรชุมชน

1. นายพิสิทธิ์ เขาวสิทธิ์
2. นายสมบัติ ชลิ่งสุ
3. นายสัญญาลักษณ์ ชันคำเนิด
4. นายประดิษฐ์ ควงแย้ม
5. นายสมชาย ต้นตระกูล
6. นางสาวชนิตา น้อยสุวรรณ
7. นางมน สละกลม
8. นางจรีษา ปรีสุขเกษม

รายนามที่ปรึกษาสภา

1. นายกสนม กำเหนิดอูย
2. เจ้าอาวาสวัดดาวโด่ง เจ้าอาวาสวัดศรีศรัทธาธรรม เจ้าอาวาสวัดปากลัด เจ้าอาวาสวัดนางตะเคียน
3. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวัดดาวโด่ง และบ้านปากลัด
4. นายบุญส่ง อ่วมจันทร์
5. นายสัมพันธ์ นักคนตรี
6. นางทิพย์มณี ชันชู
7. นายริน แสงพันธ์
8. นายชูชีพ ภมร
9. นางจินตนา โพธิทอง
10. นายมีเดช ล้าเลิศ
11. นางยุพิน ศรีโหร
12. น.อ. บำเพ็ญ เจริญวัฒนะ
13. นายพรชัย แสงแก้ว
14. นายสหัส สุทธิภิบูลย์
15. นายชอบ สุขเกษม
16. นายณรงค์ฤทธิ์ เนตรสกุลณี

รายชื่อผู้ดำรงตำแหน่งสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองเงิน ปี พ.ศ. 2555

ดร.อุษา เทียนทอง	ประธานสภา
พ.ท. องอาจ อินทรสุนทร	รองประธานที่ 1
นายสมชาย ตันตระกูล	รองประธานที่ 2
นาง มะลิ ประสงค์สุข	เลขานุการ
นางสาวชนิดา น้อยสุวรรณ	ผู้ช่วยเลขานุการ
นายสมบัติ ชลิ่งสุ	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางจินตนา โพธิทอง	เหรัญญิก
นางสาวบุญชู สีนประเสริฐ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
นายพิสิษฐ์ เยาวสิทธิ์	ผู้ช่วยเหรัญญิก

รายนามตัวแทนจากตำบลสู่ระดับจังหวัด

ดร.อุษา เทียนทอง
พ.ท. องอาจ อินทรสุนทร

นาง มะลิ ประสงค์สุข ผู้จัดบันทึกการประชุม
ดร.อ.อุษา เทียนทอง ผู้ตรวจ
รายงานการประชุม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นันทิยา ศรีเทพ
วันเดือนปีเกิด	2 พฤศจิกายน 2510
ที่อยู่	นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
เบอร์โทรศัพท์	098-2780399
อีเมล	nantiyast@gmail.com
สถานที่ทำงาน	บริษัท เคบีฟูคส์เอเชีย จำกัด
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2533 สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2553 ศึกษาต่อระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

